

Nr 90.

Ankom till riksdagens kansli den 5 maj 1932 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa i samband med gymnastiska centralinstitutets omorganisation stående frågor jämte fyra i ämnet väckta motioner. (2:a avd.).

I den till riksdagen den 4 januari 1932 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1932/1933 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 243 av det vid statsverkspropositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition angående omorganisation av gymnastiska centralinstitutet, som kunde vara riksdagen förelagd,

dels beräkna en minskning av det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid gymnastiska centralinstitutet, nu 106,000 kronor, med 5,775 kronor till 100,225 kronor,

dels beräkna en ökning av det ordinarie reservationsanslaget till materiel m. m. vid gymnastiska centralinstitutet, nu 13,000 kronor, med 1,000 kronor till 14,000 kronor,

dels ock till extra personal vid gymnastiska centralinstitutet m. m. för budgetåret 1932/1933 beräkna ett extra anslag av 47,500 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avläten, den 26 februari 1932 dagtecknad proposition, nr 152, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen att:

I. medgiva, att gymnastiska centralinstitutet må från och med budgetåret 1932/1933 omorganiseras i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 26 februari 1932 tillstyrkt,

II. i anslutning härtill medgiva, att gymnastiska centralinstitutets kliniska och polikliniska undervisning i sjukgymnastik med fysikalisk behandling skall, i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av

departementschefen i nyssnämnda statsrådsprotokoll angivits, samt i enlighet med de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t efter hörande av karolinska mediko-kirurgiska institutets lärarkollegium och direktionen över serafimerlasarettet kan finna gott föreskriva, anordnas vid serafimerlasarettet,

III. medgiva, att till bestridande av kostnaderna för uppförande och inredning vid serafimerlasarettet i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet angivits av en poliklinik för sjukgymnastik må, sedan direktionen över serafimerlasarettet avgivit närmare yttrande och förslag i ämnet samt efter närmare prövning av Kungl. Maj:t, upptagas ett lån å högst 200,000 kronor, att amorteras under tio år, mot säkerhet av inteckning i lasarettets fastighet nr 8 i kvarteret Pilträdet i Stockholms stad ävensom att nämnda fastighet må för ändamålet intecknas, utöver redan beviljade inteckningar å tillhoppa 3,800,000 kronor jämte ränta, för ett belopp av högst 200,000 kronor jämte ränta,

IV. medgiva, att för omhändertagande av den utbildning för försvarsväsendets behov av gymnastikinstruktörer, som hittills meddelats vid gymnastiska centralinstitutet, må, i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för försvarsdepartementet i statsrådsprotokollet över ekklesiastikärenden för den 26 februari 1932 tillstyrkt, från och med budgetåret 1932/1933 anordnas en militär instruktörskurs,

V. — med uteslutande ur staten för gymnastiska centralinstitutet av följande där nu upptagna ordinarie befattningar, nämligen 3 överlärare i lönegraden B 28, 4 lärare i lönegraden B 21, 2 lärarinnor i lönegraden B 18, 2 vaktmästare, tillika portvakter, i lönegraden B 5 och 1 kontorsbiträde i lönegraden B 4 — i nämnda stat uppföra ej mindre från och med ingången av budgetåret 1932/1933:

dels 1 rektor, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet å 14,000 kronor,
dels arvode åt rektors ställföreträdare å 2,000 kronor,

dels 1 lärare i sjukgymnastik och anatomi, tillika poliklinikföreståndare, i lönegraden B 26,

dels 2 lärare i lönegraden B 24,

dels 3 lärarinnor i lönegraden B 21,

dels 1 kansliskrivare i lönegraden B 11,

dels 1 förste expeditionsvakt i lönegraden B 7,

dels 2 expeditionsvakter, tillika portvakter, i lönegraden B 5,

dels ock 1 eldare, tillika gårdskar, i lönegraden B 5,

än även från och med den 1 april 1933:

dels 1 lärare i sjukgymnastik och ortopedi, tillika biträdande poliklinikföreståndare, i lönegraden B 26,

dels ock 1 lärare i lönegraden B 24,

VI. medgiva, att — därest t. f. överlärarna vid gymnastiska centralinstitutet majoren A. G. Schmitterlöw och kaptenen N. E. Hellsten samt

kontorsbiträdet därstädes Agda Johanna Linnéa Åkerberg, född Bondeson, varda utnämnda, Schmiterlöv och Hellsten till lärare samt Agda Johanna Linnéa Åkerberg, född Bondeson, till kansliskrivare vid centralinstitutet — nämnda befattningshavare må tillerkännas rätt att från den i det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid gymnastiska centralinstitutet ingående, såsom förslagsanslag betecknade anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän såsom personliga lönetillägg uppbära skillnaden mellan å ena sidan vad de, förutom dyrtidstillägg, vid utgången av juni 1932 uppbära, Schmiterlöv och Hellsten såsom t. f. överlärare samt Agda Johanna Linnéa Åkerberg, född Bondeson, såsom kontorsbiträde och sekreterare vid institutet, och å andra sidan vad de efter nämnda tidpunkt, förutom dyrtidstillägg, äga att uppbära vid institutet,

VII. vid bifall till vad under V hemställts öka den i det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid gymnastiska centralinstitutet ingående, såsom förslagsanslag betecknade anslagsposten: avlöningar till ordinarie tjänstemän, nu 82,300 kronor, med 1,200 kronor till 83,500 kronor ävensom föreskriva, att den vid nämnda anslagspost i staten fogade anmärkningen skall utgå, samt förty höja nämnda ordinarie förslagsanslag med 1,200 kronor,

VIII. ur det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid gymnastiska centralinstitutet utesluta den nu där upptagna anslagsposten till vikariatsersättningar å 1,300 kronor samt förty minska nämnda ordinarie förslagsanslag med 1,300 kronor,

IX. minska den i det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid gymnastiska centralinstitutet ingående anslagsposten avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., nu 20,400 kronor, med 3,300 kronor till 17,100 kronor samt förty minska nämnda ordinarie förslagsanslag med 3,300 kronor,

X. vid bifall till vad under VII—IX hemställts minska det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid gymnastiska centralinstitutet, nu 106,000 kronor, med 3,400 kronor till 102,600 kronor,

XI. öka det ordinarie reservationsanslaget till materiel m. m. vid gymnastiska centralinstitutet, nu 13,000 kronor, med 500 kronor till 13,500 kronor,

XII. för bestridande av kostnaderna för uppehållande under budgetåret 1932/1933 av undervisningen vid de avdelningar av gymnastiska centralinstitutet, där nu gällande undervisningsplaner under nämnda tid skola tillämpas, för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra anslag av 42,300 kronor att utgå med den fördelning och enligt de närmare bestämmelser, som av Kungl. Maj:t meddelas,

XIII. till bestridande av kostnader för undervisning i idrott för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra anslag av 2,200 kronor,

XIV. till anordnande vid gymnastiska centralinstitutet av kostnadsfria

övningar i gymnastik för medlemmar av Stockholms förenade studentkårer för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra anslag av 1,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till sist omnämnda statsrådsprotokoll.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

en inom första kammaren av herr *I. Pauli* väckt motion (I: 315), vari föreslagits, att riksdagen, med avslag å propositionen nr 152, ville dels hemställa, att Kungl. Maj:t måtte för nästkommande års riksdag framlägga nytt förslag i fråga om gymnastiska centralinstitutets omorganisation i enlighet med de av 1931 års riksdag beslutade grundlinjer och på grundval av den ytterligare utredning i ärendet, som må komma att finnas behöfelig, dels i riksstaten för budgetåret 1932/33 med oförändrade belopp uppföra det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid gymnastiska centralinstitutet å 106,000 kronor samt det ordinarie reservationsanslaget till materiel m. m. vid gymnastiska centralinstitutet å 13,000 kronor, dels till extra personal vid gymnastiska centralinstitutet m. m. för budgetåret 1932/33 anvisa ett extra anslag å 7,410 kronor att utgå med den fördelning som av Kungl. Maj:t bestämmes, dels ock till ökat arvode åt föreståndaren för gymnastiska centralinstitutet under budgetåret 1932/33 för samma budgetår anvisa ett extra anslag av 2,800 kronor;

en inom första kammaren av fröken *Kerstin Hesselgren* väckt motion (I: 320), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan lönegradsplacering av befattningshavarna vid gymnastiska centralinstitutet, att principen om lika lön i lika befattning för man och kvinna därvid helt genomföres;

en inom första kammaren av herr *I. Holmgren* väckt motion (I: 321), vari anhållits, att vid bifall till Kungl. Maj:ts hemställan om uppförande av en gymnastikpoliklinik vid serafimerlasarettet riksdagen måtte besluta, att undervisningen och sjukvården vid densamma skola organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med i motionen framlagt förslag; samt

en inom andra kammaren av herr *A. Thomson* väckt motion (II: 460), vari hemställts, att riksdagen måtte godkänna nedanstående förslag till inträdesfordringar vid gymnastiska centralinstitutet, varvid förutsatts, att samma fordringar skola gälla för de privata legitimerade gymnastikinstitutet.

»Behörighet till inträde vid gymnastiska centralinstitutet tillkommer:

a) den, som avlagt godkänd realexamen och i denna examen eller i sedermera undergången fyllnadsprövning erhållit minst betyget godkänd i samtliga å timplanen för realskolans högsta klass upptagna läroämnen utom franska samt dessutom genom vitsord, förvärvat på enahanda sätt, som är föreskrivet rörande fyllnadsprövning efter avlagd studentexamen,

erhållit minst betyget godkänd i ämnena fysik, kemi och biologi med hälsolära efter fordringarna för studentexamen;

b) den, som erhållit godkänt avgångsbetyg från kommunal eller enskild flickskola med normalskolekompetens med minst betyget godkänd i två främmande levande språk samt dessutom i fråga om ämnena fysik, kemi och biologi med hälsolära fyller de under mom. a) angivna fordringarna;

c) den, som avlagt godkänd studentexamen samt i denna examen eller i sedermera undergången fyllnadsprövning erhållit minst betyget godkänd i ämnena fysik, kemi och biologi med hälsolära efter fordringarna för studentexamen;

d) den, som avlagt folkskollärorexamen samt i denna examen eller i sedermera undergången efterprövning erhållit minst betyget med beröm godkänd i ämnena fysik och kemi, biologi och hälsolära, matematik samt tyska och engelska språken;

e) den, som förvärvat den behörighet till ämneslärarinnebefattning vid allmänt läroverk, som vid högre lärarinneseminarier avlagd avgångsexamen avser att meddela, samt i denna examen erhållit minst betyget godkänd i ämnena fysik med astronomi, kemi med mineralogi och geologi, zoologi och botanik.»

Efter mångåriga utredningar framlade Kungl. Maj:t den 20 februari 1931, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag, för riksdagen proposition, nr 133, angående omorganisation av gymnastiska centralinstitutet.

I skrivelse den 2 juni 1931, nr 324, i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition jämte en i ämnet väckt motion, anförde riksdagen huvudsakligen följande:

Efter ett mera än 20-årigt utredningsarbete har frågan om gymnastiska centralinstitutets omorganisation omsider hänskjutits till riksdagens bedömning. Det måste enligt riksdagens mening hälsas med tillfredsställelse, att saken sålunda äntligen ställts inför ett avgörande, även om delade meningar kunna råda rörande på vad sätt institutets verksamhet bör omläggas. Att en omgestaltning bör ske, och att detta bör ske snart, där om torde nämligen alla vara ense, som närmare satt sig in i institutets arbetsförhållanden.

I fråga om de allmänna grunderna för gymnastiska centralinstitutets organisation har i ett avseende praktiskt taget full samstämmighet rått, nämligen beträffande den militära s. k. instruktörskursen. Att denna numera icke kan sägas utgöra något naturligt led i institutets ordinarie utbildningsverksamhet, är en uppfattning, som delats av så gott som alla de kommittéer, myndigheter och enskilda sammanslutningar, vilka yttrat sig i ämnet. Även riksdagen biträder denna mening. Riksdagen anser alltså, att denna kurs i sin nuvarande form bör avskaffas såsom en obligatorisk del av lärogången vid institutet. Det är emellertid klart, att så icke kan ske, utan att det militära utbildningsbehov, som hittills genom berörda kurs tillgodosetts, erhåller någon ersättning. I allmänhet har av

dem, som påyrkat kursens avlägsnande från institutet, gjorts gällande, att försvarsväsendets behov av instruktörsutbildning i gymnastik och idrott lämpligen borde fyllas genom särskilda kurser, anordnade genom de militära myndigheternas egen försorg och helt under militärt inseende. I propositionen redogöres för ett av inspektören för militärläroverken i sådant hänseende framlagt förslag, enligt vilket en särskild »arméns gymnastikskola» skulle upprättas, förlagd till arméns underofficersskolas etablissemang i Uppsala. Förutom icke närmare angivna engångskostnader skulle denna skola draga en årskostnad av 75,000 kronor utom dyrtidstillägg. Chefen för försvarsdepartementet har med hänsyn till denna ganska avsevärda kostnad och jämväl på grund av den pågående utredningen angående försvarsväsendets framtida organisation icke funnit sig kunna tillstyrka ifrågavarande förslag. Enligt hans mening borde en undersökning vidtagas rörande möjligheterna att till det omorganiserade centralinstitutet förlägga den militära instruktörsutbildningen såsom *fristående* kurs.

Även riksdagen finner kostnaden för den ifrågasatta militära gymnastikskolan avsevärd och anser ett ytterligare övervägande av denna fråga påkallat. Visserligen synes det riksdagen tveklaktigt, huruvida det kan vara lämpligt att även efter omorganisationen, om än med centralinstitutet mera löst förbunden, pålägga detsamma ifrågavarande utbildningsuppgift, vilken allmänt erkänts ej längre höra dit, men riksdagen har givetvis intet att erinra mot att jämväl en sådan utväg närmare undersökes. Ifrågavarande utredning synes böra bedrivas så skyndsamt, att förslag i ämnet kan föreläggas 1932 års riksdag och de tilltänkta kurserna begynda under budgetåret 1932/1933.

Om enighet rått i fråga om instruktörskursens avskiljande från institutets ordinarie utbildningsverksamhet, har däremot en stark meningskiljaktighet framträtt rörande spörsmålet, huruvida utbildningen av sjukgymnaster fortfarande skall omhändervhas av institutet. Av den medicinska sakkunskapen har redan för åtskilliga år sedan gjorts gällande och numera så gott som enhälligt påyrkats, att sjukgymnastutbildningen borde utbrytas från gymnastiska centralinstitutet, när denna utbildning vore en medicinsk angelägenhet, som borde ombesörjas av ett härutinnan sakkunnigt organ och i nära anknytning till en sjukvårdsinrättning, där de blivande sjukgymnasterna kunde erhålla en fullgod praktisk utbildning under läkares tillsyn och kontroll och med tillgång till härför erforderligt sjukmaterial. Å andra sidan har, särskilt från gymnasthåll — detta gäller såväl frisk- som sjukgymnaster — den meningen hävdats, att de båda yrkesgrenarna ur utbildningssynpunkt ägde sådant samband med varandra, att det vore till skada och, statsfinansiellt sett, även ofördelaktigt att avskilja sjukgymnastutbildningen från institutets verksamhetsområde. Till denna senare ståndpunkt har vederbörande departementschef anslutit sig, därvid biträdande det av 1927 års sakkunniga avgivna förslaget, enligt vilket undervisningen under första året skulle vara gemensam för bägge grupperna av elever men därefter under ett andra år uppdelas på två linjer, en för friskgymnaster och en för sjukgymnaster, varvid dock även i vissa ämnen samundervisning skulle förekomma. Genom avslutad tvåårig kurs skulle kompetens förvärfvas för gymnastiklärarbefattningar av olika slag, respektive för legitimation såsom sjukgymnast, men vardera gruppens elever skulle beredas tillfälle att, om de så önskade, under ett tredje år komplettera sin utbildning med gymnastiklärarexamen respektive sjukgymnastexamen.

Ser man frågan rent praktiskt, synes det riksdagen, att goda skäl föreligger för att låta den statliga sjukgymnastutbildningen fortfarande omhändervhas av samma anstalt, som svarar för utbildningen av friskgymnaster. Det är nämligen ostridigt, att *till en viss grad* samundervisning med fördel och i varje fall utan påvisade olägenheter kan äga rum för de båda elevgrupperna. Detta gäller ett flertal ämnen, såsom anatomi, fysiologi, friskgymnastik och även sjukgymnastikens teori. Må vara att det endast är fråga om de mera elementära delarna av dessa ämnen, så föreligger dock möjlighet att under någon tid använda samma lokaler, samma lärare och samma undervisningsmateriel. En sådan anordning förefaller ur ekonomisk synpunkt erbjuda så stora fördelar, att den icke utan tvingande skäl bör förkastas. Några sådana skäl synas riksdagen icke hava blivit från motsidan anförda. På sätt riksdagen nedan skall närmare utveckla, torde det nämligen vara möjligt att även med berörda anordning så planlägga den sjukgymnastiska utbildningen, att de medicinska synpunkterna bliva tillräckligt beaktade. Och så vitt riksdagen kunnat finna, är det endast dessa synpunkter, som skulle kunna andragas till stöd för en fullständig skilsmässa mellan frisk- och sjukgymnastiken. 1929 års läkarsakkunnigas utlåtande har dock enligt riksdagens mening icke på ett klarläggande och övertygande sätt förmått uppvisa nödvändigheten eller önskvärdheten härav.

Dessutom kan det icke förnekas, att förutom ovan angivna praktiskt-ekonomiska skäl även den hittillsvarande traditionen på området talar för att sjukgymnastutbildningen får stanna kvar inom centralinstitutets verksamhetskrets. Man bör, synes det riksdagen, icke bagatellisera betydelsen av den erfarenhet i ämnet, som under alla dessa år samlats vid centralinstitutet, och man bör ej heller underskatta vikten av den nästan fullständiga enighet i fråga om gagnet av samhörigheten, som råder bland yrkesutövarna själva, gymnastiklärare och sjukgymnaster.

Om alltså enligt riksdagens mening övervägande skäl tala för att utbildningen av sjukgymnaster även hädanefter får tillhöra centralinstitutets uppgifter, är det emellertid synnerligen angeläget, att behörig hänsyn tages till kravet på att å ena sidan i denna utbildning icke få ingå några moment, som kunna betecknas såsom obehöfliga med tanke på vederbörandes blivande levnadskall, och å andra sidan utbildningen, såvitt den har medicinsk karaktär, ställes under inseende av sakkunnig handledning och intimt anknytes till klinisk och poliklinisk tjänstgöring vid en större sjukvårdsanstalt. Kungl. Maj:ts förslag betecknar i detta hänseende visserligen ett steg i rätt riktning, men det vill förefalla riksdagen, som om berörda intressen borde kunna i ännu högre grad tillgodoses, än i nämnda förslag skett. Riksdagen kan givetvis icke nu ingå i någon detaljerad granskning av de i propositionen förekommande förslagsvis uppgjorda timplanerna; dessa äro ju, enligt vad vederbörande departementschef uttryckligen framhåller, ingalunda avsedda att vara slutgiltiga utan skola göras till föremål för en ingående prövning, sedan riksdagen fattat ståndpunkt i själva principfrågan. Men enligt Kungl. Maj:ts förslag förutsättes dock, att undervisningen under hela det första året skulle vara gemensam för frisk- och sjukgymnastelever, och jämlikt den av 1927 års sakkunniga utarbetade timplanen skulle under detta första år förekomma, bland annat, icke mindre än 111 timmar sjukgymnastikens teknik och speciella teori, 66 timmar poliklinik- och kliniktjänstgöring samt 22 timmar

demonstration av patienter. Under det andra året skulle i fysiologi, anatomi, hälsolära samt psykologi och pedagogik förekomma gemensam undervisning med tillhoppa 120 timmar.

Det synes riksdagen, som man i detta förslag, särskilt i vad angår det första utbildningsåret, skattat för mycket åt samhörigheten på bekostnad av vad vardera linjen behöver för sin speciella yrkesutbildning. Riksdagen kan visserligen icke dela den i motionen II: 378 framförda meningen, att endast i fråga om friskgymnastikens teori och praktik samundervisning skall förekomma. men riksdagen anser, att gemensamheten i undervisningen kan avsevärt inskränkas under vad berörda timplan anger, måhända blott till en termin under första året. Det blir då möjligt att ytterligare betona det fackmässiga i utbildningen för vardera linjen och att, särskilt för sjukgymnasternas del, bättre tillgodose undervisningen och övningarna i ämnen av medicinsk natur.

I sistnämnda hänseende vill riksdagen framhålla såsom önskvärt, att samarbete på lämpligt sätt ordnas med karolinska institutet i fråga om såväl den teoretiska som den praktiska utbildningen. För den sistnämnda synes serafimerlasarettet böra stå till förfogande både för poliklinisk och för klinisk undervisning, i vilket avseende riksdagen förväntar, att tillmötesgående skall visas från lasarettets direktion. Någon poliklinik för sjukgymnastisk behandling synes riksdagen icke vare sig behöva eller böra finnas vid det omorganiserade centralinstitutet. Härigenom vinnes en avsevärd kostnadsbesparing, när det en gång gäller att anskaffa och utrusta nya lokaler för centralinstitutet.

Med hänsyn till det samarbete, riksdagen anser böra komma till stånd mellan centralinstitutet och karolinska institutet, vilket samarbete givetvis bör fortsätta, när i sinom tid sistnämnda institut fått sina kliniker och övriga lokaler överflyttade till Norrbackaområdet, förefaller det, som om åtskilligt talade för att centralinstitutet bleve beläget så nära karolinska institutet som möjligt. Detta är en synpunkt, som synes förtjänt att tagas i övervägande vid den blivande utredning rörande nybyggnader för centralinstitutet, varom i propositionen nämnes.

Av vad riksdagen nu anfört framgår, att riksdagen beträffande sjukgymnastutbildningen i princip godkänner Kungl. Maj:ts förslag, dock med vissa bestämda och viktiga modifikationer.

I propositionen har berörts ett av 1924 års sakkunniga framlagt och av 1927 års sakkunniga tillstyrkt förslag om inrättande vid institutet av en professur i kroppsövningarnas fysiologi och hygien med kompetens och löneställning såsom universitetsprofessor. Då vederbörande departementschef icke ansett sig nu kunna förorda detta förslag, saknar riksdagen anledning att därom göra något uttalande.

Vad propositionen eljest innehåller rörande de allmänna grunderna för centralinstitutets organisation, har, i den mån det icke blivit här ovan av riksdagen särskilt omnämnt, ej föranlett någon erinran från riksdagens sida.

Ej heller har riksdagen funnit anledning till annan erinran mot Kungl. Maj:ts förslag i fråga om antalet elever, som årligen böra nyantagas vid institutet, än att av de manliga eleverna minst 10 å 12 om året böra beräknas bliva sådana, som för tillgodoseende av krigsmaktens behov av högre gymnastiskt utbildade officerare beordras att genomgå gymnastiska centralinstitutet.

I likhet med departementschefen anser riksdagen, att det av 1924 års sakkunniga framlagda förslaget om inrättande av kombinerade gymnastik- och ämneslärartjänster icke för närvarande bör föranleda någon åtgärd.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle utbildningstiden för såväl gymnastiklärare som sjukgymnaster — manliga och kvinnliga — bli tvåårig. Från vissa håll har emellertid framställts krav på en förlängning av utbildningstiden med ett år. Riksdagen kan dock icke finna, att tillräckliga skäl anförts till stöd för detta yrkande. Den tvååriga kursen torde enligt riksdagens mening vara tillräcklig för att giva en tillfredsställande kompetens även vid en eventuell omläggning av gymnastikundervisningen i enlighet med de nya undervisningsplanerna, särskilt då den mera skärpta linjedifferentiering kommer till stånd, som riksdagen här ovan uttalat sig för. Riksdagen godkänner alltså Kungl. Maj:ts förslag i förevarande del.

Att folkskolläraryxamen får berättiga till inträde vid institutet synes riksdagen önskvärt med hänsyn till folkskolans behov av facklärare i gymnastik; dock har riksdagen med detta uttalande icke velat föregripa det ytterligare övervägande i denna sak, departementschefen ställt i utsikt.

Angående vad Kungl. Maj:ts förslag innehåller i fråga om enhetlighet och linjedelning, erinrar riksdagen om vad riksdagen ovan uttalat rörande önskvärdheten av en strängare genomförd differentiering av undervisningen på de båda olika linjerna, frisk- och sjukgymnastlinjen, samt angelägenheten av sjukgymnastutbildningens nära anknytande till sjukvårdsväsendet. Det förslag till undervisningens anordning, med tillhörande kurs- och timplaner, som kommer att utarbetas efter riksdagens ståndpunkttagande i år till själva principfrågan, kommer riksdagen givetvis i tillfälle att pröva, då ett kommande år institutets blivande gestaltning i detalj skall avgöras.

Beträffande det omorganiserade centralinstitutets lärarkrafter, anslagsbehov och lokalförhållanden anser sig riksdagen nu icke hava anledning att göra något uttalande, då härutinnan något slutgiltigt förslag icke föreligger.

Riksdagen slutade med att i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och ovannämnda motion förklara sig icke hava något att erinra mot de i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 20 februari 1931 angivna, av vederbörande departementschef förordade huvudgrunderna för en successiv omorganisation från och med ingången av budgetåret 1932/1933 av gymnastiska centralinstitutet, dock med iakttagande av de ändringar för vilka riksdagen i sin skrivelse uttalat sig.

Genom beslut den 12 juni 1931 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst sju sakkunniga för att

a) under iakttagande av vad riksdagen i sin skrivelse den 2 juni 1931, nr 324, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av gymnastiska centralinstitutet jämte en i ämnet väckt motion, anfört, uppgöra av kostnadsberäkningar åtföljt förslag till grunder för samarbete mellan gymnastiska centralinstitutet och karolinska institutet samt serafimerlasarettet i fråga om såväl den teoretiska som den praktiska utbildningen av sjukgymnaster;

b) under iakttagande av vad därutinnan anförts av statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 20 februari 1931 ävensom av riksdagen i dess ifrågavarande skrivelse den 2 juni 1931, nr 324, uppgöra förslag

dels till stadgar för gymnastiska centralinstitutet, att lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1932; och skulle härvid särskild utredning verkställas beträffande de fordringar, som kunde böra föreskrivas för inträde i gymnastiska centralinstitutet,

dels till undervisnings- och timplaner för gymnastiska centralinstitutet, att lända till efterrättelse likaledes från och med den 1 juli 1932,

dels i fråga om de lärarkrafter och övriga befattningshavare, såväl ordinarie som extra ordinarie, som kunde bliva erforderliga vid gymnastiska centralinstitutet,

dels ock till stater för gymnastiska centralinstitutet ej mindre under ett vart av övergångsåren 1932/1933 och 1933/1934 än även för tid från och med budgetåret 1934/1935;

c) i samråd med inspektören över militärläroverken verkställa av kostnadsberäkningar åtföljd utredning rörande möjligheterna att till det omorganiserade gymnastiska centralinstitutet förlägga den militära instruktörsutbildningen såsom en fristående kurs,

och skulle de sålunda anbefallda förslagen och utredningarna vara till ecklesiastikdepartementet ingivna senast den 1 december 1931.

Tillika förklarade Kungl. Maj:t sig vilja senare, på därom av direktionen över gymnastiska centralinstitutet gjord framställning, taga under övervägande frågan om förberedande åtgärder för åstadkommande av nya eller förändrade lokaler för gymnastiska centralinstitutet.

Med stöd av Kungl. Maj:ts ovanberörda, den 12 juni 1931 lämnade myndigande tillkallade chefen för ecklesiastikdepartementet härefter den 18 juni 1931 såsom sakkunniga för verkställande av de sålunda anbefallda utredningarna ordföranden i direktionen över gymnastiska centralinstitutet, överståthållaren G. H. Elmquist, gymnastikdirektören Ebba Augusta Louise von Bahr, medicine licentiaten D. T. Julén, professorn vid karolinska institutet G. Liljestränd, översten K. A. Rignell, professorn vid karolinska institutet N. G. Söderlund och föreståndaren för gymnastiska centralinstitutet, majoren E. G. P. Winroth ävensom uppdrog åt överståthållaren Elmquist att såsom ordförande leda de sakkunnigas förhandlingar.

Nämnda sakkunniga, vilka antogo benämningen *1931 års gymnastiksakkunniga*, överlämnade den 30 november 1931 *dels* »Betänkande och förslag rörande vissa i samband med gymnastiska centralinstitutets omorganisation stående frågor», *dels ock*, i samråd med inspektören över militärläroverken, särskild utredning rörande möjligheterna att till det omorga-

niserade gymnastiska centralinstitutet förlägga den militära instruktörsutbildningen såsom en fristående kurs.

I kap. II (sid. 10—85 i statsrådsprotokollet) har departementschefen till behandling upptagit de frågor, som äga samband med *den framtida organisationen av undervisningen vid gymnastiska centralinstitutet*.

Den framtida organisationen av undervisningen vid gymnastiska centralinstitutet m. m.

Departementschefen har därvid till en början redogjort för det av 1931 års sakkunniga i dessa hänseenden framlagda förslaget, avseende, förutom vissa allmänna principer för undervisningens anordning, samarbete med karolinska institutet och serafimerlasarettet i fråga om viss undervisning, undervisnings- och timplaner ävensom lärarkrafter. Berörda redogörelse återfinnes å sid. 10—41.

Över de sakkunnigas förslag i nu angivna delar hava yttranden avgivits av statskontoret, skolöverstyrelsen, lärarkollegiet vid och direktionen över gymnastiska centralinstitutet, lärarkollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, kanslern för rikets universitet och direktionen över serafimerlasarettet. De sålunda avgivna yttrandena återfinnas å sid. 41—72.

För egen del har departementschefen anfört huvudsakligen följande:

Genom 1931 års riksdagsbeslut, för vilket i det föregående redogjorts, vann den omtvistade frågan om gymnastiska centralinstitutets omorganisation sin lösning i princip. Riksdagen fann därvid beträffande utbildningen av sjukgymnaster — den del av organisationsspörsmålet, där de skarpaste meningsskiljaktigheterna förefunnits — övertvägande skäl tala för att denna utbildning även i fortsättningen skulle tillhöra centralinstitutets uppgifter, men att det vore synnerligen angeläget, att behörig hänsyn togs till kravet på att å ena sidan i denna utbildning icke finge ingå några moment, som kunde betecknas såsom obehövlige med tanke på vederbörandes blivande levnadskall, och å andra sidan utbildningen, såvitt den hade medicinsk karaktär, ställdes under inseende av sakkunnig handledning och intimt anknötes till klinisk och poliklinisk tjänstgöring vid en större sjukvårdsanstalt.

För en närmare utredning rörande de av riksdagen fastställda grundernas genomförande i praktiken tillkallades, såsom jag tidigare erinrat, en ny kommitté, de s. k. 1931 års gymnastiksakkunniga, för vilkas betänkande i det föregående redogjorts.

Detta förslag har utsatts för en allvarlig kritik från såväl karolinska institutets lärarkollegium som direktionen över serafimerlasarettet, varvid dock lärarkollegiet tillika framhållit, att den tid, som lämnats kollegiet för remissens besvarande, varit otillräcklig för att kunna medgiva en noggrann och fullständig granskning av sakkunnigförslaget.

Kanslern för rikets universitet har också — med framhållande av att en grundlig utredning från lärarkollegiets sida rörande det lämpligaste sättet att ordna det samarbete mellan karolinska institutet och centralinstitutet i fråga om såväl den teoretiska som den praktiska utbildningen, som riksdagen framhållit såsom önskvärt, torde vara oundgängligen erforderlig för att kunna medgiva en rättvis avvägning mellan de intressen, som

karolinska institutet och centralinstitutet hade att tillvarataga — icke ansett sig utan ett förnyat hörande av lärarkollegiet kunna för sin del bedöma, om det av 1931 års sakkunniga framlagda förslaget kunde läggas till grund för proposition i ämnet; och har kanslern fördenskull hemställt, att lärarkollegiet måtte beredas tillfälle att vidare och fullständigt yttra sig i ärendet.

Givet är, att jag vid nu angivna förhållanden måst taga under allvarligt övervägande de olika möjligheter, som föreligga för omorganisationsfrågans fortsatta behandling. Vägande skäl kunna onekligen anföras för att tillmötesgå kanslerns hemställan om beredande av tillfälle för lärarkollegiet att vidare och fullständigt yttra sig i ärendet. Man skulle härigenom få möjlighet att från lärarkollegiets sida erhålla ett positivt förslag, huru enligt dess uppfattning ett samarbete — inom ramen för den av 1931 års riksdag beslutade organisationen — skulle kunna ordnas mellan karolinska institutet och centralinstitutet.

Mot ny utredning talar framförallt, att det finnes anledning att befara, att en sådan utredning icke skulle kunna medhinnas i så god tid, att ett härpå grundat förslag skulle kunna föreläggas 1932 års riksdag. Denna eventualitet har för mig varit av avgörande betydelse. Jag har icke ansett mig kunna medverka till att gymnastiska centralinstitutets omorganisationsfråga, som efter tjugu år nått sin lösning i princip vid 1931 års riksdag — varvid den nya organisationen förutsatts skola träda i kraft från och med läsåret 1932/1933 — änyo skulle skjutas undan i ett ovisst fjärran.

Det är för svensk gymnastik — både frisk- och sjukgymnastik — ett livsvillkor att snarast möjligt ur nuvarande provisorium komma in i ordnade förhållanden, varigenom möjlighet kan beredas gymnastikens målsmän att ägna sig åt det av alla efterlängtade inre nydaningsarbetet i stället för de ständigt återkommande organisationsproblemen.

Ett närmare studium av det utav karolinska institutets lärarkollegium avgivna yttrandet visar vidare, att det är möjligt att på många punkter tillmötesgå de av lärarkollegiet framställda önskemålen om beredande av större inflytande för de medicinska intressena på sjukgymnastikens framtida undervisningsorganisation utan att fördenskull eftersätta det av 1931 års riksdag godtagna sambandet mellan gymnastikens båda huvudavdelningar, frisk- och sjukgymnastiken.

På grund av anförda skäl har jag nu ansett mig böra för Kungl. Maj:t framlägga frågan om genomförandet från och med läsåret 1932/1933 av den utav 1931 års riksdag i sina grunddrag beslutade omorganisationen av gymnastiska centralinstitutet.

I det förslag jag nu går att framlägga, har jag, såsom nyss antytts, sökt att — inom ramen av de i 1931 års riksdagsskrivelse meddelade direktiven — tillmötesgå de önskemål, som framstälts av karolinska institutets lärarkollegium, och jag skall i det följande uppvisa de förändringar i sakkunnigförslaget, som jag med hänsyn härtill funnit av behovet påkallade.

Till en början torde jag i korthet få angiva de allmänna grunder, enligt vilka utbildningen av gymnastiska centralinstitutets elever för framtiden — i anslutning till mitt för 1931 års riksdag framlagda och av riksdagen godkända principförslag — bör bedrivas.

Grundtanken i detta förslag var, att den samhörighet, som av ålder funnits mellan frisk- och sjukgymnastutbildningen, skulle fortleva, och att vid gymnastiska centralinstitutet även i fortsättningen skulle utbild-

das både frisk- och sjukgymnaster, varvid utbildningstiden för gymnastiklärar-, respektive sjukgymnastexamen beräknades till två år. Möjligheten för en elev vid gymnastiska centralinstitutet att genom komplettering efter ytterligare ett års studier erhålla utbildning i båda grenarna skall alltfört hållas öppen. Å andra sidan måste, såsom riksdagen framhållit, noga tillses, att man icke skattar för mycket åt samhörigheten på bekostnad av vad vardera linjen behöver för sin utbildning.

Den militära instruktörsutbildningen skall avskiljas från gymnastiska centralinstitutet och anordnas såsom en särskild kurs. Beträffande de åtgärder, som med anledning härav må bliva erforderliga, kommer chefen för försvarsdepartementet att i det följande framlägga förslag.

För tillgodoseende av krigsmaktens behov av högre gymnastiskt utbildade officerare skall gymnastiska centralinstitutet fortfarande stå till förfogande.

Beträffande utbildningen av sjukgymnaster framhöll 1931 års riksdag, såsom tidigare erinrats, som önskvärt, att samarbete på lämpligt sätt ordnas med karolinska institutet i fråga om såväl den teoretiska som den praktiska utbildningen. För den sistnämnda syntes serafimerlasarettet böra stå till förfogande, i vilket avseende riksdagen förväntade, att tillmötesgående skulle visas från lasarettets direktion. Någon poliklinik för sjukgymnastisk behandling syntes riksdagen icke vare sig behöva eller böra finnas vid det omorganiserade centralinstitutet.

De anmärkningar, som från karolinska institutets lärarkollegium och serafimerlasarettets direktions sida riktats mot det föreliggande sakkunnigförslaget, avse av naturliga skäl så gott som uteslutande sjukgymnastutbildningen och vad därmed äger sammanhang.

Då en för alla parter tillfredsställande lösning av denna fråga är en oundgänglig förutsättning för en omorganisation av gymnastiska centralinstitutet enligt de av riksdagen angivna grundlinjerna, anhåller jag nu att få till närmare behandling upptaga de från karolinska institutet och serafimerlasarettet framförda anmärkningarna och önskemålen ävensom de förändringar, som jag med anledning härav funnit mig böra förorda i det föreliggande sakkunnigförslaget.

Innan jag ingår på dessa spörsmål, anhåller jag emellertid att till en början få till behandling upptaga frågan om *direktionens sammansättning*.

Enligt de sakkunnigas förslag skall direktionen bestå av sex av Kungl. Maj:t för en tid av sex år förordnade ledamöter samt institutets rektor såsom självskrivnen ledamot. Av direktionens ledamöter skall en vara ledamot av karolinska institutets lärarkollegium och en militär.

Med den ökade betydelse, som enligt min uppfattning för framtiden bör tillförsäkras det medicinska inflytandet vid gymnastiska centralinstitutet, finner jag mig i detta hänseende böra föreslå den förändringen, att två av direktionens ledamöter skola vara läkare. Av dessa bör den ene vara ledamot av karolinska institutets lärarkollegium, under det att beträffande den andre Kungl. Maj:t torde böra hava fria händer vid sitt val.

För att tillförsäkra direktionen tillräckligt mångsidig sakkunskap anser jag mig vidare böra förorda, att direktionen måtte förstärkas med tre suppleanter, av vilka en torde böra vara läkare.

Härefter anhåller jag att få övergå till en närmare behandling av de utav karolinska institutets lärarkollegium och serafimerlasarettets direk-

tion avgivna yttrandena. För vinnande av större överskådlighet behandlar jag de olika frågorna i den ordning, de berörts i yttrandena, och torde då få börja med det av karolinska institutets lärarkollegium avgivna.

Lärarkollegiet har till en början till behandling upptagit frågan om *gemensamhet i undervisningen* för de båda utbildningslinjerna och därvid framhållit, att gemensam undervisning av de sakkunniga föreslagits i större utsträckning än vad 1931 års riksdag avsett.

Såsom tidigare erinrats, innehöll det av 1927 års sakkunniga framlagda förslaget, att undervisningen för de båda utbildningslinjerna skulle vara gemensam under det första året. Riksdagen ansåg däremot, att den gemensamma undervisningen kunde avsevärt inskränkas under vad sålunda föreslagits »mähända blott till en termin under första året».

Enligt det av 1931 års sakkunniga framlagda förslaget till timplan, för vilket i det föregående redogjorts, skulle gemensam undervisning meddelas i följande utsträckning:

under första året:

kroppsövningarnas fysiologi	100	timmar,
anatomi	132	»
friskgymnastik (teori	108	»
» (praktik)	100	»
» (undervisning)	96	»
lek och idrott (teori, praktik och undervisning)	32	»
förbandslära	15	»
sjukgymnastik med fysikalisk behandling:		
teori av läkare	20	»
teknik av gymnast	24	»
psykologi och pedagogik	24	»

under andra året:

hälsolära	30	»
hållningslära	48	»
psykologi och pedagogik	48	»

Den gemensamma undervisningen skulle alltså enligt detta förslag behållas under sammanlagt 837 timmar, d. v. s. under något mera än två tredjedelar av ett läsårs sammanlagda undervisning. Jag har emellertid ansett mig böra undersöka, huruvida det icke skulle vara möjligt att ytterligare tillmötesgå det av 1931 års riksdag uttalade önskemålet att så mycket som möjligt frigöra de olika utbildningslinjerna från undervisningen i sådana ämnen, som ej ovillkorligen måste medtagas.

Jag vill då förutskicka, att jag med detta mitt förslag givetvis endast avser undervisningen för dem av centralinstitutets elever, som hava för avsikt att genomgå endast tvåårig kurs, d. v. s. utbilda sig till antingen gymnastiklärare eller sjukgymnaster. För dem åter av eleverna, som önska utbilda sig på båda linjerna, bliver givetvis både av ekonomiska och organisatoriska skäl samläsning fortfarande nödvändig i mycket stor utsträckning.

Jag anhåller nu att få till behandling upptaga de olika ämnen, där de sakkunniga föreslagit samläsning.

I ämnena kroppsövningarnas fysiologi, anatomi, förbandslära, hälso- lära och hållningslära äro kurserna för de båda linjerna, i den mån sam- läsning föreslagits, praktiskt taget identiska. Med hänsyn härtill torde om icke annat så av ekonomiska skäl samläsning här böra äga rum.

I fråga om friskgymnastikens teori hava de sakkunniga föreslagit 3 veckotimmars gemensam undervisning under hela första året. Då för en rätt förståelse av sjukgymnastiken en inblick i friskgymnastikens teori lärer vara ofrånkomlig, och då första årets undervisning i detta ämne har avsetts att utgöra ett avslutat helt, som skall vara grundläggande för hela det fortsatta arbetet, vill jag i denna del fasthålla vid det av de sakkun- niga framlagda förslaget.

För friskgymnastikens praktik hava de sakkunniga föreslagit gemen- sam undervisning 6 veckotimmar under höstterminen och 4 veckotimmar under vårterminen. För min del vill jag först framhålla, att ett visst mått av motionsgymnastik måste tillförsäkras även sjukgymnasterna, vilket, enligt vad de sakkunniga föreslagit beträffande andra året, bör beräknas till minst 3 veckotimmar — jag vill erinra att läroverkens timplaner för närvarande upptaga 4 veckotimmar för detta ämne. Den ökning, som här- utöver föreslagits, är relativt obetydlig men sätter sjukgymnasterna i stånd att följa friskgymnastlinjens undervisning, varigenom en betydande besparing för det allmänna uppkommer. Jag anser mig därför böra följa de sakkunniga i denna del.

Däremot vill jag föreslå, att den föreslagna gemensamma undervisningen i undervisningsövningar samt i lek och idrott måtte bortfalla för sjuk- gymnasterna. Om än en viss kunskap i dessa stycken är av betydelse med hänsyn till den frivilliga gymnastikens behov av instruktörer, måste dock denna undervisning betraktas såsom mera ovidkommande, när det gäller dem, som uteslutande skola ägna sig åt sjukgymnastiken, och alltså knap- past låta sig förenas med 1931 års riksdags uttalande i ämnet. Av samma skäl vill jag vidare förorda, att den undervisning om sammanlagt 44 tim- mar i sjukgymnastik, som av de sakkunniga föreslagits för blivande gym- nastiklärare, måtte bortfalla.

Slutligen synes det mig, som om den undervisning i psykologi och peda- gogik, som föreslagits skola bliva gemensam, mest skulle vara avsedd för de blivande gymnastiklärarna och sålunda kunna bortfalla för sjukgym- nasterna.

Den gemensamma undervisningen skulle i enlighet med vad jag nu an- fört kunna inskränkas till 593 timmar eller endast något mer än hälften av det sammanlagda timantalet under första året.

För kunskapsmåttets inhämtande måste det av helt naturliga skäl vara att föredraga, att denna gemensamhetsundervisning någorlunda jämnt fördelas under hela läsåret i stället för att koncentreras till »endast en termin».

I fråga om det föreslagna förfarandet vid *tillsättandet* av de *tjänster*, vilkas innehavare skulle vara medicinskt utbildade, har från lärarkolle- giets sida riktats åtskilliga anmärkningar. Jag är ense med kollegiet i att större inflytande bör beredas såväl kollegiet som serafimerlasarettet vid tillsättandet av dessa tjänster. Å andra sidan kan givetvis icke gymnas- tiska centralinstitutets direktion helt förbigås, när det gäller tillsättandet av lärare å dess stat, som skola omhänderhava en viktig del av central- institutets undervisning.

Vad till en början beträffar kollegiets framställning om att såsom främsta befordringsgrund skulle sättas vetenskaplig skicklighet i stället för lärdom har jag intet att erinra däremot. Givetvis föreligger här i sak ingen skillnad mellan de sakkunnigas och lärarkollegiets uppfattning.

Sakkunnigevalet och förslagens uppgörande bör, såsom de sakkunniga föreslagit, läggas i karolinska institutets hand. Först härefter torde det bliva möjligt för centralinstitutets direktion att yttra sig i frågan. Att i likhet med vad nu är fallet vid tandläkarinstitutet vid tillsättning av lärare och hos medicinalstyrelsen med avseende på professurerna i psykiatri låta befordringsfrågan först behandlas av myndigheten i fråga och därefter av den vetenskapliga högskolan i vanlig för högskolan gällande ordning torde knappast vara ändamålsenligt med den sammansättning, som enligt mitt tidigare framlagda förslag centralinstitutets direktion skulle erhålla.

Det torde icke vara lämpligt, att avgörandet av en fråga, vari karolinska institutets lärarkollegium avgivit yttrande och förslag, anförtros åt centralinstitutets direktion. I alla dessa frågor torde därför avgörandet böra förbehållas Kungl. Maj:t.

Den nu föreslagna tillsättningsproceduren torde böra komma till användning beträffande de lärarbefattningar, för vilka medicinsk sakkunskap erfordras, med undantag av lärarbefattningarna i sjukdomslära. För att undervisning i sjukdomslära överhuvudtaget skall kunna bedrivas, måste tillgång till patienter finnas, och detta kan icke ske utan ett synnerligen intimt samarbete med vederbörande överläkare på serafimerlasarettet. Jag vill därför förorda, att med tillsättandet av de båda lärarbefattningarna i sjukdomslära måtte så förfaras, att Kungl. Maj:t utnämner dessas innehavare efter förslag av direktionen över serafimerlasarettet.

I detta sammanhang vill jag vidare framhålla, att jag, i anslutning till vad lärarkollegiet härom anfört samt med hänsyn till de erfarenheter, som enligt vad jag inhämtat, vunnits under det senaste läsårets undervisning i ämnet vid centralinstitutet, vill tillstyrka en nedsättning med i runt tal en tredjedel av det för *undervisningen i sjukdomslära* beräknade timantalet.

Beträffande *undervisningen i fysiologi, anatomi och patologi* har av de sakkunniga föreslagits, att karolinska institutet i erforderlig utsträckning och i den mån detta av utrymmesskäl vore möjligt skulle ställa sina institutioner till förfogande för centralinstitutets elevers undervisning. Denna förutsättning har lärarkollegiet i princip biträtt men därvid tillika erinrat, att denna del av undervisningen måste — i likhet med vad eljest tillämpas — vara underordnad vederbörande institutionschef. Häremot har jag intet att erinra. Dock vill jag framhålla, att huvuddelen av undervisningen i dessa ämnen givetvis även i fortsättningen kommer att äga rum å centralinstitutet och att endast enstaka viktigare demonstrationer böra förläggas till karolinska institutet.

I detta sammanhang har vidare lärarkollegiet framfört invändningar mot inrättandet av den föreslagna *lärarbefattningen i sjukgymnastik och anatomi* samt ansett, att anatomiundervisningen borde anförtros åt en fackanatom. Jag skulle gärna önskat kunna biträda denna kollegiets uppfattning. Närmast av kostnadsskäl ser jag mig dock för närvarande förhindrad härtill. Därest det i en framtid skulle visa sig, att arbetsbördan för här ifrågavarande lärare, som tillika skulle vara poliklinikföreståndare vid serafimerlasarettet, blir för tung, måste denna fråga upptagas till förnyad prövning.

Undervisningen i *sjukgymnastik och fysikaliska behandlingsmetoder* har föreslagits skola förläggas till serafimerlasarettet.

Jag torde få erinra, att jämväl 1929 års sakkunniga (professorerna Hedrén och Haglund) föreslogo, att här förevarande undervisning skulle förläggas till serafimerlasarettet.

I princip hava både karolinska institutets lärarkollegium och serafimerlasarettets direktion tillstyrkt den av 1931 års riksdag beslutade förläggningen av centralinstitutets kliniska och polikliniska undervisning till serafimerlasarettet.

Meningarna hava närmast brutit sig beträffande det sätt, på vilket denna undervisning skulle anordnas.

Den föreslagna nya polikliniken synes mig i allt väsentligt böra likställas med serafimerlasarettets övriga polikliniker och bliva underkastad samma bestämmelser, som gälla för dessa. De synpunkter härutinnan, som av karolinska institutets lärarkollegium och serafimerlasarettets direktion i deras yttranden föreslagits, synas mig i allt väsentligt böra vinna beaktande, såsom exempelvis i fråga om läkarnas och den övriga sjukvårdande personalens skyldigheter beträffande sjukvården, längden av deras arbetstid o. s. v.

Jag vill i detta sammanhang allenast erinra därom, att de föreslagna lärarna i sjukgymnastik med fysikalisk behandling icke äro avsedda att vara medicinskt utbildade, enär deras undervisning vid serafimerlasarettet endast skulle avse handledning och instruktion vid behandlingens utförande. Jag förordar alltså för dem benämningen lärare i sjukgymnastikens teknik med fysikalisk behandling.

Den närmare utformningen av de bestämmelser rörande samarbete, som jag i det föregående skisserat, torde böra ske först sedan förnyat yttrande i ämnet inhämtats från karolinska institutets lärarkollegium och serafimerlasarettets direktion, varjämte även centralinstitutets direktion torde böra beredas tillfälle att ånyo yttra sig. Detta torde väl kunna medhinnas, då, såsom 1931 års sakkunniga framhållit, den nya organisationen i vad den avser här förevarande undervisning icke kommer att träda i kraft förrän den 1 april 1933.

Det förslag jag nu framställt torde enligt min uppfattning inom ramen för 1931 års riksdagsbeslut innebära en för både läkar- och gymnastintressen godtagbar lösning av gymnastiska centralinstitutets omorganisationsfråga.

Sambandet mellan frisk- och sjukgymnastiken bibehålles särskilt genom de föreslagna kompletteringsmöjligheterna. Undervisningen, i den mån den är av rent medicinsk art, ställes i beroende av medicinska myndigheter, och läkarinflytandet i centralinstitutets direktion förstärkes.

Det av 1931 års sakkunniga framlagda förslaget synes mig — med de principiella ändringar och tillägg, som i det föregående angivits — i allt väsentligt kunna läggas till grund för den framtida organisationen av centralinstitutet.

En förutsättning för genomförandet av detta förslag är emellertid, i enlighet med vad 1931 års riksdag beslutat, att vid serafimerlasarettet inrättas en *sjukgymnastisk poliklinik*, stor nog att medgiva undervisning för centralinstitutets elever.

Givet är, att detta icke kan ske utan kostnader för det allmänna. 1931 års sakkunniga hava i samråd med medlemmar av serafimerlasarettets

direktion och arkitekten Birch-Lindgren undersökt de nuvarande lokalförhållandena vid serafimerlasarettet och därvid funnit, att en nybyggnad för polikliniken är en ofrånkomlig förutsättning för undervisningens omläggning. Kostnaderna härför, som jämte inredning hava beräknats uppgå till högst 200,000 kronor, hava av de sakkunniga föreslagits skola gäldas på samma sätt som beträffande serafimerlasarettets övriga polikliniker. Mot in-teckning i lasarettets fastighet skulle enligt detta förslag för ändamålet upptagas ett lån å högst 200,000 kronor att amorteras under tio år genom inflytande poliklinikavgifter, med vilka härjämte skulle bestridas de huvudsakliga kostnaderna för poliklinikens drift.

1931 års sakkunniga hava vid sitt förslag i denna del utgått från vissa av 1929 års sakkunniga framlagda beräkningar, enligt vilka — när verksamheten vid den utav sistnämnda sakkunniga föreslagna sjukgymnastiska anstalten väl kommit i gång — borde kunna räknas med en årlig inkomst av poliklinikavgifter på ungefär 90,000 kronor.

Enligt av serafimerlasarettets direktion verkställda beräkningar skulle dessa inkomster endast i gynnsammaste fall kunna beräknas uppgå till 50,000 kronor för år, varifrån dock måste dragas ett belopp av i runt tal 17,500 kronor, motsvarande serafimerlasarettets beräknade inkomster från den nuvarande gymnastikavdelningen. För bestridande av de nytillkommande förräntnings-, amorterings- och driftkostnaderna skulle man alltså högst hava att räkna med (50,000 — 17,500) 32,500 kronor, under det att nämnda kostnader beräknats till minst 51,000 kronor, därav 26,000 kronor för förräntning och amortering och 25,000 kronor för driftkostnader.

Sistnämnda belopp torde visserligen kunna ej oväsentligt nedsättas. Enligt vad jag under hand inhämtat från föreståndaren för gymnastiska centralinstitutet, har han beräknat de årliga driftkostnaderna för den föreslagna poliklinikverksamheten — inklusive avlöning till vaktmästare och portvakt — till i runt tal 10,000 kronor för år. Även med denna beräkning uppkommer dock under den tid, då byggnadsanslaget skall amorteras, en brist, som måste täckas av statsverket genom motsvarande höjning i det till serafimerlasarettets verksamhet utgående statsanslaget.

En sådan kostnadsökning för det allmänna måste ingiva betänkligheter. Med hänsyn till att centralinstitutets sjukgymnastikundervisning enligt beslut av 1931 års riksdag i här förevarande delar skall förläggas till serafimerlasarettet, torde dock denna utgift vara ofrånkomlig.

Jag tillstyrker alltså de sakkunnigas förslag i här förevarande del.

För bestridande av engångskostnaderna torde, såsom av de sakkunniga föreslagits, böra upptagas ett tioårigt amorteringslån mot säkerhet av in-teckning i lasarettets fastighet. Därest riksdagen för sin del lämnar sitt medgivande härtill, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan direktionen över serafimerlasarettet avgivit yttrande och förslag i ämnet, närmare besluta i frågan.

Jag vill vidare framhålla, att, därest det av en eller annan anledning icke skulle bli möjligt att under budgetåret 1932/1933 fullborda den föreslagna poliklinikbyggnaden, det — om än naturligtvis förbundet med vissa svårigheter — torde bli möjligt att under en kort övergångsperiod med-dela den ifrågasatta poliklinikundervisningen i centralinstitutets nuvarande polikliniklokaler.

De närmare bestämmelser, som i övrigt må bli erforderliga med anledning av vad jag i här förevarande hänseende tillstyrkt, torde få framdeles meddelas av Kungl. Maj:t.

Härefter anhåller jag så att få övergå till övriga frågor rörande omorganisationen vid gymnastiska centralinstitutet, som äro av natur att böra underställas riksdagens prövning.

Frågan om *gymnastiska centralinstitutets omfattning* vid den blivande organisationen behandlades av mig i kap. III i propositionen nr 133 till 1931 års riksdag. Jag anslöt mig därvid till den av tidigare sakkunniga uttalade meningen, att vid institutet borde årligen såsom regel mottagas ungefär 60 nya elever, varav omkring hälften manliga och hälften kvinnliga. Av de manliga beräknades ungefär en tredjedel, d. v. s. vid pass ett tiotal om året, bliva sådana, som för tillgodoseende av krigsmaktens behov av högre gymnastiskt utbildade officerare kommenderades att genomgå gymnastiska centralinstitutet.

Detta förslag godtogs av riksdagen endast med den erinran, att av de manliga eleverna minst 10 å 12 om året borde beräknas bliva kommanderade.

I denna fråga har alltså riksdagen redan fattat slutligt beslut.

Enahanda är förhållandet med frågan om *utbildningstidens längd*, där riksdagen i enlighet med mitt år 1931 framlagda förslag bestämt, att utbildningstiden skall vara tvåårig för såväl gymnastiklärare som sjukgymnaster.

I detta sammanhang vill jag endast erinra att, såsom jag redan inledningsvis framhållit, en av de viktigaste grundsatserna i det framlagda organisationsförslaget är bibehållandet av möjligheterna för centralinstitutets elever att utan alltför stor tidsutdräkt erhålla fullständig utbildning både på frisk- och sjukgymnastlinjerna.

1931 års sakkunniga hava, såsom i det föregående meddelats, framlagt utförliga förslag till *undervisnings- och timplaner*. De sakkunniga hava därvid framhållit, att de av dem i detta hänseende framlagda förslagen icke tinge anses såsom i sina detaljer bindande för gymnastiska centralinstitutets blivande utveckling, utan att de olika ämnenas omfattning och innehåll måste kunna förändras, därest erfarenheten skulle visa, att det framlagda förslaget i ett eller annat avseende skulle vara mindre ändamålsenligt. De sakkunniga hade med de framlagda förslagen velat klargöra dels de särskilda ämnenas ställning i förhållande till varandra, alltså själva proportionerna mellan de olika ämnena, dels ock det huvudsakliga innehåll, som enligt de sakkunnigas förmenande borde givas åt varje ämne.

Någon detaljerad granskning från Kungl. Maj:ts och riksdagens sida av de framlagda undervisnings- och timplanerna kan givetvis icke påkallas. Detta bliver närmast ett åläggande för ämneskonferenser, lärarkollegium, rektor och direktion vid gymnastiska centralinstitutet. Nu gäller endast att genom de uppgjorda timplanerna få en möjlighet att uppskatta det behov av lärarkrafter, som vid ett genomförande av det framlagda omorganisationsförslaget kan bliva erforderligt. För en dylik beräkning lämna de uppgjorda planerna tillräcklig ledning, och i det stora hela vill jag bygga mitt i det följande framlagda förslag därpå.

Vissa avvikelser i timplanerna föranledas av vad jag tidigare framhållit rörande önskvärdheten att minska den för de båda linjerna gemensamma undervisningen under vad av de sakkunniga föreslagits. Någon minskning av det erforderliga antalet lärarkrafter uppkommer dock icke härigenom.

Vidare har jag, i anslutning till vad karolinska institutets lärarkolle-

gium anfört, nyss föreslagit, att den av de sakkunniga beräknade, i förhållande till nu rådande förhållanden synnerligen kraftigt utökade undervisningen i sjukdomslära måtte minskas med omkring en tredjedel.

I anslutning till vad lärarkollegiet vid och direktionen över gymnastiska centralinstitutet anfört torde någon särskild undervisning i rytmik för de kvinnliga eleverna icke behöva ifrågakomma.

Någon utökning av den för de civila manliga eleverna av de sakkunniga för undervisning i fäktning föreslagna tiden, på sätt exempelvis centralinstitutets direktion hemställt, kan jag ej tillstyrka.

Slutligen anhåller jag så att få övergå till frågan om de *lärarkrafter*, som bliva erforderliga vid en omorganisation av gymnastiska centralinstitutet i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående tillstyrkt.

Beträffande *rektorsbefattningen* uttalade jag mig redan i propositionen nr 133 till 1931 års riksdag för det av 1924 års sakkunniga framlagda förslaget, enligt vilket denna befattning skulle innehavas av särskild av Kungl. Maj:t utsedd person, som skulle bilda en centralpunkt för allt fysiskt uppfostringsarbete i vårt land. Till denna ståndpunkt hava 1931 års sakkunniga anslutit sig, och jag saknar anledning att nu närmare uppehålla mig härvid. Ett ytterligare skäl för denna min redan tidigare intagna ståndpunkt tillkommer, därest riksdagen skulle godkänna det av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till 1932 års riksdag framlagda förslaget om omläggning av gymnastikinspektionen.

De sakkunniga hava emellertid ifrågasatt den förändringen i det tidigare framlagda förslaget, att rektor icke skulle tillsättas genom fullmakt utan, i likhet med cheferna för åtskilliga centrala ämbetsverk och rektorerna vid läroverken, medelst förordnande på viss tid, förslagsvis sex år. Vidare hava de sakkunniga förordat, att för rektor en viss, begränsad undervisningsskyldighet skulle föreskrivas. Till dessa av de sakkunniga framlagda förslag vill jag uttala min anslutning.

I fråga om *överlärbefattningarna* förordade 1927 års sakkunniga, att desamma borde borttagas. I propositionen nr 133 till 1931 års riksdag uttalade jag emellertid vissa betänkligheter mot att helt slopa dessa befattningar utan förordade i stället beviljandet av vissa överlärararvoden. 1931 års sakkunniga hava på denna punkt anslutit sig till det av 1927 års sakkunniga framlagda förslaget och hemställt, att inga som helst överlärbefattningar måtte bibehållas vid centralinstitutet.

Majoriteten inom centralinstitutets lärarkollegium åter har uttalat sig för bibehållande av överlärtjänster, eventuellt i form av arvoden, under det att direktionens majoritet anslutit sig till det av de sakkunniga framlagda förslaget.

För egen del kan jag icke undgå att fortfarande hysa vissa betänkligheter mot att helt slopa överlärbefattningarna. Emellertid anser jag mig nu, i likhet med statskontoret, icke böra motsätta mig de sakkunnigas, med 1927 års sakkunnigas överensstämmande förslag i denna del.

Enligt det av 1931 års sakkunniga framlagda förslaget skulle en av institutets ordinarie lärare förordnas att vara *rektors ställföreträdare*. Med hänsyn till de omfattande uppgifter, som för framtiden skola ävila rektor, vill jag tillstyrka förslaget härom. Beträffande den ersättning, som med anledning härav bör tillkomma den sålunda förordnade läraren, torde jag få yttra mig i annat sammanhang.

ning. Riksdagen uttalade nämligen bl. a., att det vore synnerligen angeläget »att utbildningen, såvitt den har medicinsk karaktär, ställes under inseende av sakkunnig handledning och intimt anknytes till klinisk och poliklinisk tjänstgöring vid en större sjukvårdsanstalt». Riksdagen beto- nade dessutom vikten av att obehöfliga moment utmönstrades ur undervisningen på respektive utbildningslinjer, och ansåg att gemensamheten i undervisningen kunde avsevärt inskränkas under vad den i fjolårets proposition berörda timplanen angav, »mähända blott till en termin under första året». Trots att den för blivande gymnastiklärare och blivande sjukgymnaster gemensamma undervisningen således enligt riksdagens mening komme att få ett mycket obetydligt omfång, och trots att den ojämförligt större delen av sjukgymnasternas utbildning skulle förläggas till karolinska institutet och serafimerlasarettet, gav riksdagen dock sitt medgivande till att denna senare utbildning fortfarande skall anses äga rum vid gymnastiska centralinstitutet.

Detta kompromissbeslut har senare närmare utformats genom den utredning, som anförts å 1931 års gymnastiksakkunniga och som ligger till grund för den i år framlagda propositionen i ärendet (prop. nr 152).

Såsom framgår av propositionen, har nämnda sakkunnigförslag utsatts för en ytterst skarp och allvarlig kritik från såväl karolinska institutets lärarkollegium som serafimerlasarettets direktion, d. v. s. från just de medicinska institutioners sida, åt vilka riksdagen velat anförtro uppdraget att meddela den nya, förbättrade sjukgymnastutbildningen. Vad som från detta håll säges, måste alltså anses vara förtjänt av en alldeles särskild uppmärksamhet, då nu riksdagen går att fatta ståndpunkt till det framlagda omorganisationsförslaget.

I denna kritik påvisas bl. a., att de sakkunniga i fråga om sjukgymnastutbildningen icke tagit vederbörlig hänsyn till riksdagens ovanberörda direktiv i fråga om begränsandet av den för de båda linjerna gemensamma undervisningen och utmönstrandet av obehöfliga utbildningsmoment. Den omfattande samundervisningen i ämnen, som huvudsakligen tillhöra den ena linjens utbildningsområde, synes, framhåller kollegiet vidare, sammanhänga med strävan att bibehålla gymnastikdirektörstiteln. Kollegiet ställer sig, nu som tidigare, avvisande mot bibehållandet av denna titel. Det synes även undertecknad lyckligast om nämnda titel avskaffades, varigenom skulle vinnas ett klarare framhållande av att utbildningen numera skall inriktas på tvenne i stort sett helt skilda arbetsuppgifter: å ena sidan gymnastiklärarens och idrottsledarens, å andra sidan sjukgymnastens.

Karolinska institutets lärarkollegium riktar i fortsättningen en ingående kritik mot det sätt, varpå enligt sakkunnigförslaget samarbetet mellan å ena sidan gymnastiska centralinstitutet och å andra sidan karolinska institutet och serafimerlasarettet skulle ordnas. Då dessa senare institutioner komma att bära det moraliska ansvaret för såväl den undervisning, de blivande sjukgymnasterna skola åtnjuta, som den sjukvård, vilken skall ägnas patienterna å den föreslagna nya gymnastikpolikliniken vid serafimerlasarettet, synes det vara rättvist och sakligt befogat, att den medicinska högskolan erhåller ett sådant inflytande på planerandet och ledandet av nämnda undervisning, att denna kan hållas på ett plan, som motsvarar den medicinska vetenskapens krav.

Vad de sakkunniga föreslagit i fråga om lärartillsättningar, undervisningen i olika medicinska ämnen, ledningen och kontrollen av denna un-

dervising samt av arbetet på polikliniken är, såsom i de nämnda yttrandena uppvisas, på många punkter synnerligen otillfredsställande. Lärarkollegiet anser en ny utredning om dessa till stor del outredda frågor vara alldeles oundgänglig och förklarar sig på det bestämdaste avstyrka förslaget.

Till en viss grad har Kungl. Maj:t sökt avhjälpa de sålunda påpekade bristerna i sakkunnigförslaget genom att föreslå vissa ändringar i det samma. Sålunda har t. ex. den gemensamma undervisningen något begränsats, karolinska institutet och serafimerlasarettet ha beretts ökat inflytande på tillsättandet av lärartjänster i medicinska ämnen, undervisningen i sjukdomslära har nedsatts med en tredjedel av timtalet, och i fråga om den nya polikliniken ha den medicinska sakkunskapens krav ansetts böra beaktas. Å andra sidan har departementschefen av kostnads-skäl motsatt sig en ändring i fråga om den föreslagna lärartjänsten i sjukgymnastik och anatomi, vars innehavare dessutom enligt förslaget skulle vara poliklinikföreståndare. Att en dylik kombination ur flera synpunkter är ohållbar, och att undervisningen i det viktiga ämnet anatomi bör anförtros åt en fackanatom, synes dock vara uppenbart, varför en ändring även på denna punkt torde vara ofrånkomlig.

Även om hänsyn toges till de av departementschefen föreslagna förbättringarna, torde det nu framlagda förslaget näppeligen kunna läggas till grund för ett definitivt riksdagsbeslut i denna betydelsefulla fråga. Många viktiga punkter äro nämligen fortfarande outredda. Den knappt tillmätta tiden har gjort, att det av karolinska institutets lärarkollegium avgivna yttrandet icke kunnat innehålla en verkligt fullständig och noggrann granskning av sakkunnigförslaget. Universitetskanslern har därför också hemställt, att tillfälle måtte beredas kollegiet att vidare och fullständigt yttra sig i ärendet. Departementschefen medgiver för egen del, att välgående skäl onekligen kunna anföras för att tillmötesgå denna kanslerns hemställan. Och det må tillfogas, att denna hemställan förefaller så mycket mera berättigad som de sakkunniga förvånande nog underlåtit att förhandla med karolinska institutet och lasarettetsdirektionen angående formerna för det föreslagna samarbetet. Att departementschefen detta oaktat icke tillmötesgått en så befogad anhållan, beror, upplyses det, på hans önskan att få fram förslaget till avgörande redan i år. Man kan till fullo behjärta det önskvärda i att denna sedan mer än två årtionden debatterade organisationsfråga snarast möjligt vinner sin lösning. Men innan detta kan ske, måste uppenbarligen utredningen vara slutförd, så att riksdagen klart kan skönja, vad omorganisationen innebär. Departementschefen förklarar, att »den närmare utformningen av de bestämmelser rörande samarbete, som jag i det föregående skisserat, torde böra ske först sedan förnyat yttrande i ämnet inhämtats från karolinska institutets lärarkollegium och serafimerlasarettets direktion, varjämte även centralinstitutets direktion torde böra beredas tillfälle att ånyo yttra sig». Här ställes alltså i utsikt en fortsatt och ingående utredning. En sådan är givetvis också av behovet påkallad och torde böra ske genom förhandlingar mellan de av departementschefen nämnda myndigheterna. Men att låta denna utredning äga rum först efter det riksdagen redan fattat sitt beslut, står knappast i överensstämmelse med en sund parlamentarisk arbetsmetod. Det riktiga och lämpliga torde vara, att resultatet av den ännu ej slutförda undersökningen föreligger färdigt, innan riksdagen fattar sin slut-

liga ståndpunkt i ärendet, och det ytterligare uppskov, som härav kan föranledas, lär icke kunna anses medföra någon risk för organisationsfrågans lyckliga lösning.

Till stöd för det i motionen I:321 framförda yrkandet har i motionen anförts huvudsakligen följande:

Med anledning av 1931 års riksdags beslut och efter Kungl. Maj:ts be- myndigande tillkallade statsrådet Stadener den 18 juni 1931 sakkunniga, kallade »1931 års gymnastiksakkunniga». I dessas uppdrag ingick som första punkt att »uppgöra av kostnadsberäkningar åtföljt förslag till grunder för samarbete mellan gymnastiska centralinstitutet och karolinska institutet samt serafimerlasarettet ifråga om såväl den teoretiska som den praktiska utbildningen av sjukgymnaster».

Nämnda sakkunniga ingåvo den 30 november 1931 sitt förslag till dylikt samarbete. De sakkunniga, vilka till följd av sin sammansättning i huvudsak representerade gymnastiska centralinstitutet, hade, innan de till Konungen överlämnade sitt förslag till samarbete mellan gymnastiska centralinstitutet å ena sidan och karolinska institutet samt serafimerlasarettet å andra sidan, icke samrått om förslaget utformning vare sig med den medicinska högskolan eller med serafimerlasarettets direktion. Det är knappast att vänta, att ett förslag till samarbete, som uppgöres under sådana former, skall kunna bli för den andra parten utan ändringar godtagbart. Sedan förslaget remitterats till karolinska institutets lärarkollegium, avstyrkte kollegiet enhälligt på det bestämdaste dess antagande. Den sista punkten i kollegiets yttrande har följande lydelse: »Lärarkollegiet, som anser en förbättring av undervisningen i medicinska ämnen för gymnastiska centralinstitutets elever högst önskelig och för detta ändamål gärna vill ställa högskolans resurser till förfogande, beklagar, att, då det föreliggande förslaget ej i tillräcklig grad tillvaratagit möjligheterna att inom ramen av riksdagens direktiv tillgodose de krav, som av en enhällig medicinsk sakkunskap framställts, och då formerna för karolinska institutets andel i samarbetet till stor del äro outredda samt de positiva förslagen rörande dessa former i flera avseenden äro oförenliga med karolinska institutets ställning som vetenskaplig högskola med dess övriga undervisningsbehov och med en god sjukvårdsorganisation vid serafimerlasarettet, lärarkollegiet på det bestämdaste måste avstyrka det- samma.»

Direktionen över serafimerlasarettet anslöt sig i sitt yttrande till karolinska institutets yttrande, i vad detsamma angick serafimerlasarettet, och slutar med att säga, att ehuru direktionen gärna ser, att en gymnastikpoliklinik kommer till stånd, direktionen dock måste anse nödvändigt att densamma ställas under direktionens ledning i samma ordning som övriga polikliniker. Trots detta bestämda avstyrkande från såväl karolinska institutets som serafimerlasarettets sida, grundat på ingående saklig motivering, har emellertid statsrådet ansett sig böra framlägga en proposition, grundad på de sakkunnigas förslag. Statsrådet har i de sakkunnigas förslag gjort vissa ändringar för att tillmötesgå de anmärkningar, som gjorts av karolinska institutet och serafimerlasarettets direktion, men han har icke angående dessa förändringar på något sätt konfererat med nämnda parter. Granskar man de förändringar, som skett för att tillmötesgå anmärkningarna mot förslaget, finner man också, att detta tillmötesgående gäller i det hela mera oviktiga saker och ofta är mera skenbart än reellt. Även i det förslag, som statsrådet Stadener nu i den kungl. propositionen framlägger, kvarstå i så väsent-

liga delar de av den medicinska högskolan och serafimerlasarettet förut gjorda anmärkningarna, att man nog kan våga påstå, att förslaget också i sitt föreliggande skick icke skulle kunna av den medicinska högskolan och serafimerlasarettet tillstyrkas.

Man frågar sig, varför statsrådet, som tydligen anger sig önska tillmötesgå karolinska institutets och serafimerlasarettets önskemål, ändock velat framställa proposition i ärendet. Han anger skälen härtill på sid. 73 i propositionen. Dessa skäl äro, att ett annat tillvägagångssätt icke skulle hava medgivit möjligheten att förelägga ärendet för 1932 års riksdag. Statsrådet anser sig nämligen icke kunna medverka till, att gymnastiska centralinstitutets omorganisationsfråga återigen undanskjutes, och han förklarar, att ett studium av karolinska institutets yttrande visar det möjligt att på många punkter tillmötesgå de av lärarkollegiet framställda önskemålen om beredande av större inflytande för de medicinska intressena på sjukgymnastikens framtida undervisningsorganisation, utan att för den skull eftersätta det av 1931 års riksdag godtagna sambandet mellan gymnastikens båda huvudavdelningar frisk- och sjukgymnastiken.

Till detta uttalande kan anmärkas, att om frågan nu skulle ytterligare undanskjutas, så kan detta icke sägas bero på karolinska institutets eller serafimerlasarettets direktions åtgöranden utan på 1931 års gymnastiksakkunniga, som framlagt sitt förslag utan att förut ha konfererat med nämnda parter, och så sent, att icke de nödvändiga förhandlingarna därefter medhunnits. Vidare är att till statsrådets nyssnämnda yttrande göra den anmärkningen, att de önskemål, som karolinska institutet framställt ifråga om förslaget till anordningar för beredande av undervisning på serafimerlasarettet åt gymnastiska centralinstitutets elever, icke endast röra *undervisningsorganisationen*, utan att en lika väsentlig sak är *sjukvårdsorganisationen*. Jag skulle vilja påstå, att bristerna i sistnämnda avseende i det framlagda förslaget äro så avgörande, att de i själva verket träda i förgrunden vid frågans bedömande. Den medicinska högskolan har lojalt böjt sig för riksdagens beslut, att gymnastiska centralinstitutet fortfarande skall behålla även utbildningen av sjukgymnaster, även om högskolan nu liksom förut anser, att det varit lyckligare, om sjukgymnastutbildningen hade ordnats fristående såsom den sjukvårdsangelägenhet den är. Riktigheten av den medicinska högskolans uppfattning måste enligt min mening vara uppenbar för en var, som har någon kontakt med sjukvårdsorganisation. Men högskolan har, som sagt, icke gjort några anspråk på ändringar i detta avseende. Högskolan har endast önskat att inom ramen för riksdagens beslut få till stånd en mer tillfredsställande organisation av samarbetet med gymnastiska centralinstitutet. För min del skall jag i denna motion till behandling endast upptaga samarbetet i vad det rör åstadkommandet av en sjukgymnastisk poliklinik vid serafimerlasarettet. En tillfredsställande organisation av samarbetet i denna punkt är i själva verket det viktigaste i hela den föreliggande frågan.

På den sjukgymnastiska poliklinikens ändamålsenliga utformning och organisation hänger till väsentlig del värdet av omorganisationen vid gymnastiska centralinstitutet i vad den angår sjukgymnasternas utbildning.

Då riksdagen med anledning av den från medicinskt håll framkomna kritiken av sjukgymnastutbildningen vid gymnastiska centralinstitutet beslutat, att centralinstitutet skall söka samarbete med den medicinska högskolan och att för detta ändamål bland annat viss del av undervisningen skall

förläggas till serafimerlasarettet, så avses väl i all rimlighets namn härmed att viss del av undervisningen skall överlämnas till högskolan. Varför vänder man sig eljes till en högskola för hjälp med undervisningen? Men enligt förslaget är det icke så. Förslaget innebär egentligen endast att gymnastiska centralinstitutets poliklinik förlägges på annan plats än förut, nämligen till serafimerlasarettet i stället för vid Hamngatan, och därigenom kan påräkna att få ofantligt mycket mer patienter än förut. Den blir en stor sjukvårdsinrättning i stället för att förut ha fört ett tynande liv. Detta är naturligtvis en stor fördel för undervisningen, men denna fördel måste köpas med en omorganisation. Serafimerlasarettets polikliniker utgöra nämligen en stor och ömtålig sjukvårdsorganisation. Poliklinikerna besökas av cirka 60,000 personer om året, som där göra ungefär 130,000 besök. Direktionen över serafimerlasarettet har ansvaret för att denna apparat fungerar oklanderligt. Att läkare och sjukvårdspersonal göra sina skyldigheter mot de sjuka, att dessa 60,000 sjuka människor garanteras en sakkunnig undersökning och behandling. I denna apparat vill man nu lägga in en poliklinik, där hela sjukvårdspersonalen står på gymnastiska centralinstitutets stat i stället för på lasarettets och den medicinska högskolans, där semester och tjänstledighet åt läkare och gymnaster, vikarier o. s. v. bestämmas av gymnastiska centralinstitutet, där med ett ord lasarettetsdirektionen ingenting har att säga till om beträffande sjukvården och den medicinska högskolan ingenting att säga till om beträffande undervisningen. Denna poliklinik måste komma att verka som en sten i hjulen på sjukvårdsarbetet. Är detta förnuftigt och rimligt? Det är icke underligt, att serafimerlasarettets direktion protesterar mot en dylik anordning. Det är visserligen sant, att statsrådet nu föreslår vissa uppmjukningar i denna av de sakkunniga föreslagna organisation, men dessa förbättringar äro alldeles icke tillräckliga och väsentliga. För att klargöra detta ber jag att få orientera något över förslagets detaljer.

Det förslag, som 1931 års sjukgymnastiksakkunniga framställt, är i fråga om polikliniken i huvudsak följande.

Serafimerlasarettet bygger en poliklinik, utrustar densamma och ansvarar för driftkostnaderna. De avgifter, som inflyta för patientbehandlingen, tillfalla serafimerlasarettet på samma sätt som från övriga polikliniker. Vid polikliniken anställd sjukvårdspersonal står på gymnastiska centralinstitutets stat och icke på sjukhusets stat eller på den medicinska högskolans stat. Sjukvårdspersonalen utgöres enligt förslaget av två läkare och fyra gymnaster, som icke äro läkare, därav två manliga och två kvinnliga. Av läkarna skall den ena vara poliklinikens föreståndare. Han skall undervisa i sjukgymnastik, och han skall dessutom vara lärare i anatomi vid gymnastiska centralinstitutet. För honom fordras ingen särskild utbildning utom kunnighet i sjukgymnastik och legitimation som läkare. Den andre läkaren skall vara kirurgiskt-ortopediskt utbildad jämte sin sjukgymnastiska utbildning. Han skall undervisa i sjukgymnastik liksom den förre och vara biträdande föreståndare för polikliniken. De fyra icke medicinska lärarna vid polikliniken skola undervisa i sjukgymnastik och fysikaliska behandlingsmetoder. Hela sjukvårdspersonalen tillsättes av Kungl. Maj:t, de fyra icke läkarna utan karolinska institutets hörande, de två läkarna efter sedan karolinska institutet uppgjort förslag och gymnastiska centralinstitutet sedan avgivit förord.

Mot denna organisation har karolinska institutet och serafimerlasarettet

gjort allvarliga invändningar. Man har anfört, att tillsättningsförfarandet beträffande läkarna icke garanterar, att den vetenskapligt skickligaste bland de sökande får befattningen, och man har framhållit, att då nu för första gången i vårt land en väl utrustad poliklinik för behandling med sjukgymnastik kommer till stånd, och således för första gången möjlighet till vetenskapligt arbete på detta viktiga område av medicinen ges, det också är viktigt att tillse, att platserna besättas på samma sätt som alla andra lärarbefattningar vid våra universitet och högsolor, nämligen med den vetenskapligt mest framstående. I de gymnastiksakkunnigas förslag står nämligen, att lärdomsmeriter skola vara den främsta befordringsgrunden. Härtill gemämler nu statsrådet, att han intet har att erinra mot, att som främsta befordringsgrund skulle sättas vetenskaplig skicklighet i stället för lärdom, och tillägger: »Givetvis föreligger här i sak ingen skillnad mellan de sakkunnigas och lärarkollegiets uppfattning». Ha således såväl de sakkunniga som statsrådet den uppfattningen, att den vetenskapliga skickligheten skall vara den främsta befordringsgrunden, så är det uppenbart, att det framlagda förslaget icke realiserar denna syftning. Enligt de sakkunnigas förslag skulle av karolinska institutets lärarkollegium efter beredning genom sakkunniga upprättas ett förslag, upptagande tre av de sökande. Bland dessa tre skulle sedan gymnastiska centralinstitutets direktion ge förord åt en. Även om karolinska institutet upprättar sitt förslag med hänsyn till vetenskaplig skicklighet i stället för lärdom, så kvarstår att gymnastiska centralinstitutets direktion skulle vara oförhindrad att bland dessa tre ge förord åt den vetenskapligt minst kvalificerade. Bestämmelsen om vetenskaplig skicklighet som främsta befordringsgrund skulle väl nämligen icke medföra skyldighet för centralinstitutets direktion att även förorda den vetenskapligt skickligaste, ty i så fall är det svårt att inse, vartill förordet skulle tjäna, sedan en gång genom sakkunniga utretts vilken av de sökande, som är vetenskapligt mest förtjänt. Således skulle även efter statsrådets nu framlagda förslag tillsättningsförhållandena bli väsentligen annorlunda än vid våra universitet och högsolor och icke lämna tillnärmelsevis samma garanti för den vetenskapligt mest förtjäntes utnämning. Det är uppenbart, att om den främsta befordringsgrunden är vetenskaplig skicklighet, ingen anledning finnes att stadga att förord *efter* karolinska institutets förslag skall avges av direktionen för gymnastiska centralinstitutet, utan att denna bestämmelse är direkt otjänlig och bör bortfalla.

Den medicinska högskolan har vidare med styrka framhållit, att det icke kan vara rimligt, att undervisning i medicinska ämnen, således i detta fall sjukgymnastik och fysikaliska behandlingsmetoder, meddelas vid universitetssjukhuset av icke läkare, således de fyra nyss omnämnda icke medicinskt utbildade sjukgymnasterna. Karolinska institutets lärarkollegium har tillagt, att det däremot icke har något emot att undervisning, som endast avser handledning i behandlingen tekniska utförande på de sjuka, vid polikliniken lämnas av sjukgymnaster, som icke äro läkare. Statsrådet svarar hertill sid. 80 i propositionen: »Jag vill i detta sammanhang allenast erinra därom, att de föreslagna lärarna i sjukgymnastik med fysikalisk behandling icke äro avsedda att vara medicinskt utbildade, enär deras undervisning vid serafimerlasarettet endast skulle avse handledning och instruktion vid handlingens utförande.» Är meningen att dessa gymnaster endast skola ha den av statsrådet här angivna undervisningsskyldigheten, vilket också är det enda rimliga, så finnes icke heller någon anledning till att benämna

dem på annat sätt än de gymnaster med samma art av undervisning, som enligt förslaget skola anställas för undervisningen vid klinikerna, och där kallas *instruktionsgymnaster*, samt att avlöna dem med hänsyn därtill, varigenom en betydande besparing, uppgående till såsom jag nedan närmare skall utföra, 14,000 kronor årligen, skulle uppkomma. I detta sammanhang vill jag påpeka, att de 4 instruktionsgymnasterna vid polikliniken böra ha hela sin verksamhet förlagd till polikliniken.

En för karolinska institutet mycket viktig fråga är naturligtvis, hur den föreslagna anordningen med en gymnastikpoliklinik vid serafimerlasarettet inverkar på undervisningen i sjukgymnastik för karolinska institutets egna elever, således för de tjänstgörande medicine kandidaterna. Såsom förslaget till gymnastikpoliklinik är utformat skulle den sjukgymnastiska verksamhet, som serafimerlasarettet för närvarande bedriver i sina gymnastiklokaler, överflyttas till den nya gymnastikpolikliniken beträffande det ambulanta klientelet, således poliklinikmaterialet. Något annat är icke möjligt. Man kan icke gärna ha två gymnastikpolikliniker på sjukhuset, som konkurrera om de sjuka. De olycksfallsskadade, som nu utgöra en stor del av behandlingsmaterialet vid serafimerlasarettets gymnastikavdelning, böra naturligtvis, sedan en särskild gymnastikpoliklinik kommit till stånd, behandlas därstädes. Det är då klart, att patientmaterialet vid serafimerlasarettets nuvarande gymnastikavdelning måste i högst betydlig grad komma att minska genom den nya poliklinikens inrättande. I själva verket blir materialet då för litet för undervisning och övning av de medicine kandidaterna. Detta så mycket mer som i förslaget också ingår, att gymnastiska centralinstitutets elever skulle för sin övning få disponera även de på klinikerna inneliggande sjuka. Det är således uppenbart, vilket även karolinska institutets lärarkollegium framhållit, att undervisningen för medicine kandidater i sjukgymnastik icke, om förslaget förverkligas, överhuvud taget kan bedrivas vid serafimerlasarettet. Det enda material, som skulle kunna läggas till grund för undervisning av medicine kandidater, är den poliklinik, där lärarna stå på gymnastiska centralinstitutets stat och icke enligt förslaget ha någon som helst skyldighet i undervisningsavseende gent emot karolinska institutet. Varken de sakkunniga eller statsrådet ha över huvud taget yttrat sig om denna sak. Det är dock en mycket viktig fråga, som måste lösas. Den enklaste lösningen är uppenbarligen, att de vid gymnastikpolikliniken anställda lärarna icke ställas på gymnastiska centralinstitutets stat, utan på serafimerlasarettets och den medicinska högskolans stat och att i deras skyldigheter också inginge undervisningen av medicine kandidaterna liksom undervisningen av centralinstitutets elever. Många svårigheter och olägenheter med det framlagda förslaget skulle härigenom bortfalla. Den medicinska högskolans ovan anförda krav på ett ur universitetssynpunkt tillfredsställande tillsättningsförfarande skulle då lätteligen kunna tillgodoses, och ävenså skulle serafimerlasarettets direktions krav på samma inflytande över sjukvården vid denna poliklinik som vid de andra på naturligaste sätt tillfredsställas. Jag kan icke finna att några vägande invändningar kunna framställas mot en sådan ordning. Vad som kan anföras är, att eftersom det i huvudsak gäller undervisning av centralinstitutets elever, så böra lärarna också stå på centralinstitutets stat. Men det gäller undervisning för centralinstitutets elever *i medicinska ämnen på universitetssjukhuset*. Vad är det för orimligt i att den del av undervisningen av gymnastiska centralinstitutets elever, som centralinstitutet självt icke kan tillfredsställande bedriva utan måste vända

sig till den medicinska högskolan för att få utförd, att denna del av undervisningen överlämnas till högskolan? Vilket är naturligare, att den medicinska högskolan meddelar undervisning vid universitetssjukhuset åt gymnastiska centralinstitutets elever i medicinska ämnen eller att gymnastiska centralinstitutet självt meddelar denna undervisning vid universitetssjukhuset, trots att det vänt sig till den medicinska högskolan för att få hjälp med denna samma undervisning, ja att till på köpet gymnastiska centralinstitutet vid universitetssjukhuset skulle lämna undervisning åt universitetets studenter? Det blir då icke gymnastiska centralinstitutet som vid universitetssjukhuset får hjälp av den medicinska högskolan utan det skulle bli den medicinska högskolan som för undervisning vid sitt eget sjukhus av sina egna elever skulle få hjälp av gymnastiska centralinstitutet. Mig förefaller förslaget i detta avseende vara ganska orimligt. Om lärarna vid gymnastikpolikliniken ställas på lasarettets och karolinska institutets stat kan också vinnas, att den nuvarande läraren i sjukgymnastik vid serafimerlasarettet kunde inbesparas. Dennes uppgift är dels att tjänstgöra som konsult och närmaste arbetsledare vid serafimerlasarettets gymnastikavdelning, dels ock att hålla tre kurser om året för medicine kandidater. Det finns ingenting som hindrar, att denne lärare samtidigt är anställd som föreståndare eller biträdande föreståndare vid gymnastikpolikliniken och där meddelar undervisning såväl åt de medicine kandidaterna som åt centralinstitutets elever. Härigenom skulle i lönestaten kunna göras en inbesparing utöver nämnda 14,000 kronor av ytterligare 3,000 kronor (dyrtidstillägg oberäknade).

Enligt statsrådets liksom de sakkunniges förslag skulle föreståndaren för gymnastikpolikliniken utom sin undervisningsskyldighet i sjukgymnastik även vara gymnastiska centralinstitutets lärare i anatomi. Denna anordning är uppenbart orimlig. Den är orimlig såväl ur anatomiundervisningens synpunkt som ock ur synpunkten av sjukvårdens behöriga tillgodoseende vid gymnastikpolikliniken, varom karolinska institutet och serafimerlasarettets direktion torde vara fullt ense. Trots detta föreslår statsrådet icke någon ändring i detta avseende. Då den föreslagna anordningen för samarbetet mellan gymnastiska centralinstitutet och karolinska institutet ifråga om undervisningen i anatomi är ganska signifikativ för arten av den reformering av undervisningen för sjukgymnaster i medicinska ämnen som här föreslås, ber jag att få säga några ord även härom.

Karolinska institutets lärarkollegium har framhållit, att om undervisningen i anatomi för gymnastiska centralinstitutets elever skall förläggas till karolinska institutets anatomiska institution, det är nödvändigt, att den som meddelar undervisningen är underställd den anatomiska institutionens chef, således professorn i anatomi. Härtill genmäler statsrådet, att han intet har att erinra emot att den del av undervisningen i anatomi (liksom också i övriga teoretiska ämnen) som skall ske vid karolinska institutets institutioner är underordnad vederbörande institutionschef. Men han tillägger »dock vill jag framhålla, att huvuddelen av undervisningen i dessa ämnen givetvis även i fortsättningen kommer att äga rum å centralinstitutet och att endast enstaka viktigare demonstrationer böra förläggas till karolinska institutet». Man frågar sig då med häpnad: vad blir kvar av samarbetet mellan gymnastiska centralinstitutet och karolinska institutet ifråga om anatomi, som väl måste betraktas som det grundläggande och viktigaste teoretiskt-medicinska utbildningsämnet för blivande sjukgymnaster? I vilket avseende har enligt förslaget undervisningen i anatomi höjts till ett högre plan, för-

bättrats? Undervisningen skall icke ske på den anatomiska institutionen, vilken är den enda plats, där tillfredsställande material för undervisningen finnes. Undervisningen skall icke heller ges av en anatom, utan av en person, vars huvudsakliga arbete skall vara sjukvårdsarbete och som, vartill jag strax skall komma, måste vara högt kvalificerad i praktisk medicin, och icke samtidigt kan vara det i anatomi. Man är fullt berättigad att om en undervisningsreform, som har denna typ, använda ordet *humbug*. Jag ber att få påminna om, att våra bättre privata institut för utbildande av sjukgymnaster ha undervisningen i anatomi ordnad så att den ges av en anatom av facket och med anlåtande av de anatomiska institutionernas resurser. Gymnastiska centralinstitutet skulle således efter denna reform fortfarande få en undervisning i anatomi av väsentligt lägre kvalitet än åtskilliga andra gymnastskolor i vårt land.

Jag nämnde, att även ur sjukvårdssynpunkt kombinationen: undervisare i sjukgymnastik och anatomi samt desslikes föreståndare för gymnastikpolikliniken är en fullständigt orimlig och ohållbar anordning. Det förefaller som om varken de sakkunniga eller statsrådet skulle inse hur uppenbart detta är. Jag kan icke se någon annan förklaring till denna brist i klar-synen än att man från gymnastiska centralinstitutets håll föreställer sig, att den poliklinik, som skall inrättas vid serafimerlasarettet, kommer att bli en poliklinik av samma art som den, vilken centralinstitutet haft och fortfarande har vid Hamngatan, endast en sådan i större skala. Vid en poliklinik sådan som den närvarande vid gymnastiska centralinstitutet ha läkarna vid polikliniken icke någon alltför maktpåliggande uppgift, dels därför att klientelet är obetydligt och dels därför att sjukvården, t. ex. beträffande undersökningen av de sjuka, på grund av bristfällig utrustning och organisation icke fyller de anspråk, som i de sjukas intresse måste ställas. En organisation sådan som den nuvarande vore därför oförsvarlig ur sjukvårdens synpunkt, om den överflyttades till serafimerlasarettet. Gymnastikpolikliniken vid serafimerlasarettet är avsedd att vara en öppen poliklinik, dit allmänheten fritt kan vända sig. Dit komma icke blott personer, som äro tämligen friska och önska motionsgymnastik, eller personer med smärre oskyldiga krämpor utan sjuka människor i stor utsträckning. Under alla omständigheter är det för en allmän sjukvårdsinrättning och allra helst för ett undervisningssjukhus fullständigt oantagbart, att sjuka skola behandlas utan föregående möjligast noggranna och sakkunniga undersökning. På denna viktiga fordran, som är själva grundskillnaden mellan kvacksalveri och vederhäftig läkekonst, kan intet avkall göras. Det vore en upprörande våldshandling mot serafimerlasarettet och hela sjukvårdsväsendet, om där skulle anordnas en poliklinik, vid vilken behandling skulle meddelas, utan att de sjuka först äro läkarundersökta. Sjukgymnaster, som icke äro medicinskt utbildade, äro icke kompetenta att undersöka de sjuka. Hur skulle de kunna vara detta? Deras utbildning ger dem icke de nödiga kunskaperna härför och avser icke heller på minsta sätt att meddela dem dylik kunskap. För att förvärva dylik måste de genomgå fullständig utbildning till läkaryrket. Om t. ex. en patient kommer till den gymnastiska polikliniken och söker för ryggskott, så får det icke förekomma, att en sådan patient utan läkarundersökning omhändertas av där arbetande gymnaster och behandlas med massage eller fysikaliska behandlingsmetoder, alltefter vad som kan av dem befinnas lämpligt. Patienten måste först ingående undersökas, som om han hade sökt för ryggskott på t. ex. den medicinska

polikliniken. Det måste sålunda utredas, varpå hans ryggskott beror. Detta kan vara många och olika saker. Den kanske vanligaste orsaken är reumatisk sjukdom i ryggraden, andra orsaker äro underlivssjukdomar, sjukdomar i njurar, sjukdomar i ryggmärgen o. s. v. I alla dessa fall vore det brottsligt att behandla de sjuka, utan att först i den mån det är möjligt ha klarlagt sjukdomens art och närmare förhållanden. Men hur skall ett tillräckligt ingående undersökningsarbete kunna ske, när den läkare som är ansvarig härför tillika och utanför sin poliklinikverksamhet skall undervisa i det viktigaste teoretiskt medicinska ämnet, anatomi?

De sakkunniga och statsrådet räkna med ett antal behandlingsseanser per år av bortemot 90,000 motsvarande i genomsnitt 300 behandlingar om dagen. Även om detta är överdrivna förväntningar och naturligtvis endast en mindre del av de besökande komma för första gången och därför måste underkastas en fullständig undersökning, är det påtagligt, att poliklinikens omfattning i varje fall blir så stor, att undersökningen av patienterna kommer att bli en mycket betydande arbetsuppgift för poliklinikens läkare. För undersökningen och bedömandet av de kirurgiska fallen ha de sakkunniga sört genom att kräva kirurgisk-ortopedisk utbildning av den andre läkaren vid polikliniken, den så kallade biträdande poliklinikföreståndaren. Men av den förste läkaren, föreståndaren för polikliniken, kräves icke någon kvalificerad utbildning för den andra huvudgrupp av patienter, som polikliniken kommer att få mottaga, nämligen de invärtes sjuka. Det är just undersökningen av denna kategori av sjukdomsfall, som kräver en så betydande tid och även särskilda kvalifikationer hos läkaren. I stället menar man, att denna samma läkare också skall vara lärare i anatomi. Det är uppenbart, att detta icke är rimligt. Båda dessa läkare måste för att vinna garanti för sjukvårdens riktiga handhavande och för patienternas noggranna undersökning vara närvarande vid polikliniken under hela arbetstiden. Dessa krav har direktionen över serafimerlasarettet uppställt för alla vid poliklinikerna arbetande läkare. Det finns intet skäl att beträffande gymnastikpolikliniken göra ett undantag från denna till allmänhetens betryggande uppställda regel. På patienterna måste göras alla de laboratorieundersökningar, röntgenundersökningar o. s. v., som krävas för sjukdomens utredning. Det råder intet tvivel att vid polikliniken också behövas underläkare, för att övertaga och biträda vid dylika arbeten. Förslaget innehåller intet sådant.

Direktionen över serafimerlasarettet har i sitt yttrande framhållit, att den anser nödvändigt, att om en gymnastikpoliklinik kommer till stånd, densamma ställes under direktionens ledning i samma ordning som övriga polikliniker. På sid. 80 i den kungl. propositionen säger statsrådet följande: »Den föreslagna nya polikliniken synes mig i allt väsentligt böra likställas med serafimerlasarettets övriga polikliniker och bliva underkastad samma bestämmelser, som gälla för dessa. De synpunkter härutinnan, som av karolinska institutets lärarkollegium och serafimerlasarettets direktion i deras yttranden föreslagits, synas mig i allt väsentligt böra vinna beaktande, såsom exempelvis i fråga om läkarnas och den övriga sjukvårdande personalens skyldigheter beträffande sjukvården, längden av deras arbetstid o. s. v.» Detta innebär till synes ett fullständigt tillmötesgående av direktionens önskemål. Emellertid är det nödvändigt att framhålla, att detta tillmötesgående endast är skenbart. Ty även om direktionen får samma myndighet över denna poliklinik som över de andra, så kan icke med den föreslagna organisationen samma bestämmelser genomföras, som äro gällande vid övriga

polikliniker och som äro absolut nödvändiga för sjukvårdens skull. Om nämligen direktionen, vilket man med säkerhet kan påräkna, bestämmer, att sjukvårdspersonalen, framför allt läkarna, vid gymnastikpolikliniken måste vara närvarande från det polikliniken öppnas för allmänheten på morgonen och till dess den stängs på eftermiddagen, så torde det med den föreslagna organisationen näppeligen bli möjligt att åtlyda den ordern. Hur skall föreståndaren för polikliniken, som tillika är lärare i anatomi och lärare i sjukgymnastik, eventuellt även för undervisning av medicine kandidater, hur skall han mäka denna arbetsbörda? Hans undervisning i anatomi skulle då ske på kvällarna. Hur skall han hinna bedriva vetenskapligt arbete i sjukgymnastik? Enligt min bestämda mening, grundad på lång erfarenhet om poliklinikarbete, kunna de krav som direktionen över serafimerlasarettet måste ställa ur sjukvårdssynpunkt icke förenas med den organisation, som förslaget ger.

En annan sak måste också i detta sammanhang framhållas. Det är icke tänkbart, att dessa befattningar vid polikliniken skola kunna innehavas av en och samma person i en lång följd av år. De måste bli övergångsplatser för framstående yngre förmågor. Lönen är 9,540 kronor. Man kan förstå, att förslagsställarna tänkt sig, att dessa personer utöver sitt arbete vid polikliniken skulle kunna i praktisk yrkesverksamhet förtjäna ett önskvärt tillägg till denna lön. Som jag nyss yttrat är emellertid detta säkerligen icke i någon nämnvärd grad möjligt, på grund av att polikliniken kommer att ta för stor del av deras arbetskraft, om den skall skötas som den bör. Ett poliklinikarbete som sträcker sig över kanske ett halvt dussin timmar om dagen eller mer står nog sällan en läkare ut med under en lång följd av år. Det bästa är säkert att ha duktiga yngre personer, tillsatta för kortare tid, och avlönade så som de sakkunnige föreslagit. Den organisation av polikliniken i avseende på läkarplatsernas tillsättande som här föreslås är direkt hinderlig för sjukvårdsarbetets tillfredsställande bedrivande.

På grund av vad ovan anförts ber jag att få framställa nedanstående förslag till en ur undervisningssynpunkt och sjukvårdssynpunkt tillfredsställande organisation av gymnastikpolikliniken.

Chef för polikliniken bör liksom för alla övriga polikliniker vid serafimerlasarettet vara en bland karolinska institutets professorer, som utses av karolinska institutets lärarkollegium. Sjukvårdspersonal vid polikliniken skall vara dels en läkare med kvalificerad utbildning i invärtes medicin och med titeln poliklinikföreståndare dels en läkare med kvalificerad utbildning i kirurgi och ortopedi kallad biträdande poliklinikföreståndare. Båda dessas huvuduppgift som undervisare skall vara undervisning av gymnastiska centralinstitutets elever i sjukgymnastik och fysikaliska behandlingsmetoder. Den ena (eller båda) bör därjämte vara skyldig att undervisa medicine kandidater i samma ämnen. Utom dessa läkare anställas en underläkare till hjälp i arbetet. De båda överordnade läkarna ställas på karolinska institutets stat och tillsättas i enlighet med för universiteten och karolinska institutet gällande ordning. Underläkaren bör stå på serafimerlasarettets stat.

Sjukvårdspersonalen skall ytterligare bestå av fyra instruktionsgymnaster på serafimerlasarettets stat, vilka tillsättas av lasarettets direktion på samma sätt som de fem vid klinikerna verksamma instruktionsgymnasterna och som ha sin verksamhet uteslutande förlagd till polikliniken. Dessutom måste naturligtvis anställas annan sjukvårdspersonal till biträde med patienterna vid av- och påklädning, provtagning (urin m. m.), avtagande och

anläggande av förband etc. En jämförelse mellan omkostnaderna för avlöning av läkare och övriga lärare enligt mitt förslag och enligt propositionen skulle utfalla på följande sätt

enligt denna motion	enligt propositionen
professor ingen lön	poliklinikföreståndare . . 9,540: —
poliklinikföreståndare . . 9,540: —	biträdande poliklinikföreståndare 9,540: —
biträdande poliklinikföreståndare 9,540: —	2 manliga gymnaster . . . 17,160: —
4 instruktionsgymnaster (den nuvarande lönen för lasarettets gymnaster är 3,000, därtill skulle komma det av desakkunnige föreslagna arvodet av kr. 1,000 för handledning av elever vid behandling=4,000) 16,000: —	2 kvinnliga gymnaster . . 13,632: —
1 underläkare (beräknat efter den lön som serafimerlasarettets direktions hos Kungl. Maj:t begärt få ge åt underordnad läkare vid polikliniken) 4,500: —	<u>49,872: —</u>
Om härifrån dras lön åt nuvarande biträdande lärare i gymnastik vid serafimerlasarettet . . . 3,000: —	
<u>Återstår 36,580: —</u>	

Enligt det i denna motion skisserade förslaget skulle alltså på lönestaten för polikliniken uppstå en årlig besparing av omkring 13,000 kronor trots att här upptas 4,500 kronor för en i propositionen icke förekommande men nödvändig underläkarbefattning. Härvid bör emellertid erinras, att om som jag föreslår föreståndaren för polikliniken befrias från anatomiundervisningen och denna överlämnas till en fackanatom, särskild lön behövs till lärare i anatomi. Det torde ej finnas anledning att sätta denna lön högre än lönen för läraren i fysiologi, av vilken kräves vetenskaplig kompetens och som har ungefär samma antal undervisningstimmar, således enligt sakkunnigförslaget 6,200 kronor. Vid den organisation av polikliniken, som jag föreslagit, torde det bli möjligt att överlåta åt de båda poliklinikläkarna (eventuellt även underläkaren) undervisningen i sjukdomslära, så att inga särskilda lärare i detta ämne behövas. Alla synas vara ense om fördelen av en sådan anordning. För undervisningen i sjukdomslära har i statförslaget upptagits 5,300 kronor för invärtes medicin och 6,400 kronor för kirurgi, summa 11,700 kronor. Om de båda poliklinikläkarna överta denna undervisning kunna naturligtvis ej ifrågasättas så höga arvoden utan förslagsvis 2,000 kronor per man. De komma då i alla händelser upp till ungefär professorslön. Efter denna beräkningsgrund skulle på dessa arvoden kunna

inbesparas 7,700 kronor eller mer än vad som erfordras till lön åt en särskild lärare i anatomi. En besparing i lönestaten på över 14,500 kronor årligen skulle således även med anställande av särskild lärare i anatomi och av underläkare vid polikliniken kunna uppkomma. Naturligtvis kunna jämkningar behöva företas i dessa beräkningar, men påtagligt torde vara att efter mitt förslag lönestaten blir mindre och icke större. Det är skäl att framhålla detta, då statsrådet i propositionen (sid. 78) säger, att han gärna skulle önskat kunna biträda karolinska institutets önskan om en fack-anatom som lärare i anatomi, men att han närmast av kostnadsskäl sett sig förhindrad att göra detta.

I sammanhang härmed vill jag påpeka, att statsrådets ekonomiska beräkningar säkerligen icke hålla streck. Inga andra engångskostnader än för fastighetens uppförande och inredning ha upptagits. Således inga kostnader för utrustning med nödig apparatur, instrument, linneutrustning m. m. Vidare har statsrådet beräknat driftskostnaderna till 10,000 kronor trots att direktionen över serafimerlasarettet, som härutinnan har stor erfarenhet och sakkunskap, uppskattar dem till cirka 25,000 kronor. Han stödjer sig därvid på föreståndaren för gymnastiska centralinstitutet, vilken mänskligt att döma icke kan besitta särskild sakkunskap i denna fråga. Så vitt jag kan se, måste således både engångskostnader och driftskostnader komma att ställa sig åtskilligt högre än statsrådet beräknat.

Vad å andra sidan inkomstsiffran 50,000 kronor på poliklinikavgifter beträffar grundas denna på att antalet behandlingar efter hand skulle komma att uppgå till 90,000 per år, d. v. s. i genomsnitt 300 per dag under cirka 300 arbetsdagar. Serafimerlasarettets direktion har uttryckligen förklarat sig betvivla att en sådan genomsnittsfrekvens kan uppnås. Den beräkning av 1929 års sakkunnige, som ligger till grund för siffran 90,000, torde ha gjorts under förutsättning av, att en allmän sjukförsäkring skulle komma till stånd, och håller därför numera icke streck.

Ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition i oförändrat skick skulle utgöra en våldshandling icke blott mot den medicinska fakulteten i Stockholm utan mot våra universitet över huvud taget. Detta torde framgå icke blott av det föregående, utan fullt tydligt redan av karolinska institutets och serafimerlasarettetsdirektionens yttrande i ärendet. Departementschefen förutsätter visserligen, att förhandlingar skola komma till stånd mellan centralinstitutet och karolinska institutet, resp. serafimerlasarettet, och att därvid förhållandena skola kunna ordnas till belåtenhet, men då propositionen, varpå i det föregående lämnats exempel, tar bestämd ståndpunkt till de flesta principiella frågor, om vilka borde förhandlas inom ramen av 1930 års riksdagsbeslut, så återstå icke stora möjligheter till förbättring av förslaget genom förhandling mellan parterna.

Det minsta möjliga, som måste göras för att betaga förslaget nyssnämnda karaktär, är enligt min mening den förändring beträffande gymnastikpolikliniken, som jag ovan framfört. Helst skulle jag vilja yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition, då densamma i många andra stycken än beträffande gymnastikpolikliniken har våra brister, men då ändock enligt min mening en omformning av poliklinikförslaget är det viktigaste, har jag ansett mig kunna stå till svars för att endast yrka förändring i detta.

Inträdes-
fordringar.

I kap. III (sid. 86—111 i statsrådsprotokollet) har behandlats frågan om *inträdesfordringarna* vid det omorganiserade gymnastiska centralinstitutet.

Efter att hava å sid. 86—106 redogjort för i ämnet nu gällande bestämmelser, 1924, 1927 och 1929 års sakkunnigförslag, frågans behandling vid 1931 års riksdag, 1931 års sakkunnigförslag och däröver av vederbörande myndigheter avgivna yttranden, i fråga om vilket allt utskottet här tillåter sig hänvisa till propositionen, anger departementschefen sin egen ståndpunkt på i huvudsak följande sätt:

Såsom jag redan framhöll i propositionen nr 133 till 1931 års riksdag, är en tillfredsställande lösning av frågan om inträdesfordringarna vid det omorganiserade gymnastiska centralinstitutet en viktig förutsättning för undervisningens bedrivande vid institutet.

Många förslag i ämnet hava framkommit, men intet har visat sig kunna verka samlande. Frågans behandling vid 1931 års riksdag bragte ej heller någon klarhet då kamrarna i detta hänseende stannade i olika beslut.

Det av 1931 års sakkunniga framlagda förslaget har också från flera håll, särskilt då i det av skolöverstyrelsen avgivna utlåtandet, mötts av erinringar, vilka jag icke kan underlåta att tillerkänna ett visst berättigande.

När jag nu haft att taga denna fråga till förnyad omprövning, har jag icke kunnat undgå att taga starkt intryck av de såväl vid frågans behandling vid 1931 års riksdag som av 1931 års sakkunniga framförda önskemålen, att för framtiden samma inträdesfordringar borde uppställas för män och kvinnor. Såsom av reservanterna i statsutskottet vid 1931 års riksdag framhölls, har den hittillsvarande olikheten möjligen tidigare kunnat försvaras, innan tillträdet till statsläroverken för kvinnor underlättats på sätt som skett genom 1927 års skolreform. Med den samundervisning av manliga och kvinnliga elever vid centralinstitutet, som i förslaget förutsatts och vartill jag anslutit mig, torde det ej heller vara möjligt att bibehålla de skilda inträdesfordringarna för män och kvinnor. Även om man, såsom från flera håll föreslagits, genom komplettering söker ernå likartade kunskaper i vissa angivna ämnen, kan det dock knappast undvikas, att olika inträdesfordringar måste medföra olika utgångslägen i fråga om allmänbildning och förmåga att bedriva studier, som måste försvara undervisningens planmässiga anordning.

I detta sammanhang vill jag jämväl något beröra ett förslag till differentiering av inträdesfordringarna, som framkommit under ärendets handläggning. Det har från flera håll, exempelvis karolinska institutets lärarkollegium, ifrågasatts, om icke inträdesfordringarna kunde göras lägre å sjukgymnast- än å friskgymnastlinjen. Detta skulle emellertid enligt mitt förmenande medföra icke obetydliga svårigheter vid den undervisning, som — låt vara i ganska begränsad omfattning — även för framtiden skall vara gemensam för elever från de båda utbildningslinjerna. Olika inträdesfordringar skulle därjämte försvara den möjlighet till övergång mellan de båda utbildningslinjerna, som är en av de viktiga förutsättningarna för den av mig förordade och även av riksdagen i dess principbeslut 1931 godtagna enhetligheten i utbildningen vid centralinstitutet. Lägre inträdesfordringar för de blivande sjukgymnasterna skulle slutligen uppdraga en mindre tilltalande skillnad mellan frisk- och sjukgymnastikens utövare i vårt land. Nu angivna skäl göra, att jag måste ställa mig avvisande mot det sålunda framkomna förslaget.

Jag har alltså vid mitt ståndpunktstagande i denna fråga utgått från att man, i den mån sådant är genomförbart, bör hava samma inträdes-

fordringar för män och för kvinnor, för friskgymnaster och för sjukgymnaster.

Bortsett från vissa särskilda kategorier av inträdessökande, vartill jag senare återkommer, kan man i de olika förslagen utläsa tvenne huvudlinjer för inträdesfordringarna, nämligen dels studentexamen, t. o. m. med vissa särskilda fordringar i de naturvetenskapliga ämnena, dels normalskolekompetens och realexamen med vissa kompletteringar.

Vid valet mellan dessa båda huvudlinjer har jag — med hänsyn tagen till min nyss angivna utgångspunkt — funnit de övervägande skälen tala för studentexamen.

När nu statsmakterna efter mångåriga utredningar hava att fatta ett definitivt beslut om centralinstitutets framtida organisation, är det enligt mitt förmenande av yttersta vikt, att man bereder möjlighet för en omläggning och modernisering av centralinstitutets undervisning mot mera högskolemässiga former. Den omdaning, som från alla håll önskats och förklarats vara av behovet påkallad, torde knappast vara möjlig att ernå genom en sänkning av inträdesfordringarna. För bedrivande av högskolemässiga studier och för att möjliggöra tillägnet under den korta tid, som står till buds, av det stora kunskapsstoff, varom här är fråga, torde tvärtom — särskilt om hänsyn toges till de stora krav, som samtidigt rent fysiskt ställas på eleverna — den i all synnerhet från gymnasthåll enträget påyrkade skärpningen av inträdesfordringarna vara en förutsättning.

Härtill komma vidare vissa tidigare kanske ej alltid fullt beaktade svårigheter, vilka bliva oundgängliga, därest realexamen eller normalskolekompetens uppställas såsom inträdesfordran. I nu nämnda fall, speciellt när det gäller realexamen, avslutas studierna som regel vid en ålder, då med hänsyn till vederbörandes kroppsutveckling, mognad för högskolemässiga studier o. s. v. inträde vid centralinstitutet knappast ännu kan komma i fråga. För inträdessökande med nu nämnd kompetens uppstår alltså en lucka, kanske på flera år, mellan studiernas avslutande i skolan och deras återupptagande vid centralinstitutet. Vad detta har att betyda både för centralinstitutets verksamhet och för de enskilda individerna, torde ligga i öppen dag.

Erfarenheten har också visat, att antalet studenter bland de inträdessökande visat tendens att ökas. I propositionen nr 133 till 1931 års riksdag lämnades vissa uppgifter i detta hänseende, vilka jag här anhåller att få återgiva, något kompletterade och framförda till innevarande läsår.

Manliga elever:

År	Antal inträdessökande manliga elever	Därav studenter	Antal antagna	Därav studenter	Kommande rade manliga elever
1924	13	11	5	4	30
1925	9	8	8	8	27
1926	10	9	7	6	19
1927	14	13	10	9	18
1928	20	18	14	12	18
1929	30	29	17	17	15
1930	27	21	18	18	19
1931	23	20	16	15	15

Kvinnliga elever:

År	Antal inträ- dessökande kvinnliga elever	Därav studenter	Antal antagna	Därav studenter
1924	70	4	30	3
1925	70	7	30	5
1926	104	21	29	17
1927	110	21	31	15
1928	112	32	31	17
1929	105	31	31	20
1930	81	22	32	16
1931	66	30	29	16

Dessa siffror giva vid handen, att i fråga om de civila manliga eleverna har studentexamen — såsom ju var att vänta — varit regel, om än dispenser härifrån understundom meddelats. Beträffande de kvinnliga eleverna har antalet inträdesökande med studentexamen ökat under de år, undersökningen omfattar — i all synnerhet i förhållande till totalantalet inträdesökande. Härvid är emellertid att märka, att de av reservanterna i statsutskottet vid 1931 års riksdag berörda verkningarna av 1927 års skolreform ännu knappast i någon större utsträckning kunna hava gjort sig gällande.

Med hänsyn till vad nu anförts finner jag mig alltså böra förorda, att såsom fordran för inträde vid gymnastiska centralinstitutet måtte som regel uppställas studentexamen, kvalificerad på sätt skolöverstyrelsen i sitt senaste utlåtande angivit. Behörig för inträde vid gymnastiska centralinstitutet bör alltså vara den, som avlagt godkänd studentexamen samt i denna examen eller i sedermera undergången efterprovning erhållit minst betyget godkänd i ämnena fysik, kemi och biologi med hälsolära efter fordringarna för studentexamen.

Av flera skäl anser jag vidare böra tillstyrka, att gymnastiska centralinstitutet nu helt öppnas för folkskollärare samt för de från högre lärarinneseminarier utexaminerade lärarinnorna.

I anslutning till vad skolöverstyrelsen i dessa hänseenden föreslagit, vill jag alltså förorda, att behörighet för inträde vid centralinstitutet vidare bör tillkomma

dels den, som avlagt folkskollärarexamen samt i denna examen eller i sedermera undergången efterprovning erhållit minst betyget med beröm godkänd i ämnena fysik och kemi, biologi och hälsolära, matematik samt tyska och engelska språken,

dels ock den, som avlagt avgångsexamen vid högre lärarinneseminarier samt i denna examen erhållit minst betyget godkänd i ämnena fysik med astronomi, kemi med mineralogi och geologi, zoologi och botanik.

I likhet med vad jag redan föregående år framhöll, finner jag det — i all synnerhet med den skärpning av de teoretiska inträdesfordringarna, som nu av mig förordats — önskvärt, att möjligheter hållas öppna att genom ett väl avvägt dispensförfarande tillförsäkra gymnastiska centralinstitutet sådana elever som, utan att helt uppfylla de uppställda kunskapsfordringarna, visa en synnerlig håg och fallenhet för gymnastiklärar- eller

sjukgymnastyrket. Meddelandet av dylika dispenser torde emellertid böra förbehållas Kungl. Maj:t.

De militära eleverna vid gymnastiska centralinstitutet skulle vid ett bifall till det av mig framlagda förslaget uttagas i kommandoväg. Då det skall ankomma på de militära myndigheterna att efter försvarsväsendets behov verkställa dessa kommenderingar, beröras här förevarande elever icke av frågan om inträdesfordringarna.

De av mig nu förordade bestämmelserna rörande inträdesfordringarna vid centralinstitutet innebära — speciellt då för de kvinnliga eleverna — en icke obetydlig skärpning i förhållande till nu gällande bestämmelser. Jag kan icke förbise, att under de närmaste åren ganska stora svårigheter komma att bli förknippade härmed.

Såsom av den nyss meddelade tablån framgår, har antalet inträdessökande studentkor vid centralinstitutet endast två gånger överstigit och en gång varit lika med hela antalet av dem, som ifrågavarande år vunnit inträde vid centralinstitutet. Därest endast studentkor kunnat vinna inträde, hade, även om alla varit lämpliga och kunnat mottagas, den kvinnliga kursen endast tre gånger kunnat fyllas.

För de kvinnliga studerande, som för närvarande vid läroanstalter av olika slag landet runt bereda sig på att enligt hittills gällande fordringar vinna inträde vid gymnastiska centralinstitutet, skulle vidare enligt mitt förmenande ett alltför hastigt genomförande av de skärpta inträdesfordringarna verka obilligt.

Både för centralinstitutets egen verksamhet och för dess blivande elever torde en viss övergångsperiod vara erforderlig. Det torde vidare, såsom tidigare framhållits, vara nödvändigt att avvakta de resultat, som 1927 års riksdags beslut i skolfrågan för de kvinnliga elevernas vidkommande kan medföra. Med hänsyn härtill torde möjlighet böra hållas öppen för Kungl. Maj:t att under en viss begränsad tid, förslagsvis fem läsår, d. v. s. läsåren 1932/1933—1936/1937, i mån av utrymme medgiva inträde för sådana kvinnliga studerande, som uppfylla nu gällande inträdesfordringar och av direktionen anses kunna följa undervisningen vid det omorganiserade centralinstitutet.

De närmare bestämmelser, som må bli erforderliga med anledning av denna övergångsanordning, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles efter direktionens hörande utfärda.

Såsom jag redan år 1931 hade anledning uttala, har jag anslutit mig till den av både 1927 och 1931 års sakkunniga framförda uppfattningen, att jämväl de privata legitimerade gymnastikinstitutet — Arvedsons gymnastiska institut och sydsvenska gymnastikinstitutet i Lund — skola åläggas att beträffande inträdesfordringarna ställa sig till efterrättelse samma föreskrifter, som må bli gällande för gymnastiska centralinstitutet.

Denna uppfattning vidhåller jag fortfarande. Jag torde få anledning att återkomma härtill, när frågan om förlängd examensrätt för dessa institut bliver aktuell.

Emellertid vill jag redan nu framhålla, att de av mig föreslagna skärpta inträdesfordringarna sannolikt för dessa institut torde komma att under den närmaste framtiden medföra ännu större olägenheter än de nyss av mig beträffande centralinstitutet framhållna. Med hänsyn härtill böra även övergångsbestämmelser föreskrivas för dessa institut i huvudsaklig överensstämmelse med vad av mig nyss förordats beträffande centralinstitutet.

Till stöd för det i motionen II:460 framförda yrkandet har anförts följande:

I fråga om inträdesfordringarna till gymnastiska centralinstitutet beslöt sistlidna år första kammaren att bifalla Kungl. Maj:ts i proposition 1931:133 framlagda, av statsutskottet tillstyrkta förslag att för manliga civila elever skulle fordras studentexamen, för kvinnliga elever normal-skolekompetens, i båda fallen med viss komplettering i naturvetenskapliga ämnen. Andra kammaren uttalade sig däremot för att realexamen (med nämnda komplettering) borde uppställas som inträdesfordran. Båda kamrarna avslog ett inom statsutskottet reservationsvis framfört yrkande, att studentexamen skulle gälla som inträdesfordran för såväl kvinnliga som manliga elever.

Under den sedermera förebragta utredningen har bl. a. skolöverstyrelsen anslutit sig till den av andra kammaren sistlidna år uttalade uppfattningen.

Departementschefen har i år emellertid icke blott frångått sin i följ uttalade uppfattning utan dessutom anslutit sig till det då av båda kamrarna förkastade förslaget om studentexamen som inträdesfordran. (Visserligen har departementschefen förmenat, att under en övergångstid av fem år för kvinnliga elever nuvarande inträdesfordringar skulle gälla. Men i realiteten har denna rätt gjorts illusorisk genom tillägget, att den skall gälla endast sådana kvinnliga elever, »som av direktionen anses kunna följa undervisningen vid det omorganiserade centralinstitutet». Intet skulle således hindra direktionen att omedelbart göra studentexamen till obligatorisk inträdesfordran.) Emellertid ha enligt mitt förmenande av andra kammaren i följ och sedermera av skolöverstyrelsen övertygande skäl anförts för att realexamen bör utgöra minimifordran för inträde vid institutet.

I kap. IV (sid. 112—130 i statsrådsprotokollet) har chefen för försvarsdepartementet behandlat frågan om *militärgymnastisk utbildning*.

Militärgymnastisk utbildning.

Departementschefen har därvid till en början erinrat, att riksdagen i sin skrivelse den 2 juni 1931, nr 324, biträdde den i propositionen nr 133 till 1931 års riksdag uttalade uppfattningen, att den lägre militärgymnastiska utbildning, som hittills meddelats vid gymnastiska centralinstitutet under första årskursen, den s. k. instruktörskursen, skulle avskiljas från gymnastiska centralinstitutet och för framtiden omhändertagas av försvarsväsendets egna organ.

Med anledning av vad sålunda förevarit, uppdrog statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet åt de, jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 juni 1931, inom nämnda departement tillkallade s. k. 1931 års gymnastiksakkunniga att i samråd med inspektören för militärläroverken verkställa av kostnadsberäkning åtföljd utredning rörande möjligheterna att till det omorganiserade centralinstitutet förlägga den militära instruktörsutbildningen såsom en fristående kurs.

Till åtlydnad härav hava nämnda sakkunniga tillsammans med inspektören för militärläroverken, generalmajoren L. Lilliehöök, med skrivelse

till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet den 30 november 1931 ingivit ifrågavarande utredning jämte kostnadsförslag.

Över betänkandet angående den militära gymnastikkursen hava yttranden avgivits av chefen för östra arméfördelningen efter hörande av sekundchefen för Göta livgarde, chefen för krigsskolan efter hörande av förutvarande och nuvarande lärare i gymnastik och vapenföring vid krigsskolan, chefen för generalstaben, chefen för marinstaben och arméförvaltningen.

Efter en redogörelse för det huvudsakliga innehållet i betänkandet och de däröver avgivna yttrandena har chefen för försvarsdepartementet för egen del anfört huvudsakligen följande:

1931 års riksdags principbeslut rörande omorganisation av gymnastiska centralinstitutet innebar jämte annat, att den militära gymnastikinstruktörskursen skulle utbrytas ur det organiska samband med de manliga elevernas vid centralinstitutet utbildning, vari densamma hittills stått, för att bereda rum för en utvidgad och förbättrad undervisning i de ämnen, som direkt sammanhöra med utbildningen av gymnastiklärare och sjukgymnaster. Den utbildning i militär gymnastik och militära idrotter, som tidigare under första årskursen vid centralinstitutet meddelats samtliga manliga elever i årskursen, måste för framtiden, i den mån den avser beredande för försvarsväsendet av tillgång till militära gymnastikinstruktörer, ske på annat sätt.

Vid de utredningar rörande centralinstitutets framtida organisation, som under senare år ägt rum, har framhållits att, då det här gällde ett rent militärt ändamål, denna utbildning hädanefter borde omhänderhavas av försvarsväsendets egna organ.

Å andra sidan framhöll min företrädare i statsrådsämbetet i propositionen nr 133 till 1931 års riksdag, att — i betraktande av den föreliggande frågans ekonomiska sida och under aktgivande å angelägenheten av att låta försvarsväsendet få tillgodogöra sig den sakkunskap och erfarenhet, som utbildats vid och i särskild grad förefunnes vid gymnastiska centralinstitutet — en undersökning borde vidtagas rörande möjligheterna att till ett omorganiserat centralinstitut förlägga den militära instruktörsutbildningen såsom *fristående* kurser, avsedda att meddela ungefär enahanda mått av utbildning i militär gymnastik och idrott, som för närvarande meddelades i instruktörskursen.

För den utredning, som i anslutning härtill företagits av 1931 års gymnastiksakkunniga och inspektören för militärläroverken gemensamt, ävensom för de i ärendet avgivna yttrandena har i det föregående redogjorts.

Den omorganisation av gymnastiska centralinstitutet, varom chefen för ecklesiastikdepartementet nu framlägger förslag, gör det nödvändigt, att ställning samtidigt tages till, huru riktlinjerna böra dragas för den militära instruktörsutbildningen sedan denna utbrutits ur centralinstitutets undervisningsprogram. Denna utbrytning medför beträffande den militära instruktörsutbildningen, att genom utmönstring av åtskilliga ämnen, vari hittills på grund av centralinstitutets organisation dessa elever måst delta, en betydande minskning i den för kursen hittills beräknade tiden kan åvägabringas. Vid bedömandet av den nya ordningen för den militära gymnastikinstruktörsutbildningen, sådan denna föreslagits av de sakkun-

niga och inspektören för militärläroverken, synes mig utgångspunkten böra vara den, att under förhandenvarande förhållanden någon utvidgning av undervisningen utöver den vid nuvarande instruktörskursen meddelade ej bör äga rum. Den pågående utredningen rörande försvarsväsendets framtida organisation gör det dessutom angeläget, att man ej för närvarande binder sig för åtgärder, som måhända inom en icke alltför långt avlägsen framtid kunna visa sig mindre lämpliga.

Det föreliggande förslaget synes mig ur nu angivna synpunkter vara tillfredsställande. Detta gäller såväl kursens ändamål och organisation som personal, elever och undervisning. För beredande av större valfrihet vid utseendet av chef för kursen synes det emellertid böra lämnas öppet, huruvida härtill bör avses major eller kapten. Storleken av de föreslagna arvodena torde få bli föremål för omprövning i samband med utfärdandet av de närmare bestämmelserna för kursen.

Såsom i det föregående nämnts, avses den tillämnade omorganisationen av gymnastiska centralinstitutet att genomföras från och med budgetåret 1932/1933. En följd härav blir givetvis, att den nya ordningen för den militära gymnastikinstruktörsutbildningen måste vinna tillämpning med avseende å de elever, vilka under budgetåret 1932/1933 böra kommenderas för undergående av dylik utbildning. Beträffande kostnadsfrågan vill jag till en början erinra, att i den under lantförsvarets ordinarie undervisningsanslag uppförda anslagstiteln III för särskilda skolor och utbildningskurser samt oförutsedda behov hittills inräknats erforderliga medel för bestridande av kostnaderna för utbildningen av elever ur armén vid gymnastiska centralinstitutet såväl i den nuvarande lägre s. k. militärinstruktörskursen som i den högre s. k. gymnastiklärarkursen. I årets statsverksproposition, fjärde huvudtiteln, har av statsfinansiella skäl en begränsning vidtagits i fråga om medelsäskandet under nyssnämnda titel och därvid har, i enlighet med chefens för generalstaben av arméförvaltningen biträdda förslag, förutsatts, att utgifterna för omförmälda utbildning vid gymnastiska centralinstitutet även skola i viss mån reduceras. Frågan angående den omfattning, vari ett beordrande av elever till deltagande uti den militära gymnastikinstruktörskursen under budgetåret 1932/1933 bör äga rum, lärer för arméns vidkommande få bero på, i vad mån medel för ändamålet kunna beredas inom ramen av den i årets statsverksproposition beräknade summan under förenämnda anslagstitel. För marinen och flygvapnet bör kommanderingsfrågan prövas enligt motsvarande grunder. Vad vidare angår de med den föreslagna omläggningen av ifrågavarande utbildning förenade engångskostnaderna, synas dessa lämpligen kunna, i den utsträckning så prövas nödvändigt, utgå av till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel.

I kap. V (sid. 131—145 i statsrådsprotokollet) har chefen för ecklesiastikdepartementet till behandling upptagit frågan om de *anslagsbehov*, som kunna beräknas bli en följd av den föreslagna omorganisationen av gymnastiska centralinstitutet.

Departementschefen har därvid till en början redogjort för nu utgående anslag till gymnastiska centralinstitutet samt därefter övergått till att lämna en redogörelse för det av 1931 års sakkunniga i förevarande hänseende framlagda förslaget (sid. 132—137).

Anslags-
behov.

Statskontoret har över förslaget i denna del anfört bland annat följande:

I anledning av att de sakkunniga föreslagit, att arvodet till institutets rektor skulle bestämmas till 14.000 kronor årligen, vill statskontoret emellertid ifrågasätta, huruvida tillräckliga skäl kunna anses föreligga för att fastställa arvodet till ett belopp som med nära 1,000 kronor överstiger befattningshavare å G-ort i lönegraden A 1 tillkommande avlöning, 13,020 kronor.

Vidare hava 1931 års sakkunniga förordat, att fri bostad även i fortsättningen måtte beredas rektor inom gymnastiska centralinstitutets byggnad. Statskontoret anser sig emellertid böra återropa ämbetsverkets utlåtande den 22 maj 1929, däri statskontoret beträffande denna fråga uttalat, att, även om vissa skäl särskilt med hänsyn till rektors representationskyldighet kunde tala för ett dylikt förslag, ämbetsverket dock knappast ansåge sig kunna tillstyrka detsamma, då härigenom en ganska väsentlig rubbning skulle inträda i de grunder, efter vilka avlönings- och bostadsförhållandena för statstjänstemännen numera ordnats.

I fråga om lärarbefattningarna har statskontoret tidigare förordat deras placering i lönegraden B 24. Goda skäl torde emellertid föreligga för att de lärarbefattningar, av vilkas innehavare fordras medicine licentiatexamen, hänföras till lönegraden B 26. Övriga lärarbefattningar torde icke böra placeras i högre lönegrad än B 24; och det synes statskontoret starkt kunna ifrågasättas, om icke lärarbefattningarna i lek och idrott borde hänföras till en än lägre lönegrad, förslagsvis B 21.

Beträffande förvaltningspersonalen har statskontoret i sitt utlåtande den 22 maj 1929 ifrågasatt, huruvida tillräckliga skäl kunde anses föreligga för uppförandet å centralinstitutets stat av en kansliskrivarbefattning. I sammanhang härmed erinrade statskontoret, att samtidigt en höjning från 1,550 kronor till 1,800 kronor av ersättningen till räkenskapsföraren föreslagits. Enligt statskontorets mening borde kansliskrivaren, därest en sådan befattning inrättades, kunna åläggas att handhava även räkenskapsföringen. Därest så icke ansåges böra ske, syntes enligt statskontorets mening anledning icke föreligga att beträffande förvaltningspersonal upptaga någon befattning i högre lönegrad än B 7. 1931 års sakkunniga hava även föreslagit inrättandet av en kansliskrivarbefattning samt en höjning till 1,800 kronor av räkenskapsförarens arvode. Statskontoret saknar emellertid anledning att frångå den av ämbetsverket sålunda tidigare uttalade uppfattningen.

För egen del har departementschefen anfört följande:

Innan jag går att framlägga mitt förslag till kostnadsberäkningar för det omorganiserade gymnastiska centralinstitutet, anser jag mig böra framhålla några allmänna synpunkter, vilka delvis redan blivit framhävda av 1931 års sakkunniga.

Den nya organisationen av gymnastiska centralinstitutet kommer att medföra en icke oväsentlig ökning av det allmännas utgifter. Härvid måste dock bemärkas, att anslagen till centralinstitutet — just med tanke på den under årtionden i utsikt ställda omorganisationen — under senare år kommit att hållas nere på ett sätt, som under andra förhållanden väl knappast varit möjligt med tanke på den ökade betydelse, vårt folks fysiska fostran under senare tid kommit att tillerkännas. En direkt jämförelse mellan nu

utgående anslag och de efter omorganisationen erforderliga är därför, såsom jämväl 1931 års sakkunniga framhållit, knappast rimlig.

Vidare måste, såsom också 1931 års sakkunniga påpekat, en viss kostnadsökning bliva ofrånkomlig med den av 1931 års riksdag i princip beslutade, betydligt ökade differentieringen mellan de båda utbildningslinjerna ävensom den föreslagna fördjupningen och utvidgningen av sjukgymnastutbildningen.

Å andra sidan göra de nu rådande ekonomiska förhållandena, att stor försiktighet måste iakttagas, så att icke andra utgifter åsamkas det allmänna för den nya organisationens genomförande än sådana, som måste betraktas såsom oundgängliga. Härvid bör vidare, när det gäller utmätandet av löner och arvoden åt befattningshavare, noga tillses, att man icke vidtager åtgärder, som kunna föregripa de stora ännu olösta frågorna om ny löneroglering för befattningshavare vid undervisningsväsendet.

Sedan jag sålunda angivit min allmänna ståndpunkt till här förevarande fråga, anhåller jag att få övergå till en detaljgranskning av föreslagna löner och andra utgiftsposter vid det omorganiserade gymnastiska centralinstitutet.

Såsom i det föregående framhållits, har jag tillstyrkt det av 1924 års sakkunniga framlagda och av mig i propositionen nr 133 till 1931 års riksdag framlagda förslaget om inrättandet av en särskild *rektorsbefattning* vid centralinstitutet. De skäl, som av 1931 års sakkunniga framförts för att denna befattning icke skulle göras ordinarie utan tillsättas på förordnande på viss tid, har jag funnit övertygande.

1931 års sakkunniga hava med hänsyn till sitt nyss angivna förslag för rektorsbefattningen beräknat ett arvode av 14,000 kronor eller 980 kronor mera än vad som skolat utgå enligt tidigare förslag, då befattningen föreslagits skola placeras i lönegraden A 1. Statskontoret har anslutit sig till förslaget om rektorsbefattningens tillsättande på förordnande men ifrågasatt, huruvida tillräckliga skäl kunde anses föreligga för att fastställa arvodet till 14,000 kronor.

För egen del vill jag uttala min anslutning till det av de sakkunniga förordade beloppet, 14,000 kronor. De stora krav, som komma att ställas på denna befattnings innehavare, synas mig väl motivera denna avlöning, vid vars utmätande därjämte måste ihågkommas, att behöflig kompensations lämna för det osäkerhetstillstånd, som måste följa med befattningens tillsättande genom förordnande på viss tid.

Den föreslagna avlöningen torde böra utgå i form av arvode enligt bestämmelserna i 5 § avlöningsreglementet.

På av statskontoret anförda skäl finner jag mig icke — trots att vägande skäl onekligen därför anförts — kunna biträda det av de sakkunniga framlagda förslaget, att rektor jämväl skulle tillförsäkras fri bostad eller ersättning därför.

De närmare bestämmelser, som med anledning av den föreslagna formen för rektors avlöning må bliva erforderliga, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles meddela. Framdeles torde också böra tagas under övervägande, vilka närmare föreskrifter, som böra meddelas rörande pensionsförmånerna vid rektorsbefattningen.

Såsom jag tidigare anförts, har jag funnit mig böra frånträda min tidigare uttalade uppfattning om bibehållande åtminstone i viss utsträckning av överläraresinstitutionen. Däremot har jag ansett mig böra biträda

det av 1931 års sakkunniga framlagda förslaget om att en av institutets lärare skulle förordnas till rektors ställföreträdare. Härför måste ett arvode beräknas. I detta hänseende synes mig ett belopp av 2,000 kronor lämpligt avvägt, och jag tillstyrker alltså förslag till riksdagen härom.

Härefter anholder jag så att få övergå till den viktiga och mycket omdebatterade frågan om de *ordinarie lärarnas avlöning*.

Jag har förut redogjort för de olika förslag, som i detta hänseende tidigare framkommit.

Å ena sidan gäller det här, såsom jag redan år 1931 framhöll, lärarbefattningarna vid en högre utbildningsanstalt, för vilken det är av största vikt att förvärva särskilt goda lärarkrafter. Denna synpunkt har enträget understrukits av 1931 års sakkunniga.

Å andra sidan måste här tillses, att man icke genom en lönereglering för denna lärarkår binder sig för åtgärder, som i ett större sammanhang kunna få synnerligen vittgående ekonomiska konsekvenser.

Jag tillåter mig då erinra, att 1928 års lönekommitté i sitt den 21 juli 1930 avgivna »Betänkande med förslag till lönereglering för befattningshavare vid undervisningsväsendet» (statens offentliga utredningar 1930: 20) föreslagit för manlig lärare i gymnastik vid de allmänna läroverken 20:e och för kvinnlig lärare i gymnastik 18:e lönegraden.

Med hänsyn såväl härtill som till den avlöning, som för närvarande åtnjutes av centralinstitutets ordinarie lärare, finner jag mig under förhandenvarande förhållanden böra ansluta mig till det av statskontoret upprepade gånger framförda förslaget om att lönegraden B 24 måtte tagas till utgångspunkt vid beräkningen av de löner, som böra tillkomma här förevarande befattningshavare.

Härifrån måste dock vissa betydelsefulla avvikelser ske.

Vad till en början de medicinskt utbildade lärarna beträffar, har statskontoret för dem föreslagit en placering i lönegraden B 26. Härför tala enligt mitt förmenande starka skäl. Med de avvikelser från de sakkunnigas förslag i fråga om anordnandet av poliklinikverksamheten vid serafimerlasarettet, som jag tidigare förordat, komma dessa befattningars innehavare att i fråga om tjänstgörings- och semesterförhållandena intaga en i förhållande till centralinstitutets övriga lärare ogynnsam ställning. Härtill kommer vidare den långa teoretiska utbildningstid, som erfordras för de medicinskt utbildade lärarna. Med hänsyn till nu angivna förhållanden vill jag alltså tillstyrka, att de medicinskt utbildade lärarna vid gymnastiska centralinstitutet placeras i lönegraden B 26.

Statskontoret har i sitt över 1931 års sakkunnigas betänkande avgivna utlåtande ifrågasatt, om icke lärarna i idrott och lek borde placeras i en lägre lönegrad än centralinstitutets övriga lärare, förslagsvis då lönegraden B 21.

Till denna uppfattning kan jag icke ansluta mig. Frånsett det förhållandet, att flera av de föreslagna lärarbefattningarna avsetts skola omfatta både friskgymnastik samt idrott och lek, äro kompetenskraven för lärarbefattningarna desamma. Den betydelse, idrotten alltmera fått vid våra skolor, gör också, att undervisningen häri måste betraktas såsom ett lika viktigt moment i centralinstitutets arbetsuppgifter som undervisningen i friskgymnastik.

Härefter vill jag så övergå till frågan om manliga och kvinnliga lärares inbördes placering i lönegrad. Jag vill då erinra, att denna fråga varit

föremål för ingående behandling av 1928 års lönekommitté. Denna har i sitt nyssberörda betänkande, vartill jag här torde få hänvisa, ansett sig böra föreslå olika placering i lönegrad för män och kvinnor. Oavsett vilken ståndpunkt man än må intaga till kommitténs sålunda framlagda förslag finner jag mig dock, i all synnerhet under nu rådande statsfinansiella förhållanden, icke kunna tillstyrka att en, låt vara numerärt sett obetydlig, grupp av befattningshavare erhåller lönereglering enligt grunder, som strida mot vad lönekommittén föreslagit och beträffande vilka statsmakterna ännu icke varit i tillfälle att fatta beslut.

Med utgångspunkt från nu gällande lönegradsplacering för befattningshavare vid centralinstitutet, B 21 för manliga och B 18 för kvinnliga lärare, vill jag i anslutning till det nu anförda föreslå, att centralinstitutets lärare, med undantag av de medicinskt utbildade, måtte placeras, de manliga i lönegraden B 24 och de kvinnliga i lönegraden B 21.

Jag vill emellertid framhålla, att mitt nu i detta hänseende framlagda förslag gjorts under den förutsättningen, att denna fråga ånyo upptages till behandling, när fråga blir om lönereglering för befattningshavare i allmänhet för undervisningsväsendet.

Beträffande de *extra lärarkrafterna* föranledas följande förändringar i de sakkunnigas förslag av vad jag i det föregående tillstyrkt: De sakkunniga hava föreslagit dels för en lärare i sjukdomslära (allmän sjukdomslära och invärtes sjukdomar) ett arvode å 5,300 kronor, dels för en lärare i sjukdomslära (kirurgiska sjukdomar) jämte allmän kirurgi och förbandslära ett arvode å 6,400 kronor. Jag har i det föregående ansett mig böra tillstyrka, att den av de sakkunniga föreslagna undervisningen i sjukdomslära måtte minskas med omkring en tredjedel. Med hänsyn härtill torde motsvarande minskning böra vidtagas i de föreslagna arvodena, förslagsvis med 1,700 kronor, respektive 2,000 kronor till 3,600 kronor, respektive 4,400 kronor. Vidare har jag i likhet med centralinstitutets lärarkollegium ansett mig böra avstyrka den av de sakkunniga föreslagna undervisningen i rytmik. På grund härav kan det för detta ämne beräknade arvodet, 500 kronor, bortfalla.

I övrigt har de sakkunnigas förslag i denna del icke givit mig anledning till erinran.

Emellertid vill jag framhålla, att de sålunda av mig tillstyrkta arvodena till extra lärare ej få anses definitiva. Därest det vid närmare prövning skulle visa sig, att exempelvis ett ämne bör givas större plats i undervisningen på ett annat ämnes bekostnad, bör det givetvis finnas möjlighet att inom anslaget ram vidtaga erforderliga justeringar. Bestämmandet av lärararvoden m. m. torde — liksom beträffande exempelvis speciallärararvoden vid tekniska högskolan — få ankomma på Kungl. Maj:t efter vederbörandes hörande.

Vid centralinstitutet finnes för närvarande anställd följande *ordinarie förvaltningspersonal*, nämligen två vaktmästare, tillika portvakter, i lönegraden B 5 samt ett kontorsbiträde i lönegraden B 4. Dessutom avlönas från anslaget till extra personal m. m. ett extra vaktmästarbiträde och en eldare.

1931 års sakkunniga hava föreslagit, att vid centralinstitutet måtte anställas dels en kansliskrivare, tillika registrator, i lönegraden B 11, dels en förste expeditionsvakt i lönegraden B 7, dels två expeditionsvakter, tillika portvakter, i lönegraden B 5, dels ock en eldare, tillika gårdskarll, i lönegraden B 5.

Statskontoret har beträffande här förevarande personal endast anfört erinringar beträffande den föreslagna kansliskrivartjänsten, beträffande vilken statskontoret ansett, antingen att denna befattnings innehavare borde åläggas att handhava även räkenskapsföringen, eller, därest så icke ansågs böra ske, att befattningen icke måtte placeras i högre lönegrad än B 7.

För egen del vill jag uttala min anslutning till de sakkunnigas förslag. Den tjänstgöring, som kommer att åvila innehavaren av den föreslagna kansliskrivare-registratorsbefattningen, bliver så omfattande och ansvarsfull även om räkenskapsföringen omhänderhaves av annan person, att en lönegradsplacering sådan som den av de sakkunniga föreslagna synes mig väl motiverad. Härtill kommer vidare, att rektors ställning inom skolöverstyrelsen med all sannolikhet kommer att medföra en icke obetydlig ökning av expeditonsarbetet å centralinstitutets rektorsexpedition.

Vad som föreslagits beträffande *icke-ordinarie förvaltningspersonal* har icke givit mig anledning till erinran.

De till *resestipendier åt lärare*, 1,500 kronor, samt till *stipendier åt elever vid institutet*, 3,000 kronor, föreslagna beloppen, vilka hava avseende på förhållandena efter omorganisationens genomförande, har jag funnit mig nu kunna lämna utan erinran.

Till *särskilda kostnader för undervisningen i idrott* hava de sakkunniga beräknat 4,500 kronor. För genomförande på ändamålsenligt sätt av den utvidgade idrottsundervisning, som omorganisationsförslaget innebär, torde en höjning av det nu för ändamålet utgående anslaget å 2,200 kronor vara nödvändig. Mot det beräknade beloppet, 4,500 kronor, har jag intet att erinra.

Det belopp å 1,000 kronor, som under en följd av år utgått för anordnande av *övningar i gymnastik för Stockholms förenade studentkårer*, torde allt fortfarande böra utgå.

Kostnaderna för *materiel* hava av de sakkunniga efter omorganisationens genomförande beräknats till 25,500 kronor, varav dock ett belopp av 9,500 kronor skulle bestridas av centralinstitutets s. k. extra medel. På budgeten skulle alltså endast behöva uppföras ett anslag av 16,000 kronor för ändamålet.

Mot förslaget, att centralinstitutet även i fortsättningen, så länge det är kvar i sina nuvarande lokaler, får behålla sina s. k. extra medel och med tillhjälp av dem bestrida vissa materielkostnader, finner jag intet att erinra. Det å budgeten för materiel beräknade beloppet, 16,000 kronor, vill jag tillstyrka.

Härefter vill jag så lämna en beräkning av de olika anslagsposterna i den blivande staten för gymnastiska centralinstitutet:

Från anslag till *avlöningar till ordinarie tjänstemän* skulle vid bifall till mitt förslag bestridas:

arvode åt rektor enligt 5 § avlöningsreglementet	kronor	14,000: —
» » rektors ställföreträdare	»	2,000: —
avlöning åt två medicinskt utbildade lärare i lönegraden B 26 (å 9,540 kronor)	»	19,080: —
avlöning åt sju manliga ordinarie lärare i lönegraden B 24 (å 8,580 kronor)	»	60,060: —
avlöning åt sex kvinnliga ordinarie lärare i lönegraden B 21 (å 6,816 kronor)	»	40,896: —

avlöning åt en kansliskrivare, tillika registrator, i lönegraden B 11	kronor	3,888:—
avlöning åt en förste expeditionsvakt i lönegraden B 7	»	3,300:—
» » två expeditionsvakter, tillika portvakter, i lönegraden B 5 (å 2,988 kronor)	»	5,976:—
avlöning åt en eldare, tillika gårdskarll, i lönegraden B 5	»	2,988:—
<u>Summa kronor</u>		152,188:—

Detta belopp torde, lämpligen avrundat till 152,000 kronor, böra upptagas såsom förslagsanslag.

Något anslag till *vikariatsersättningar* torde icke vidare vara erforderligt.

Från anslag till *avlöningar* till *icke-ordinarie befattningshavare* skulle utgå arvoden till sekreterare med 1,550 kronor, kamrerare med 1,800 kronor, bibliotekarie med 600 kronor, lärare i fysiologi och hälsolära med 6,200 kronor, lärare i allmän patologi med 1,000 kronor, lärare i sjukdomslära (allmän sjukdomslära och invärtes sjukdomar) med 3,600 kronor, lärare i sjukdomslära (kirurgiska sjukdomar) jämte allmän kirurgi och förbandslära med 4,400 kronor, lärare i röstbehandling med 600 kronor, lärare i psykologi och pedagogik med 1,500 kronor, för medicinska specialkurser 2,000 kronor, tilläggsarvoden åt instruktionsgymnaster vid serafimerlasarettet 5,000 kronor, arvoden till övningslärare vid läroverk 3,600 kronor, till extra föreläsare m. m. 500 kronor samt för dem, som förordnas att under sommaruppehållet meddela undervisning åt elever från sjukgymnastlinjen, som ämna övergå till friskgymnastlinjen, 600 kronor.

Summan av dessa anslagsposter utgör 32,950 kronor. För beredande av möjlighet till semester för dem av de icke-ordinarie befattningshavarna, vilka icke erhålla ledighet under de tider, då undervisningen icke pågår, ävensom för oförutsedda behov, torde anslaget lämpligen böra höjas till 34,000 kronor.

Den närmare fördelningen av anslaget ävensom närmare bestämmelser för anslagets användande torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles fastställa.

Sedan gymnastiska centralinstitutets omorganisation fullständigt genomförts, skulle alltså följande anslag för dess räkning upptagas i riksstaten:

I. Ordinarie anslag.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag ..	kronor	152,000:—
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	»	34,000:—
<u>Summa förslagsanslag</u>		kronor 186,000:—

Materiel m. m., reservationsanslag	kronor	16,000:—
Resestipendier för lärare vid institutet, reservationsanslag	»	1,500:—
Stipendier för elever vid institutet, reservationsanslag	»	3,000:—
Särskilda kostnader för undervisning i idrott, reservationsanslag	»	4,500:—

II. Extra anslag.

Anordnande av kostnadsfria övningar i gymnastik för medlemmar av Stockholms förenade studentkårer ..	kronor	1,000:—
Summan av dessa anslag utgör 212,000 kronor.		

Då de för budgetåret 1931/1932 till gymnastiska centralinstitutet utgående anslagen, såsom tidigare nämnts, uppgå till 129,210 kronor, skulle en omorganisation av gymnastiska centralinstitutet, fullt genomförd, alltså kunna beräknas komma att medföra en kostnadsökning för statsverket av (212,000—129,210) 82,790 kronor, oberäknat dyrtidstillägg. Härtill komma ytterligare dels de kostnader, som må föranledas av sjukgymnastikundervisningens förläggande till serafimerlasarettet, varom jag talat i kap. II i det föregående, dels de kostnader, som föranledas av den av chefen för försvarsdepartementet föreslagna militära instruktörskursen.

Till stöd för det i motionen I:320 framförda yrkandet har i nämnda motion anförts huvudsakligen följande:

I det förslag till omorganisation av gymnastiska centralinstitutet, som Kungl. Maj:t i proposition nr 152 den 26 februari 1932 framlagt för riksdagen, placeras institutets manliga och kvinnliga lärare, med undantag för de medicinskt utbildade, i olika lönegrader, de manliga i lönegraden B 24 och de kvinnliga i lönegraden B 21. Enligt förslaget skulle alltså den skillnad i lönegradsplacering, som vid 1926 års löne reglering gjordes emellan manliga och kvinnliga lärare vid institutet, allt fortfarande upprätthållas.

Den 1926 tillkomna placeringen, vilken bygger på tidigare beräkningsgrunder och jämförelsepunkter, är emellertid närmast att betrakta såsom ett provisorium i avvaktan på 1924 års gymnastiksakkunnigas då väntade, i augusti 1926 avgivna organisationsförslag.

I 1924 års sakkunnigas betänkande göres i förevarande fråga följande uttalande:

»Enligt de principer i fråga om manliga och kvinnliga befattningshavares avlönande, som numera godtagits av statsmakterna, skulle det onekligen ligga närmast till hands att insätta de kvinnliga lärarna i samma lönegrad som de manliga på grund av tjänsternas i stort sett likartade karaktär. En sådan löneförhöjning torde dock icke vara genomförbar, så länge olikhet i lönehänseende upprätthålles mellan manliga och kvinnliga lärare vid, praktiskt taget, alla andra undervisningsanstalter.»

De sakkunniga ansågo alltså likalönsprincipen berättigad i här ifrågasatt fall men funno sig av sist anförda skäl icke kunna tillämpa densamma utan föreslogo för centralinstitutets ordinarie manliga lärare lönegraden B 26 och för dess ordinarie kvinnliga lärare lönegraden B 22.

I juni 1926 utfärdade Kungl. Maj:t nytt avlöningsreglemente för vissa fackhögskolor (tandläkarinstitutet, tekniska högskolan m. fl.), där den av statsmakterna godkända principen angående lika lön i lika befattning för man och kvinna helt tillämpas och alltså skillnad i löneplacering för manlig och kvinnlig lärare icke ifrågakommer.

Detta faktum samt de starka protester, som från kvinnohåll — Fredrika-Bremerförbundet, De kvinnliga kärsammanslutningarnas centralråd m. fl. — framförts mot 1924 års sakkunnigas förslag, hade till följd, att 1927 års gymnastiksakkunniga föreslogo samma lönegrad, B 26, för manliga och kvinnliga ordinarie lärare. Med hänsyn till det förhållandet, att frågan om lika lön för manliga och kvinnliga lärare icke blivit slutgiltigt löst av statsmakterna, ansågo sig dock sistnämnda sakkunniga böra framlägga kostnadsberäkningar jämväl för den eventualiteten, att lönerna för de kvinnliga lärarna vid gymnastiska centralinstitutet upptoges i en lägre lönegrad än vad som beslötes för de manliga lärarna.

Statskontoret har i sitt över 1927 års förslag avgivna utlåtande, under hänvisning till bestämmelserna i behörighetslagen, förordat de kvinnliga lärarnas placering i samma lönegrad som de manliga och för samtliga ordinarie lärare föreslagit lönegraden B 24.

1931 års gymnastiksakkunniga följa utan någon som helst diskussion eller tvekan 1927 års förslag om placering i lönegraden B 26 av samtliga ordinarie lärare, utan åtskillnad emellan manliga och kvinnliga befattningshavare, och statskontoret vidhåller i sitt utlåtande över 1931 års förslag sin förut intagna ståndpunkt, att likvärdiga tjänster böra hänföras till samma lönegrad, oavsett om innehavaren är man eller kvinna.

Att Kungl. Maj:t det oaktat föreslår olika lönegradsplacering för manliga och kvinnliga innehavare av likvärdiga befattningar motiverar chefen för ecklesiastikdepartementet därmed, att 1928 års lönekommitté i sitt den 21 juli 1930 avgivna »Betänkande med förslag till löne reglering för befattningshavare vid undervisningsväsendet» ansett sig böra föreslå olika placering i lönegrad för män och kvinnor. Departementschefen finner sig därför, »i all synnerhet under nu rådande statsfinansiella förhållanden, icke kunna tillstyrka att en, låt vara numerärt sett obetydlig, grupp av befattningshavare erhåller löne reglering enligt grunder, som strida mot vad lönekommittén föreslagit och beträffande vilka statsmakterna ännu icke varit i tillfälle att fatta beslut.»

Med utgångspunkt från 1926 års provisoriska lönegradsplacering för befattningshavare vid centralinstitutet, B 21 för manliga och B 18 för kvinnliga lärare, föreslås därefter, att centralinstitutets lärare, med undantag av de medicinskt utbildade, måtte placeras, de manliga i lönegraden B 24 och de kvinnliga i lönegraden B 21, d. v. s. att nu förefintliga skillnad, tre lönegrader, mellan ifrågavarande manliga och kvinnliga befattningshavare bibehålles.

Det huvudsakliga skälet för denna placering är alltså hänsyn till 1928 års lönekommittés ovannämnda löne regleringsförslag. Detta har dock i ifrågavarande hänseende mötts av så stark opposition och tungt vägande kritik, att det knappast torde kunna i sitt nuvarande skick framläggas till behandling. Det är vidare att märka, att icke ens i detta förslag förekommer så stor skillnad i lönegradsplacering mellan manliga och kvinnliga innehavare av likvärdiga befattningar som i här ifrågavarande förslag.

Som ovan nämnts, åberopar departementschefen såsom stöd för sin ståndpunkt jämväl »nu rådande statsfinansiella förhållanden». Häremot må invändas, att det i förevarande fall endast är fråga om 6 kvinnliga lärare, vilka om de placeras

i lönegraden B 24 representera en summa av	kronor 48,744:—
i » B 21 » » » » » »	» 40,896:—
Skillnaden utgör alltså endast	<u>kronor 7,848:—</u>

Konsekvenserna av att likalönsprincipen helt genomföres torde icke vara farligare när det gäller gymnastiska centralinstitutet än när det gällt andra nyreglerade fackhögskolor. Någon löne reglering för det allmänna undervisningsväsendet kan knappast komma till stånd under nuvarande statsfinansiella förhållanden. För övrigt bör gymnastiska centralinstitutet icke jämföras med undervisningsanstalter av helt olika karaktär och med andra arbetsuppgifter utan jämfällas med övriga fackhögskolor, av vilka flera,

såsom förut påpekats, redan varit föremål för löne reglering enligt för civilförvaltningen gällande avlöningssystem.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle vid gymnastiska centralinstitutet två olika lönesystem tillämpas, i det att likalönsprincipen i fråga om vissa tjänster föreslås helt genomförd, medan den i fråga om andra åsidosättes. Sålunda föreslås beträffande de båda lärartjänster, för vilka medicinsk utbildning erfordras, kansliskrivare- tillika registratorstjänst samt alla arvodes-tjänster viss lönegrad, oberoende av om innehavarna äro män eller kvinnor, medan däremot å övriga lärartjänster manliga och kvinnliga befattningshavare med samma kompetens och arbetsuppgifter placeras i olika lönegrader.

Övergångs-
anordningar.

I kap. VI (sid. 146—157 i statsrådsprotokollet) har slutligen behandlats frågan om *övergångsanordningar*.

I detta hänseende har chefen för ecklesiastikdepartementet — efter en redogörelse för det av 1931 års sakkunniga avgivna förslaget i denna del ävensom de i anledning härav avlätna yttrandena — för egen del anfört följande:

I enlighet med det av 1931 års riksdag fattade principbeslutet utgår jag från att omorganisationen av gymnastiska centralinstitutet skall taga sin början med ingången av läsåret 1932/1933.

De elever, som höstterminen 1931 intagits vid centralinstitutet, skola erhålla sin utbildning enligt nu gällande plan och avsluta sin utbildning, de manliga eleverna senast våren 1934 och de kvinnliga eleverna våren 1933.

Från och med läsåret 1932/1933 skola elever intagas enligt den nya ordningen.

Med hänsyn till den betydande skärpning av inträdesfordringarna, jag i det föregående förordat, har jag emellertid, såsom jämväl tidigare utvecklats, sett mig nödsakad att föreslå en viss övergångstid, under vilken kvinnliga elever i mån av utrymme efter Kungl. Maj:ts beprövande skola få vinna inträde jämväl efter nu gällande inträdesfordringar. Enahanda övergångsbestämmelser har jag jämväl förordat för de båda privata instituten.

Härefter anhåller jag så att få övergå till att behandla de tillsättnings- och andra frågor, som hava avseende å budgetåret 1932/1933. I detta hänseende kan jag i det stora hela ansluta mig till det av 1931 års sakkunniga framlagda förslaget, vari endast smärre ändringar bliva erforderliga vid bifall till vad jag i det föregående tillstyrkt.

Rektorsbefattningen bör tillsättas vid omorganisationens början, likaså ordinarie förvaltningspersonal och vaktmästare.

Från och med budgetåret 1932/1933 böra vidare tillsättas dels lärarbefattningen i sjukgymnastik och anatomi, tillika poliklinikföreståndare, dels en manlig och en kvinnlig lärarbefattning i friskgymnastik, dels en manlig och en kvinnlig lärarbefattning i idrott och lek, dels en kvinnlig lärarbefattning i sjukgymnastik. Från och med den 1 april 1933 böra vidare tillsättas dels en manlig lärarbefattning i sjukgymnastik, dels lärarbefattningen i sjukgymnastik och ortopedi, tillika biträdande poliklinikföreståndare.

Beträffande tillsättandet av dessa befattningar biträder jag de sakkun-

nigas förslag, att de båda lärarbefattningarna i friskgymnastik, den manliga lärarbefattningen i idrott och lek samt den kvinnliga lärarbefattningen i sjukgymnastik tillsättas utan ansökning genom överflyttande av institutets nuvarande ordinarie lärare t. f. överlärarna majoren A. G. Schmiterlöv och kaptenen N. E. Hellsten samt lärarinnorna Ester Svalling och Ingeborg Eriksson.

Härjämte biträder jag förslaget om att nuvarande kontorsbiträdet, fru Agda Åkerberg, född Bondeson, utan ansökning överflyttas till den föreslagna nya kansliskrivarbefattningen.

För tre av nu nämnda befattningshavare, major Schmiterlöv, kapten Hellsten och fru Åkerberg, skulle, såsom i utredningen och yttrandena framhållits, en överflyttning till de för dem föreslagna nya befattningarna medföra kännbara inkomstminskningar.

Major Schmiterlöv har tjänstgjort såsom t. f. överlärare sedan 1924 och kapten Hellsten sedan 1927. Fru Åkerberg har sedan 1917 jämte sin kontorsbiträdesbefattning uppehållit sekreterarbefattningen vid centralinstitutet.

Onekligan inställa sig ganska starka betänkligheter mot att lämna ersättning för förluster, som göras vid en omorganisation av personer, som endast på förordnande uppehållit sina befattningar. Enligt mitt förmenande föreligga emellertid här alldeles särskilda omständigheter, som tala för ett sådant förfaringsätt, omständigheter sådana, att ett bifall till förslaget näppeligen torde få prejudicerande betydelse.

Den långa tid, under vilken centralinstitutets omorganisationsfråga väntat på sin lösning, har framtvungit ett vakanssättande av tjänster, som inneburit ganska stora svårigheter för de närmast härav berörda lärarna. Härtill kommer vidare, att omorganisationen för samtliga nu berörda befattningshavare kommer att medföra betydligt ökad arbetsbörda. Det synes då knappast rimligt, att härmed skulle följa en kännbar inkomstminskning.

Med hänsyn härtill vill jag förorda, att riksdagens medgivande måtte inhämtas därtill, att nu nämnda tre befattningshavare tillerkännas rätt att såsom personliga avlöningstillägg uppbära skillnaden mellan å ena sidan vad de, förutom dyrtidstillägg, vid utgången av juni 1932 uppbära, major Schmiterlöv och kapten Hellsten såsom t. f. överlärare samt fru Åkerberg såsom kontorsbiträde och sekreterare, och å andra sidan vad de efter nämnda tidpunkt, förutom dyrtidstillägg, äga att uppbära vid centralinstitutet.

Kostnaderna härför låta sig icke exakt beräknas, då man icke för närvarande äger kännedom om, i vilken utsträckning de nämnda befattningshavarna komma att för uppflyttning i löneklass få tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring.

Major Schmiterlöv åtnjuter för närvarande avlöning i 29:e löneklassen, kapten Hellsten i 28:e löneklassen och fru Åkerberg i 7:e löneklassen, varjämte fru Åkerberg uppbär sekreterararvode å 1,550 kronor. Dessa avlöningar uppgå sammanlagt till (10,020 + 9,540 + 2,832 + 1,550) 23,942 kronor. De för de föreslagna nya befattningarna för de här ifrågavarande befattningshavarna efter sedvanliga grunder i staten upptagna beloppen hava av mig beräknats till (8,580 + 8,580 + 3,888) 21,048 kronor. Skillnaden mellan de båda sålunda angivna beloppen är 2,894 kronor. När alla ålders- tillägg i de nya befattningarna hunnit intjänas, uppgå lönerna härå enligt den nya staten till (9,060 + 9,060 + 4,104) 22,224 kronor eller endast 1,718 kronor mer än de nu utgående avlöningsförmånerna. Med hänsyn härtill

finner jag mig kunna föreslå, att intet särskilt anslag för ändamålet upptages i staten utan att riksdagens medgivande inhämtas därtill, att de av mig föreslagna personliga lönetilläggen må utgå från förslagsanslaget till avlöningar till ordinarie befattningshavare.

Vid bifall till vad jag nu föreslagit skulle följande avlöningar och arvoden för budgetåret 1932/1933 upptagas under centralinstitutets anslag till avlöningar till ordinarie befattningshavare:

arvode till rektor	kronor	14,000:—
» » rektors ställföreträdare	»	2,000:—
avlöning till en manlig lärare i friskgymnastik	»	8,580:—
» » » kvinnlig » » »	»	6,816:—
» » » manlig » » idrott och lek	»	8,580:—
» » » kvinnlig » » »	»	6,816:—
» » » manlig » » sjukgymnastik (från och med den 1 april 1933)	»	2,145:—
» » » kvinnlig lärare i sjukgymnastik	»	6,816:—
» » » (medicinskt utbildad) lärare i sjukgymnastik och anatomi, tillika poliklinikföreståndare	»	9,540:—
» » » (medicinskt utbildad) lärare i sjukgymnastik och ortopedi, tillika biträdande poliklinikföreståndare (från och med den 1 april 1933)	»	2,385:—
» » » kansliskrivare	»	3,888:—
» » » förste expeditionsvakt	»	3,300:—
» » två expeditionsvakter, tillika portvakter	»	5,976:—
» » » eldare, tillika gårdskarlar	»	2,988:—
	<u>Summa kronor</u>	<u>83,830:—</u>

vilket belopp lämpligen torde böras avrundas till 83,500 kronor.

Beträffande avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare kan jag i det stora hela ansluta mig till det av 1931 års sakkunniga framlagda förslaget. Med hänsyn till den minskade undervisning i sjukdomslära, jag i det föregående förordat, torde dock de härför beräknade arvoden å 1,500 kronor, respektive 2,500 kronor, böras minskas med i runt tal en tredjedel till 1,000 kronor, respektive 1,700 kronor.

I anslutning härtill skulle från anslaget till icke-ordinarie befattningshavare för budgetåret 1932/1933 utgå följande arvoden, varvid emellertid den slutliga fördelningen, i anslutning till vad jag tidigare anfört, torde få ankomma på Kungl. Maj:t:

arvode till sekreterare	kronor	1,550:—
» » kamrerare	»	1,800:—
» » bibliotekarie	»	600:—
» » lärare i fysiologi och hälsolära	»	3,100:—
» » » » allmän patologi	»	1,000:—
» » » » sjukdomslära (allmän sjukdomslära och invärtes sjukdomar)	»	1,000:—
» » » » sjukdomslära (kirurgiska sjukdomar) jämte allmän kirurgi och förbandslära	»	1,700:—
» » » » röstbehandling	»	600:—
» » » » psykologi och pedagogik	»	600:—

tilläggsarvode åt instruktionsgymnaster vid serafimerlasarettet (från och med den 1 april 1933)	kronor	1,250: —
arvode till övningslärare vid läroverk	»	2,250: —
arvode åt den, som förordnas att under tiden till och med mars 1933 uppehålla undervisning i sjukgymnastikens teknik för manliga elever	»	1,650: —
	Summa kronor	17,100: —

Den i det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid gymnastiska centralinstitutet ingående anslagsposten till vikariatsersättningar torde redan nu kunna uteslutas.

Beträffande den i samma anslag ingående anslagsposten till stipendier åt elever å 2,000 kronor förutsätter jag i likhet med 1931 års sakkunniga ingen ändring för budgetåret 1932/1933.

Några resestipendier åt institutets lärare hava ej av de sakkunniga föreslagits för budgetåret 1932/1933.

Kostnaderna för uppehållande under budgetåret 1932/1933 av undervisningen vid de avdelningar av institutet, där nu gällande undervisningsplaner skola tillämpas, hava av 1931 års sakkunniga beräknats till i avrundat tal 42,300 kronor. Mot det sålunda beräknade beloppet har jag intet att erinra. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles besluta rörande den närmare fördelningen av detta anslag i huvudsaklig överensstämmelse med vad av mig nu föreslagits.

För särskilda kostnader för undervisning i idrott samt för övningar i gymnastik för Stockholms förenade studentkårer föreslås av de sakkunniga för budgetåret 1932/1933 samma belopp, som utgå under innevarande budgetår, 2,200 kronor, respektive 1,000 kronor. Häremot har jag intet att erinra.

Beträffande det ordinarie reservationsanslaget till materiel hava de sakkunniga föreslagit, att hela den beräknade ökningen skulle träda i kraft redan under första övergångsåret. Med hänsyn till rådande förhållanden kan jag icke för närvarande tillstyrka en större ökning av detta anslag än 500 kronor, d. v. s. till 13,500 kronor.

1931 års sakkunniga hava för budgetåret 1932/1933 beräknat, att för engångskostnader ett belopp av 14,025 kronor skulle bliva erforderligt. Med hänsyn till nu rådande förhållanden kan jag dock icke biträda förslaget i denna del.

Summan av de nu av mig för budgetåret 1932/1933 under gymnastiska centralinstitutet tillstyrkta anslagen uppgår till 161,600 kronor. De av mig under punkt 243 av 1932 års åttonde huvudtitel för motsvarande ändamål beräknade anslagen uppgå, såsom tidigare erinrats, till 161,725 kronor.

Beträffande kostnaderna under budgetåret 1932/1933 för dels sjukgymnastikundervisningen vid serafimerlasarettet, dels den militära instruktörskursen hava redogörelser lämnats i det föregående.

Vad slutligen beträffar de kostnader, som av de sakkunniga beräknats för gymnastiska centralinstitutet under det andra övergångsåret, budgetåret 1933/1934, torde jag sakna anledning att nu ingå på närmare prövning.

*Utskottets
yttrande.*

Några av de mest väsentliga punkterna i 1931 års riksdagsbeslut angående gymnastiska centralinstitutets omorganisation gällde sjukgymnastutbildningens ställning vid institutet och differentieringen mellan sjukgymnastlinjen och friskgymnastlinjen. Den uppfattning i dessa delar, som i nämnda beslut kom till tydligt uttryck, innebar sjukgymnastutbildningens nära anknytande till serafimerlasarettet och ställande under medicinsk tillsyn och ledning samt en skärpning av differentieringen därhän, att gemensamheten i undervisningen mellan de båda linjerna inskränktes avsevärt under vad Kungl. Maj:ts då föreliggande förslag upptog (gemensam undervisning hela första året och 120 timmar under andra året), måhända, såsom riksdagen uttryckte det, blott till en termin under första året.

Det av 1931 års gymnastiksakkunniga framlagda förslaget kan enligt utskottets mening icke sägas nöjaktigt tillgodose dessa riksdagens önskemål. Departementschefen har genom vidtagna förändringar i nämnda förslag sökt bringa detsamma i bättre överensstämmelse med riksdagens ståndpunkt, men utskottet kan likväl icke anse, att de av riksdagen angivna riktlinjerna blivit i önskvärd utsträckning iakttagna. Den kritik, som i berörda hänseenden i motionen I: 315 riktats mot förslaget, finner utskottet i stort sett berättigad. Den medicinska sakkunskapen och densamma representerande myndigheter, i detta fall karolinska institutets lärarkollegium och serafimerlasarettets direktion, synas icke hava beretts det inflytande i fråga om ledning, kontroll och skötsel av sjukgymnastutbildningen, som 1931 års riksdag torde hava avsett och även utskottet finner oundgängligen nödvändigt. Vidare har i Kungl. Maj:ts förslag alltför mycket skattats åt gemensamheten mellan de båda utbildningslinjerna, ja, härutinnan synes propositionen öppna möjligheter till en sådan utveckling, att gemensamhetsundervisning i mycket stor utsträckning blir det normala. Utskottet skall längre fram återkomma till detta spörsmål. I förevarande sammanhang må endast framhållas, att de anmärkningar, som i dessa och även andra hänseenden kunna göras mot Kungl. Maj:ts förslag, synas nödvändiggöras så väsentliga omläggningar av förslaget, att det med ett visst fog kan sättas i fråga, om ej riksdagen nu borde, i överensstämmelse med vad som yrkats i motionen I: 315, tillbakavisa Kungl. Maj:ts förslag och kräva ny utredning. Då utskottet likväl icke anser sig böra biträda detta yrkande, beror det därpå att ett avgörande av gymnastiska centralinstitutets omorganisationsfråga, däri utredning nära nog oavbrutet pågått i mera än två decennier, icke gärna bör låta längre vänta på sig. Det långvariga utredningsarbetet har verkat synnerligen hämmande i institutets arbete och bör ej utan tvingande skäl ytterligare förlängas. Utskottet har därför, trots de svårigheter och betänkligheter som mött, ansett sig böra verkställa den enligt utskottets mening erforderliga omarbetningen av förslaget och vill nu övergå till att redogöra för de ändringar, utskottet funnit behövliga.

Till en början må behandlas frågan om gemensam undervisning för frisk-

gymnastlinjens och sjukgymnastlinjens elever. Denna undervisning skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag omfatta 593 timmar. Departementschefen framhåller, att detta timantal utgör endast något mer än hälften av det sammanlagda timantalet under första året men uttalar omedelbart härpå, att för »kunskapsmåttets inhämtande måste det av helt naturliga skäl vara att föredraga, att denna gemensamhetsundervisning någorlunda jämnt fördelas under hela läsåret i stället för att koncentreras till 'endast en termin'». Tidigare har departementschefen påpekat, att hans förslag uteslutande avser undervisningen för dem av centralinstitutets elever, som hava för avsikt att genomgå endast tvåårig kurs, d. v. s. utbilda sig till antingen gymnastiklärare eller sjukgymnaster. »För dem åter av eleverna» — fortsätter departementschefen — »som önska utbilda sig på båda linjerna, bliver givetvis både av ekonomiska och organisatoriska skäl samläsning fortfarande nödvändig i mycket stor utsträckning.» Sammanställas dessa uttalanden med varandra och beaktas därtill, att på ett annat ställe i propositionen åberopas 1931 års sakkunnigas uttalande, att de av dem framlagda förslagen till undervisnings- och timplaner icke finge anses såsom i sina detaljer bindande för institutets blivande utveckling, utan att de olika ämnenas omfattning och innehåll måste kunna förändras allt efter vunna erfarenheter om förslagens ändamålsenlighet, torde det vara tydligt att propositionen lämnar rum för dispositioner, som kunna medföra, att linjedifferentieringen praktiskt taget elimineras. Utskottet anser nödvändigt, att en sådan utveckling undviks. Detta torde ernås genom följande åtgärder. Gemensamhetsundervisningen begränsas ytterligare utöver vad Kungl. Maj:ts förslag innehåller, nämnda undervisning koncentreras så vitt möjligt till studiekursens början, samt slutligen: den sålunda fastställda studieplanen göres i sina huvuddrag bindande, så att en godtycklig omgruppering av ämnen och timantal icke kan ske från institutets sida.

Utskottet har undersökt möjligheterna för genomförandet av berörda åtgärder. Denna undersökning har visat, att timantalet för den gemensamma undervisningen lämpligen kan genom reduktion huvudsakligen av timantalet i friskgymnastikens teori och praktik nedbringas därhän, att den kommer att omfatta omkring 125 timmar mindre än Kungl. Maj:ts förslag och följaktligen avsevärt understiger halva timantalet under första året. Denna gemensamma undervisning kan så anordnas, att den övervägande delen avslutas under den första terminen; till andra terminen skulle blott återstå en mindre del anatomi och fysiologi. Det enda ämne, vari gemensam undervisning skulle anordnas under andra året, är hållningsläran, för vilket ämnes studerande eleverna först då besitta nödiga förkunskaper. Vidare har utrönts, att för dem, som önska komplettera sin utbildning under ett tredje år, kompletteringstimmarna kunna uppskjutas till andra årets sista termin och sommaren efter andra årets avslutning. Härigenom vinnes den fördelen, att eleverna ej nödgas redan från början besluta sig för huruvida de skola delta i det tredje årets undervisning.

Gemensamhetsundervisning utöver vad nu angivits bör enligt utskottets mening icke förekomma. I detta sammanhang vill utskottet uttala den uppfattningen, att, ehuru utskottet anser förvärvandet av kompetens såsom både gymnastiklärare och sjukgymnast böra underlättas genom möjligheten att genomgå ett tredje år vid gymnastiska centralinstitutet, utskottet icke kan finna skäl föreligga, att gymnastikdirektörstiteln såsom en officiell beteckning för den sålunda förvärvade kompetensen bibehålles.

Utskottet övergår härefter att behandla frågorna om anordningen av den sjukgymnastiska polikliniken och samarbetet med karolinska institutet och serafimerlasarettet, vilka frågor utgöra ämnet för motionen I:321. Det förefaller utskottet, som om man i huvudsak måste giva motionären rätt i de anmärkningar mot Kungl. Maj:ts förslag, han på dessa punkter framställer. I stället för att organiskt infogas i serafimerlasarettet såsom en del av det samma har polikliniken erhållit en egendomlig särställning, vilken för visso kommer att framkalla svårigheter i undervisnings- och sjukvårdsarbetets bedrivande. Det synes sålunda utskottet nödvändigt, att vissa ändringar med avseende å polikliniken och dess personal vidtagas i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motionen påyrkats.

En av karolinska institutets professorer, därtill utsedd av dess lärarkollegium, bör alltså vara chef för polikliniken. Vid polikliniken böra anställas en poliklinikföreståndare och en biträdande poliklinikföreståndare. Av dem bör den ene vara läkare med kvalificerad utbildning i invärtes medicin och den andre läkare med kvalificerad utbildning i kirurgi och ortopedi. Däremot synes det icke vara lämpligt att, såsom i motionen I:321 föreslagits, föreståndarskapet ovillkorligen knytes vid den förstnämnde läkaren. Föreståndarskapet bör kunna tilldelas även kirurgen, om denne är därtill bäst skickad. Enligt utskottets mening böra dessa två befattningshavare anställas såsom ordinarie, för tryggande av kontinuiteten i undervisningsarbetet, och ej, på sätt motionären avsett, med förordnande på viss tid, alltså såsom övergångs- eller utbildningsplatser. Frågan om på vilken stat nämnda befattningar böra stå synes utskottet sakligt sett av föga betydelse. Men för undvikande av att anslagen till upprätthållande av den gymnastiska centralinstitutet åliggande undervisningen, till vilken ju även den sjukgymnastiska utbildningen fortfarande skall höra, splittras på ett flertal institutioner, vilket ur budgetär synpunkt bör undvikas, anser utskottet lämpligast, att tjänsterna uppföras på gymnastiska centralinstitutets stat. Det förhållandet, att befattningarna stå på denna stat, får givetvis icke i någon mån inverka på deras ställning till sjukhusledningen.

I fråga om den ordning, som bör iakttagas vid tillsättandet av ifrågavarande två befattningar, torde böra gälla, att, sedan karolinska institutets lärarkollegium upprättat förslag och direktionen över gymnastiska centralinstitutet yttrat sig, jämväl universitetskanslern skall avgiva yttrande, innan Kungl. Maj:t fattar beslut. Den nu förordade ordningen torde böra iakttagas

vid tillsättning av samtliga lärartjänster i medicinska ämnen, såväl ordinarie som extra. I detta sammanhang vill utskottet framhålla, att det enligt dess mening är obehövt att vid tillsättning av andra lärartjänster än de båda nu nämnda använda särskilt sakkunnigförfarande såsom vid tillsättning av mera framskjutna akademiska lärarbefattningar.

Ifrågavarande båda befattningshavare skulle, utöver sitt sjukvårdsarbete, hava till uppgift att undervisa gymnastiska centralinstitutets elever i sjukgymnastik (teori) med fysikalisk behandling. Därutöver synas de (eller en av dem) lämpligen kunna övertaga den undervisning i medicinsk rörelsebehandling, som för närvarande meddelas medicine kandidater av en för ändamålet mot särskilt arvode vid karolinska institutet anställd lärare. Denna fråga kan dock icke ordnas förrän till ett kommande år, då medel till berörda arvode redan av riksdagen anvisats.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle poliklinikföreståndaren tillika vara lärare i anatomi. I likhet med motionären anser utskottet lämpligare att anatomiundervisningen överlämnas åt en fackanatom, vilken torde böra erhålla ställning av extra lärare liksom lärarna i fysiologi, allmän patologi m. m. Enligt de grunder, som i Kungl. Maj:ts förslag tillämpats i fråga om arvode åt andra extra lärare i medicinska ämnen, skulle för läraren i anatomi erfordras ett arvode av i avrundat belopp 5,000 kronor. En kostnadsökning å nämnda belopp behöver emellertid ej bliva följden av nu angivna förändring. Det synes nämligen utskottet, som om det i motionen I: 321 framställda förslaget, att de båda poliklinikläkarna i stället böra övertaga undervisningen i sjukdomslära, för vilken beräknats två extra lärararvodena å respektive 3,600 kronor och 4,400 kronor, skulle vara förtjänt av bifall. Härigenom bliva sistnämnda två belopp, tillhopa 8,000 kronor, obehövt. För undervisningen i sjukdomslära torde de båda poliklinikläkarna böra erhålla tillägg till lönen i form av ett arvode. Utskottet kan dock icke finna det befogat, att, då nämnda läkare erhållit en så relativt hög lönegradsplacering som i B 26, varemot utskottet i och för sig intet har att erinra, berörda arvode bestämmes till så högt belopp som 2,000 kronor per lärare. Ett belopp av 1,500 kronor till vardera synes vara tillfyllest. Ifrågavarande förändringar komma vid sådant förhållande icke att medföra någon fördyring, utan kostnaderna bliva desamma som enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Vad angår den i motionen I: 321 föreslagna underläkarbefattningen, torde det vara nödvändigt att avvakta någon tids erfarenhet angående omfattningen av arbetet vid polikliniken, innan det är möjligt att bedöma, huruvida behov föreligger av denna tjänst. I berörda del kan utskottet alltså icke följa motionären.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att vid polikliniken skulle vara anställda fyra icke medicinskt utbildade lärare, två manliga och två kvinnliga, i sjukgymnastikens teknik med fysikalisk behandling, placerade de manliga i lönegraden B 24 (å 8,580 kronor) och de kvinnliga i lönegraden B 21 (å 6,816

kronor). Deras undervisning skulle, enligt vad departementschefen framhållit, avse handledning och instruktion vid behandlingens utförande. I motionen I:321 har, under åberopande härav, föreslagits, att dessa lärare, vilkas uppgift som undervisare helt skulle överensstamma med de för klinikerna avsedda instruktionsgymnasternas, även borde erhålla ställning av instruktionsgymnaster med ett arvode av 4,000 kronor för varje.

Det synes utskottet, att goda skäl anförts för en sådan ändring, vilken jämväl kommer att medföra en icke oväsenlig kostnadsbesparing. Vid en granskning av de föreslagna timplanerna har utskottet funnit lämpligt, att antalet instruktionsgymnaster vid polikliniken nedsättes till tre. Om så sker, uppkommer ett överskott av timmar i sjukgymnastikens teknik, 468 för manliga elever och 588 för kvinnliga elever, vilken undervisning kan anses vara av mera kvalificerad beskaffenhet. Sammanlagt skulle detta timantal räcka för ytterligare en instruktionsgymnasttjänst, men då undervisningen endast delvis kan bedrivas gemensamt för manliga och kvinnliga elever, är det nödvändigt, att omförmälda timmar till en del bestridas av manlig och till en del av kvinnlig lärarkraft. I den mån nämnda undervisning bör bestridas av kvinnlig lärarkraft, synes det lämpligt, att institutets nuvarande ordinarie lärarinna i sjukgymnastik, Ingeborg Eriksson, vilken liksom sin kvinnliga kollega på friskgymnastlinjen är placerad i lönegraden B 18, övertager här berörda undervisning till den del, hennes tjänstgöring i övrigt det medgiver. Därest, såsom utskottet i det följande kommer att förorda, institutets ordinarie kvinnliga lärare på friskgymnastlinjen placeras i lönegraden B 21, kommer Ingeborg Eriksson i en sämre ställning än dessa, då på sjukgymnastlinjen någon motsvarande befattning icke skulle finnas. För denna försämring torde det vara skäligt att hon erhåller kompensation på det sättet, att hon placeras på övergångsstat i lönegraden B 18 men tillerkännes ett personligt lönetillägg, motsvarande skillnaden mellan lön enligt lönegraden B 21 och lönegraden B 18, under förutsättning att hon åtager sig att tjänstgöra såsom instruktionsgymnast vid polikliniken och därutöver bestrida ovannämnda mera kvalificerade undervisning i sjukgymnastikens teknik för kvinnliga elever till ett antal timmar av förslagsvis 480. I överensstämmelse härmed böra, så länge Ingeborg Eriksson kvarstår i tjänst, vid polikliniken inrättas endast två instruktionsgymnastbefattningar. Återstående 576 timmar mera kvalificerad undervisning i sjukgymnastikens teknik synes lämpligen kunna fördelas på de båda övriga instruktionsgymnasterna såsom timlärare mot särskild ersättning. Denna torde kunna bestämmas till ett belopp, motsvarande 5 kronor per timme. Härtill torde böra beräknas dels ett belopp av i runt tal 2,500 kronor för undervisning för manliga elever och dels ett belopp av i runt tal 500 kronor för undervisning för kvinnliga elever att utgå av anslagsposten till icke-ordinarie befattningshavare.

Instruktionsgymnastbefattningarna synas böra tillhöra serafimerlasarettets

stat och tillsätts av dess direktion, dock först efter det direktionen över gymnastiska centralinstitutet beretts tillfälle att yttra sig.

Innan utskottet lämnar frågan om ordnandet av undervisningen i sjukgymnastikens teknik, vill utskottet framhålla, att utskottet förutsätter, att denna undervisning i sin helhet kommer att äga rum på serafimerlasarettet och i alla avseenden lyda under poliklinikens läkare.

Vad härefter angår lärarbehovet för friskgymnastlinjen, innebär Kungl. Maj:ts förslag, att för denna skulle anställas fem manliga lärare och fyra kvinnliga lärare. Vid en inom utskottet verkställd närmare undersökning och granskning av de framlagda förslagen till timplaner har det emellertid visat sig, att timantalet i vissa ämnen beräknats för högt, och att beträffande de manliga kurserna på grund härav en reduktion kan ske sålunda, att endast fyra manliga lärare bliva behövliga. Därest den till militärkursen kommanderade officeren biträder vid ifrågavarande undervisning med 150 timmar — hans biträde förutsättes även i propositionen — skulle återstående antal lärartimmar utgöra 3,411. Fördelat på 38 veckor blir detta 89,77 timmar per vecka, vilket motsvarar 22,4 veckotimmar för var och en av fyra manliga lärare. Enligt Kungl. Maj:ts förslag förutsättes, att de till institutet för erhållande av en högre gymnastisk utbildning kommanderade militära elevernas utbildning i fäktning skulle omhänderhavas av en av centralinstitutets ordinarie lärare med biträde av förenämnda officer. Härtill skulle för denna ordinarie lärare behöva beräknas 346 timmar. Utskottet har, då utskottet förordat minskning av de ordinarie manliga lärarnas antal, räknat med att denna anordning, vars behövlighet utskottet icke kan finna ådagalagd, ej skall komma till stånd. Skulle den genomföras, måste lärarantalet utökas till fem, men på dessa fem lärare komma då i genomsnitt per vecka endast ett så ringa antal veckotimmar som 19,8. Enligt utskottets förslag skall alltså omförmälda militära elevers undervisning i fäktning skötas helt och hållet av den från försvarsväsendet kommanderade officeren. Den manliga lärarbefattning, som, på sätt ovan anförts, blir obehövlig, är den ena av de manliga lärartjänsterna i lek och idrott.

I fråga om inträdesfordringarna kan utskottet så till vida ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag, att utskottet anser samma villkor böra uppställas i fråga om examensmeriter vare sig det gäller män eller kvinnor, friskgymnaster eller sjukgymnaster. Däremot kan utskottet icke ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag att studentexamen såsom regel skulle krävas för inträde. Enligt utskottets mening hava icke förebragts bärande skäl för en dylik stegring av inträdesfordringarna. Snarare torde erfarenheten hava visat, att avlagd studentexamen eller däremot svarande teoretisk utbildning — bortsett från vissa naturvetenskapliga ämnen — icke är oundgängligen nödvändig för att eleven skall på ett tillfredsställande sätt kunna följa undervisningen vid gymnastiska centralinstitutet. Därest kravet på studentkunskaper upprätthålles i berörda naturvetenskapliga ämnen (fysik, kemi och biologi med

hälsolära), vilka hava särskild betydelse för undervisningen vid gymnastiska centralinstitutet, synes det, i överensstämmelse jämväl med den ståndpunkt, skolöverstyrelsen intagit, icke böra möta några betänkligheter att öppna institutet även för sådana, som blott avlagt realexamen, alltså på sätt i motionen II: 460 yrkats. I följd härav bör normalskolekompetens alltså liksom hittills berättiga till inträde vid institutet, dock under förutsättning av komplettering samt på villkor, som i nämnda motion angives. Såvitt utskottet kunnat finna, är ej heller i övrigt något att invända mot de i motionen föreslagna bestämmelserna, vilka, bortsett från vad som gäller realexamen och normalkompetens, i stort sett överensstämmer med Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet tillstyrker därför dessa bestämmelser. Samma inträdesfordringar, som nu av utskottet förordats, böra gälla för de privata legitimerade gymnastikinstituten.

Vad beträffar den militära instruktörskursen anser utskottet det icke vara helt tillfredsställande, vare sig ur försvarsväsendets eller gymnastiska centralinstitutets synpunkt, att sammankoppla denna utbildning med gymnastiska centralinstitutets verksamhet. Då utskottet likväl funnit sig böra biträda det framlagda förslaget, har detta skett under förutsättning att anordningen får betraktas blott såsom ett provisorium.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall direktionen för gymnastiska centralinstitutet bestå av sex av Kungl. Maj:t för en tid av sex år förordnade ledamöter samt institutets rektor såsom självskriven ledamot. Av direktionens ledamöter skola två vara läkare, därav en ledamot av karolinska institutets lärarkollegium. Beträffande den andra läkarledamoten skulle Kungl. Maj:t vid sitt val hava fria händer. Vidare skola tre suppleanter finnas, av vilka en läkare.

Med hänsyn till det relativt stora antalet ordinarie ledamöter kan utskottet för sin del icke finna erforderligt, att suppleanter tillsättas. Den ordinarie ledamot, som skulle utses bland karolinska institutets professorer, synes utskottet böra förordnas, efter det lärarkollegiet vid sistnämnda institut avgivit förslag i ämnet. Den andre ordinarie läkarledamoten torde böra utses efter förslag av direktionen för serafimerlasarettet. Sistberörda ändringar förefalla motiverade av det samarbete, som skulle förekomma mellan gymnastiska centralinstitutet, karolinska institutet och serafimerlasarettet.

Beträffande undervisnings- och timplaner synes det utskottet lämpligt, att desamma varje gång, innan de fastställas av direktionen för gymnastiska centralinstitutet, underställas karolinska institutets lärarkollegium respektive direktionen över serafimerlasarettet, i vad de röra sådana ämnen, i fråga om vilka samarbete förekommer mellan vederbörande institutioner, med skyldighet för förstnämnda direktion att taga skälig hänsyn till de erinringar, som från kollegiet respektive lasarettetsdirektionen kunna framkomma.

Vad angår det för rektorsbefattningen föreslagna arvudet, 14,000 kronor, har utskottet icke kunnat undgå att finna, att nämnda arvode med hänsyn till gymnastiska centralinstitutets ställning samt omfattningen av de göromål, som komma att åvila rektor, måste betraktas såsom alltför rikligt tillmätt. Enligt utskottets uppfattning torde, även i betraktande av att rektor icke skulle innehava ordinarie anställning utan förordnas för viss tid, ett arvode å 12,000 kronor få anses utgöra skälig ersättning.

Utskottet har vidare icke blivit övertygat om behovet av en särskild rektors ställföreträdare, varför Kungl. Maj:ts förslag i denna del avstyrkes. Härigenom bortfaller det för detta ändamål beräknade arvudet å 2,000 kronor.

I anledning av Kungl. Maj:ts förslag, att de kvinnliga lärarna vid gymnastiska centralinstitutet skulle placeras i lönegraden B 21, under det att de manliga lärarna (med undantag av de medicinskt utbildade) enligt samma förslag skulle tillhöra lönegraden B 24, har i motionen I: 320 yrkats, att riksdagen härutinnan måtte besluta sådan lönegradsplacering, att principen om lika lön i lika befattning för man och kvinna helt genomföres. Då utskottet anser, att ett bifall till detta yrkande skulle innebära ett föregripande av statsmakternas ställningstagande i en viktig principiell fråga, vilken varit föremål för 1928 års lönekommittés prövning och framdeles måste komma under riksdagens bedömande under omständigheter, som möjliggöra en mera överskådlig och allsidig behandling av detta spörsmål, finner sig utskottet böra avstyrka sistnämnda motion.

Behovet av en förste expeditionsvaktsbefattning kan utskottet icke finna ådagalagt, varför utskottet i denna del avstyrker Kungl. Maj:ts förslag. I anledning härav bör, då några skäl, så vitt nu kan bedömas, ej torde föreligga att minska de för expeditionsvaktgöromålen till buds stående arbetskrafterna, jämväl för budgetåret 1932/1933 för institutet upptagas ett belopp av 2,400 kronor till extra vaktmästarbiträde.

Ej heller kan utskottet förorda Kungl. Maj:ts förslag angående skrivbiträdes-, sekreterar- och kamrerargöromålens ordnande. Tar man tillbörlig hänsyn till gymnastiska centralinstitutets relativt ringa omfattning, synes nämnda förslag alltför vittomfattande och kostsamt. Utskottet kan för sin del icke finna expeditionsgöromålen kräva inrättandet av en kansliskrivartjänst. Fullt tillräckligt torde det vara, om den nuvarande kontorsbiträdestjänsten (B 4) ersättes med en kanslibiträdestjänst (B 7), dock under förutsättning att med sistnämnda tjänst förbindes skyldigheten att även sköta de vid institutet ej mycket maktpåliggande kamrerargöromålen. Ett belopp av 600 kronor torde härefter böra anslås till sekreterargöromål. Genom de av utskottet föreslagna anordningarna vinnes i denna del en årlig kostnadsbesparing på mera än 3,000 kronor.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att i institutets stat skulle, efter omorgani-

sationens genomförande, upptagas ett anslag å 1,500 kronor till resestipendier åt lärare. Däremot ha för nämnda ändamål icke begärts några medel för budgetåret 1932/1933. Vid nu angivna förhållande anser sig utskottet icke hava anledning att för närvarande taga ställning till frågan, huruvida i institutets stat framdeles bör upptagas ett anslag för ifrågavarande ändamål.

I övrigt har Kungl. Maj:ts förslag — fränsett anslagsbehov och övergångsordningar, vilka frågor utskottet här nedan upptager till behandling — icke givit utskottet anledning till erinran.

Vad då slutligen angår Kungl. Maj:ts förslag, beträffande berörda anslagsbehov och övergångsordningar, påkallas i fråga om anslagsbehoven åtskilliga ändringar i Kungl. Maj:ts förslag på grund av de avvikelser från detta förslag, utskottet tidigare förordad.

Enligt utskottets förslag skulle från anslag till avlöningar till ordinarie tjänstemän bestridas:

Arvode åt rektor enligt 5 § avlöningsreglementet	kronor	12,000: —
Avlöning åt två medicinskt utbildade lärare i lönegraden B 26 (å 9,540 kronor)	»	19,080: —
Avlöning åt fyra manliga ordinarie lärare i lönegraden B 24 (å 8,580 kronor)	»	34,320: —
Avlöning åt fyra kvinnliga ordinarie lärare i lönegraden B 21 (å 6,816 kronor)	»	27,264: —
Avlöning åt ett kanslibitråde i lönegraden B 7 (å 3,144 kronor)	»	3,144: —
Avlöning åt två expeditionsvakter, tillika portvakter, i lönegraden B 5 (å 2,988 kronor)	»	5,976: —
Avlöning åt en eldare, tillika gårdskar, i lönegraden B 5	»	2,988: —
<u>Summa kronor</u>		<u>104,772: —</u>

Detta belopp torde, avrundat till 104,000 kronor, böra upptagas såsom förslagsanslag.

Å övergångsstat torde, i enlighet med vad utskottet förut anfört, böra uppföras en lärarinna i lönegraden B 18, Ingeborg Eriksson. Till denna lärarinna skulle dessutom utgå ett personligt lönetillägg till sådant belopp, att hon erhåller samma löneförmåner, som om hon placerats i lönegraden B 21. Kostnaderna härför uppgå enligt sedvanliga beräkningsgrunder till sammanlagt 6,816 kronor. Det synes utskottet lämpligt, att Ingeborg Erikssons lön och det till henne utgående lönetillägget uppföras under rubriken övergångsstat såsom ett förslagsanslag å sistnämnda belopp, avrundat till 6,800.

Såsom ett särskilt ordinarie anslag torde i riksstaten böra upptagas ett belopp av 8,000 kronor till arvoden åt två instruktionsgymnaster vid den sjukgymnastiska polikliniken å serafimerlasarettet.

Från anslag till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare skulle enligt utskottets förslag utgå:

Arvode åt sekreteraren	kronor	600: —
» » bibliotekarie	»	600: —
» » lärare i anatomi	»	5,000: —
» » » » fysiologi och hälsolära	»	6,200: —
» » » » allmän patologi	»	1,000: —
» » » » sjukdomslära jämte allmän kirurgi och förbandslära	»	3,000: —
Arvode åt lärare i röstbehandling	»	600: —
» » » » psykologi och pedagogik	»	1,500: —
För medicinska specialkurser	»	2,000: —
Tilläggsarvodet åt instruktionsgymnaster vid serafimerlasarettets kliniker	»	5,000: —
Undervisning i sjukgymnastikens teknik för manliga elever	»	2,500: —
» » sjukgymnastikens teknik för kvinnliga elever	»	500: —
Arvoden för lärare vid kompletteringskurser	»	600: —
» till övningslärare vid läroverk	»	3,600: —
» » extra föreläsare m. m.	»	500: —
		Summa kronor 33,200: —

Detta belopp, 33,200 kronor, torde för beredande av semester åt icke-ordinarie befattningshavare, vilka erhålla ledighet å annan än undervisningsfri tid ävensom för oförutsedda behov böra höjas till 35,000 kronor.

Den närmare fördelningen av anslaget ävensom närmare bestämmelser för anslagets användande torde få ankomma på Kungl. Maj:t.

Sedan gymnastiska centralinstitutets omorganisation fullständigt genomförts, skulle alltså följande anslag för dess räkning upptagas i riksstaten:

I. Ordinarie anslag:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag . . .	kronor	104,000: —
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. . .	»	35,000: —
Övergångsstat, förslagsanslag	»	6,800: —
		Summa förslagsanslag kronor 145,800: —

Materiel m. m., reservationsanslag	kronor	16,000: —
Stipendier för elever vid institutet, reservationsanslag . . .	»	3,000: —
Särskilda kostnader för undervisning i idrott, reservationsanslag	»	4,500: —

II. Extra anslag:

Anordnande av kostnadsfria övningar i gymnastik för Stockholms förenade studentkårer	kronor	1,000: —
Extra vaktmästarbiträde vid gymnastiska centralinstitutet	»	2,040: —

Härtill skulle komma ett särskilt ordinarie anslag å 8,000 kronor till arvoden åt två instruktionsgymnaster vid den sjukgymnastiska polikliniken vid serafimerlasarettet.

Summan av dessa anslag utgör 180,340 kronor.

Då de för budgetåret 1931/1932 till gymnastiska centralinstitutet utgående anslagen uppgå till 129,210 kronor, skulle en omorganisation av gymnastiska centralinstitutet i enlighet med utskottets förslag kunna beräknas komma att medföra en kostnadsökning för statsverket av 51,130 kronor, oberäknat dyrtidstillägg, eller omkring 31,000 kronor mindre än enligt Kungl. Maj:ts förslag, varvid i intetdera fallet medräknats kostnaderna för den militärgymnastiska kursen samt vissa av sjukgymnastundervisningens förläggande till serafimerlasarettet föranledda kostnader.

Vad slutligen beträffar de av Kungl. Maj:t föreslagna övergångsordningarna, måste även här vissa ändringar vidtagas i fråga om anslagsberäkningar m. m. med hänsyn till den ståndpunkt, utskottet i det föregående intagit.

Först må emellertid uppmärksammas det av Kungl. Maj:t framlagda, hittills ej vidrörda förslaget om personliga lönetillägg åt majoren A. G. Schmiterlöw och kaptenen N. E. Hellsten samt kontorsbiträdet Agda Johanna Linnéa Åkerberg, född Bondeson. Detta förslag innebär, att befattningshavare av staten tillerkännas kompensation för inkomstminskningar, som de tillfogas genom att de högre befattningar, å vilka de varit förordnade såsom vikarier före omorganisationen, genom denna indragas, eller, vad angår kontorsbiträdet Åkerberg, den bisyssla, hon innehaft, till följd av omorganisationen icke vidare kan av henne bestridas. Det förefaller utskottet, som om förslaget ur principiell synpunkt och med hänsyn till eventuella konsekvenser vore ägnat att framkalla synnerligen starka betänkligheter. I fråga om samtliga nämnda befattningshavare kunna förhållandena på intet sätt anses säregna, utan liknande omständigheter kunna tänkas vid andra organisatoriska omläggningar bliva icke alltför sällsynta. Utskottet finner sig med hänsyn härtill nödsakat att ställa sig avvisande till förslaget.

I fråga om anslagsberäkningarna torde böra särskilt framhållas, att förståndarbefattningen vid den sjukgymnastiska polikliniken, med hänsyn till att anatomiundervisningen hänvisats till särskild lärare, ej blir behöflig förrän från och med den 1 januari 1933, samt att anslaget till arvoden för undervisning i sjukgymnastikens teknik för kvinnliga elever måste för övergångsåret 1932/1933 upptagas till 900 kronor, emedan lärarinnan Ingeborg Eriksson, på grund av tjänstgöring i sjukgymnastlinjens andra årskurs enligt den äldre ordningen, är förhindrad att i eljest avsedd omfattning biträda vid förstnämnda undervisning.

Vid bifall till vad utskottet i det föregående tillstyrkt, skulle följande avlöningar och arvoden för budgetåret 1932/1933 upptagas under centralinstitutets anslag till avlöningar till ordinarie befattningshavare:

Arvode åt rektor	kronor	12,000: —
Avlöning åt en medicinskt utbildad lärare i lönegraden B 26 från och med den 1 januari 1933	»	4,770: —
Avlöning åt en medicinskt utbildad lärare i lönegraden B 26 från och med den 1 april 1933	»	2,385: —
Avlöning åt två manliga lärare i lönegraden B 24	»	17,160: —
Avlöning åt två kvinnliga lärare i lönegraden B 21	»	13,632: —
Avlöning åt ett kanslibitråde i lönegraden B 7	»	3,144: —
Avlöning åt två expeditionsvakter, tillika portvakter, i lönegraden B 5	»	5,976: —
Avlöning åt en eldare, tillika gårdskar, i lönegraden B 5	»	2,988: —
	Summa kronor	62,055: —

vilket belopp lämpligen torde kunna avrundas till 62,000 kronor.

Härjämte bör för budgetåret 1932/1933 upptagas ett ordinarie förslagsanslag till övergångsstat vid gymnastiska centralinstitutet å 6,816 kronor, avrundat till 6,800 kronor.

Från anslaget till icke-ordinarie befattningshavare skulle för budgetåret 1932/1933 utgå följande arvoden, med rätt för Kungl. Maj:t att närmare bestämma den slutliga fördelningen:

Arvode åt sekreterare	kronor	600: —
» » bibliotekarie	»	600: —
» » lärare i anatomi (med reducerad tjänstgöring)	»	3,960: —
» » » » fysiologi och hälsolära (med reducerad tjänstgöring)	»	3,900: —
» » » » allmän patologi	»	1,000: —
» för undervisning i sjukdomslära m. m. (med reducerad tjänstgöring)	»	1,000: —
» åt lärare i röstbehandling	»	600: —
» » » » psykologi och pedagogik (med reducerad tjänstgöring)	»	600: —
Tilläggsarvoden åt instruktionsgymnaster vid serafimerlasarettets kliniker (från och med den 1 april 1933)	»	1,250: —
Undervisning i sjukgymnastikens teknik för manliga elever	»	2,000: —
» » sjukgymnastikens teknik för kvinnliga elever	»	900: —
Arvoden till övningslärare vid läroverk	»	2,250: —
	Summa kronor	18,660: —

vilket belopp lämpligen kan avrundas till 18,000 kronor.

Härjämte erfordras dels till arvoden åt två instruktionsgymnaster vid den sjukgymnastiska polikliniken å serafimerlasarettet från och med den 1 april

1933 ett ordinarie anslag å 2,000 kronor, dels ock till arvode till extra vaktmästarbiträde vid gymnastiska centralinstitutet ett extra anslag av 2,040 kronor.

Gentemot övriga i propositionen förekommande beräkningar i fråga om anslagsbehovet under budgetåret 1932/1933 har utskottet ingen erinran att framställa.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att riksdagen må

A) avslå herr Paulis ovannämnda motion (I: 315),

B) avslå fröken Hesselgrens ovannämnda motion (I: 320),

C) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag under punkterna I—V och VII—XIV och herr Holmgrens ovannämnda motion (I: 321) samt med bifall till herr Thomsons förberörda motion (II: 460),

I. medgiva, att gymnastiska centralinstitutet må från och med budgetåret 1932/1933 omorganiseras i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet i det föregående tillstyrkt,

II. i anslutning härtill medgiva, att gymnastiska centralinstitutets kliniska och polikliniska undervisning i sjukgymnastik med fysikalisk behandling skall, i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av utskottet i det föregående angivits, samt i enlighet med de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t efter hörande av karolinska mediko-kirurgiska institutets lärarkollegium och direktionen över serafimerlasarettet kan finna gott föreskriva, anordnas vid serafimerlasarettet,

III. medgiva, att till bestridande av kostnaderna för uppförande och inredning vid serafimerlasarettet i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående angivits av en poliklinik för sjukgymnastik må, sedan direktionen över serafimerlasarettet avgivit närmare yttrande och förslag i ämnet samt efter närmare prövning av Kungl. Maj:t, upptagas ett lån å högst 200,000 kronor, att amorteras under tio år, mot säkerhet av inteckning i lasarettets fastighet nr 8 i kvarteret Pilträdet i Stockholms stad ävensom att nämnda fastighet må för ändamålet intecknas, utöver redan beviljade inteckningar å tillhoppa 3,800,000 kronor jämte ränta, för ett belopp av högst 200,000 kronor jämte ränta,

IV. medgiva, att för omhändertagande av den utbildning för försvarsväsendets behov av gymnastikinstruktörer, som hittills meddelats vid gymnastiska centralinstitutet, må, i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för försvarsdepartementet i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden

för den 26 februari 1932 tillstyrkt, från och med budgetåret 1932/1933 anordnas en militär instruktörskurs,

V. — med uteslutande ur staten för gymnastiska centralinstitutet av följande där nu upptagna ordinarie befattningar, nämligen 3 överlärare i lönegraden B 28, 4 lärare i lönegraden B 21, 2 lärarinnor i lönegraden B 18, 2 vaktmästare, tillika portvakter, i lönegraden B 5 och 1 kontorsbiträde i lönegraden B 4 — i nämnda stat uppföra

från och med ingången av budgetåret 1932/1933:

dels 1 rektor, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet å 12,000 kronor,

dels 2 lärare i lönegraden B 24,

dels 2 lärarinnor i lönegraden B 21,

dels 1 kanslibitråde i lönegraden B 7,

dels 2 expeditionsvakter, tillika portvakter, i lönegraden B 5,

dels ock 1 eldare, tillika gårdskarl, i lönegraden B 5,

från och med den 1 januari 1933:

1 lärare i sjukgymnastik, tillika poliklinikföreståndare, i lönegraden B 26;

från och med den 1 april 1933:

1 lärare i sjukgymnastik, tillika biträdande poliklinikföreståndare, i lönegraden B 26,

VI. å övergångsstat vid gymnastiska centralinstitutet från och med ingången av budgetåret 1932/1933 uppföra lärarinnan Ingeborg Eriksson med lön enligt lönegraden B 18 jämte personligt lönetillägg;

VII. vid bifall till vad under V hemställts minska den i det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid gymnastiska centralinstitutet ingående, såsom förslagsanslag betecknade anslagsposten: avlöningar till ordinarie tjänstemän, nu 82,300 kronor, med 20,300 kronor till 62,000 kronor ävensom föreskriva, att den vid nämnda anslagspost i staten fogade anmärkningen skall utgå, samt förty minska nämnda ordinarie förslagsanslag med 20,300 kronor,

VIII. ur det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid gymnastiska centralinstitutet utesluta den nu där upptagna anslagsposten till vikariatsersättningar å 1,300 kronor samt förty minska nämnda ordinarie förslagsanslag med 1,300 kronor,

IX. minska den i det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid gymnastiska centralinstitutet ingående anslagsposten avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., nu 20,400 kronor, med 2,400 kronor till 18,000 kronor samt förty minska nämnda ordinarie förslagsanslag med 2,400 kronor,

X. i det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid gymnastiska centralinstitutet under rubrik Övergångsstat uppföra en såsom förslagsanslag betecknad anslagspost å 6,800 kronor samt förty höja nämnda ordinarie förslagsanslag med 6,800 kronor,

XI. vid bifall till vad under VII—X hemställts minska det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid gymnastiska centralinstitutet, nu 106,000 kronor, med 17,200 kronor till 88,800 kronor,

XII. öka det ordinarie reservationsanslaget till materiel m. m. vid gymnastiska centralinstitutet, nu 13,000 kronor, med 500 kronor till 13,500 kronor,

XIII. för bestridande av kostnaderna för uppehållande under budgetåret 1932/1933 av undervisningen vid de avdelningar av gymnastiska centralinstitutet, där nu gällande undervisningsplaner under nämnda tid skola tillämpas, för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra anslag av 42,300 kronor att utgå med den fördelning och enligt de närmare bestämmelser, som av Kungl. Maj:t meddelas,

XIV. till bestridande av kostnader för undervisning i idrott för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra anslag av 2,200 kronor,

XV. till anordnande vid gymnastiska centralinstitutet av kostnadsfria övningar i gymnastik för medlemmar av Stockholms förenade studentkårer för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra anslag av 1,000 kronor,

XVI. till extra vaktmästarbiträde vid gymnastiska centralinstitutet för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra anslag av 2,040 kronor,

XVII. till arvoden åt två instruktionsgymnaster vid den sjukgymnastiska polikliniken vid serafimerlasarettet i riksstaden för budgetåret 1932/1933 uppföra ett ordinarie anslag av 2,000 kronor.

D) avslå Kungl. Maj:ts under punkten VI framställda förslag i fråga om personliga lönetillägg till t. f. överlärarna A. G. Schmiterlöw och N. E. Hellsten samt kontorsbiträdet Agda Johanna Linnéa Åkerberg, född Bondeson.

Stockholm den 3 maj 1932.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Kvarnzelius*, *Olof Olsson*, *Bergqvist*, *Nilsson* i Gränebo, *Svensson* i Kompersmåla, *Johansson* i Fredrikslund, *Walles*, *Beraström*, *Thelin*, *Pauli*, *Björck* i Djursholm och *Pålsson* samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Strindlund*, *Olsson* i Blådinge, *Olofsson* i Digernäs, *Nilsson* i Örebro, *Lindskog*, *Danielsson*, *Jonsson* i Eskilstuna, *Persson* i Falla, *Hollertz* och *Anderesson* i Prästbol.

Reservationer:

1) av herrar *Kvarnzelius*, *Bergqvist* och *Danielsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag synes utskottet i det stora hela stå i god överensstämmelse med de riktlinjer för gymnastiska centralinstitutets omorganisation, som av 1931 års riksdag angåvos i dess skrivelse nr 324. Mot 1931 års gymnastiksakkunnigas betänkande kunde i detta hänseende vissa berättigade erinringar framställas, avseende i främsta rummet linje-differentieringen och den sjukgymnastiska utbildningens anordning, men genom de ändringar, departementschefen sedermera på åtskilliga punkter vidtagit, förefaller det utskottet, som om några mera vägande invändningar mot de väsentliga delarna av organisationsförslaget icke med fog skulle kunna göras. Genom den sjukgymnastiska poliklinikens förläggande till serafimerlasarettet och genom det inflytande, som beretts såväl karolinska institutets lärarkollegium som direktionen över serafimerlasarettet på lärarbefattningarnas tillsättning, när det gäller ämnen, som förutsätta medicinsk utbildning hos läraren, samt undervisnings- och sjukvårdsarbetets skötsel, torde de krav, som av 1931 års riksdag uppställts på sjukgymnastutbildningens anknäytning till sjukvårdsanstalt och ställande under medicinskt sakkunnig ledning och tillsyn, få anses uppfyllda. Gentemot kraven på ännu mera vittgående åtgärder i denna riktning finnes det anledning att erinra om att 1931 års riksdag uttryckligen uttalat sig för att sjukgymnastutbildningen fortfarande bör »stanna kvar inom centralinstitutets verksamhetskrets». Därest gränsen mellan friskgymnastutbildningen och sjukgymnastutbildningen markeras väsentligt skarpare än vad i propositionen skett, vill det förefalla utskottet, som om av den utav riksdagen önskade samhörigheten mellan de båda utbildningsgrenarna ej mycket mera skulle återstå än blotta skenet.

Av vad nu sagts torde framgå, att utskottet icke kan biträda det i motionen I:315 framställda yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts förslag och ärendets hänvisande till förnyad utredning. De skäl, som framförts till stöd för detta yrkande, finner utskottet på ovan anförda grunder icke bärande.

Beaktas bör också, att förevarande omorganisationsfråga i mera än 20 år varit föremål för ett nära nog oavbrutet utredningsarbete, varför det synes vara hög tid att ett avgörande i saken äntligen kommer till stånd. De ändringar i förslaget, utskottet funnit påkallade, torde icke kräva någon ytterligare utredning genom Kungl. Maj:ts försorg utöver vad i propositionen förutsatts. Berörda ändringar äro nämligen, såsom i det följande skall visas, ej av mera genomgripande natur.

En sådan mera genomgripande förändring måste det i motionen I:321 framställda yrkandet anses åsyfta. Motionen, som väsentligen avser organisationen av den planerade sjukgymnastiska polikliniken vid serafimerlasarettet, utgör ett uttryck för de ovan berörda strävanden, som från läkarhåll sedan länge gjort sig gällande, att helt lägga sjukgymnastutbildningen under medicinsk ledning men mot vilka, såsom förut erinrats, 1931 års riksdag uttalat sig. De olägenheter, Kungl. Maj:ts förslag enligt motionen skulle medföra för sjukvårdsarbetet vid serafimerlasarettet, förefalla utskottet överdrivna. Den första i motionen framställda anmärkningen gäller ordningen för tillsättning av lärarpersonalen vid polikliniken. Vederbörande motionär synes finna den omständigheten, att direktionen över gymnastiska centralinstitutet vid tillsättning av de båda lärarna med läkarutbildning skulle yttra sig, *efter* det karolinska institutets lärarkollegium upprättat förslag, innebära en fara för att andra meriter än enbart den vetenskapliga skickligheten komme att bliva utslagsgivande. Ehuru utskottet icke kan finna dessa farhågor berättigade, vill utskottet dock, för att ytterligare poängtera, att befordringarna å dessa tjänster skola ske efter akademiska befordringsgrunder, föreslå, att sedan karolinska institutets lärarkollegium upprättat förslag och direktionen över gymnastiska centralinstitutet yttrat sig, jämväl universitetskanslern skall avgiva yttrande, innan Kungl. Maj:t fattar beslut. En sådan ändring i förslaget synes befogad även med hänsyn till den befattning, det kanslern underställda karolinska institutet skall taga med sjukgymnastutbildningen. Den nu förordade ordningen torde böra iakttagas vid tillsättning av samtliga lärartjänster i medicinska ämnen, såväl ordinarie som extra. I detta sammanhang vill utskottet framhålla, att det enligt dess mening är obehövt att vid tillsättning av andra lärartjänster än de båda vid polikliniken anställda lärarna med medicinsk utbildning använda särskilt sakkunnigförfarande såsom vid tillsättning av mera framskjutna akademiska lärarbefattningar.

Vidare påyrkas i motionen I:321 att de föreslagna fyra lärarna i sjukgymnastikens teknik skulle erhålla benämningen instruktionsgymnaster och deras avlöningar avsevärt reduceras. Visserligen skulle härigenom en besparing vinnas, men då utskottet icke känner sig övertygat om att ej undervisningen i ämnet genom en sådan åtgärd skulle bliva lidande, kan utskottet icke biträda motionärens förslag.

Den vid gymnastikpolikliniken anställda personalen anses enligt samma

motion böra uppföras på karolinska institutets respektive serafimerlasarettets stat och ej på gymnastiska centralinstitutets. Utskottet anser för sin del, att berörda befattningar såsom föranledda av den under gymnastiska centralinstitutet hörande sjukgymnastutbildningens behov av lärarkrafter böra tillhöra detta instituts stat. Denna rent budgetära anordning bör givetvis icke hindra, att polikliniken och dess personal skola vara underkastade lasarettetsdirektionens myndighet på samma sätt som övriga polikliniker och annan sjukvårdspersonal. Ej heller kan nämnda anordning lägga något hinder i vägen för att undervisningen i medicinsk rörelsebehandling för medicine kandidater övertages av gymnastikpoliklinikens lärare. Tvärtom anser utskottet lämpligt att de senare åläggas åtaga sig denna undervisning, så mycket mera som härigenom det för närvarande vid karolinska institutet utgående anslaget till medicinsk rörelsebehandling åtminstone delvis torde kunna besparas. Då beslut redan fattats om karolinska institutets anslag för budgetåret 1932/1933, torde förslag i ämnet vara att förvänta till nästa års riksdag.

I motionen I:321 kritiseras vidare förslaget att poliklinikföreståndaren tillika skulle vara lärare i anatomi. I likhet med motionären anser utskottet lämpligare att anatomiundervisningen överlämnas åt en fackanatom, vilken torde böra erhålla ställning av extra lärare liksom lärarna i fysiologi, allmän patologi m. m. Enligt de grunder, som i Kungl. Maj:ts förslag tillämpats i fråga om arvode åt andra extra lärare i medicinska ämnen, skulle för läraren i anatomi erfordras ett arvode av i avrundat belopp 5,000 kronor. En kostnadsökning å nämnda belopp behöver emellertid ej bliva följden av nu angivna förändring. Det synes nämligen utskottet, som om det i motionen I:321 framställda förslaget, att de båda poliklinikläkarna i stället böra övertaga undervisningen i sjukdomslära, för vilken beräknats två extra lärararvoden å respektive 3,600 kronor och 4,400 kronor, skulle vara förtjänt av bifall. Härigenom bliva sistnämnda två belopp, tillhopa 8,000 kronor, obehövligen. För undervisningen i sjukdomslära torde de båda poliklinikläkarna böra erhålla tillägg till lönen i form av ett arvode. Utskottet kan dock icke finna det befogat, att, då nämnda läkare erhållit en så relativt hög lönegradsplacering som i B 26, varemot utskottet i och för sig intet har att erinra, berörda arvode bestämmes till så högt belopp som 2,000 kronor per lärare. Ett belopp av 1,500 kronor till vardera synes vara tillfyllest. Ifrågasvarande förändringar komma vid sådant förhållande icke att medföra någon fördyring, utan kostnaderna bliva desamma som enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Vad beträffar chefskapet för polikliniken synes det vara i sin ordning, såsom i motionen I:321 påyrkas, att en av karolinska institutets professorer, därtill utsedd av institutets lärarkollegium, fungerar såsom poliklinikens chef.

I övrigt anser utskottet, i den mån ej annat framgår av vad ovan sagts, tillräckliga skäl ej anförda för de i motionen I:321 framställda förslagen.

Även motionen II: 460 avser en betydelsefull förändring i Kungl. Maj:ts förslag, nämligen en sänkning av inträdesfordringarna sålunda, att realskol-examen, kompletterad med studentbetyg i vissa naturvetenskapliga ämnen, (och följaktligen även normalskolekompetens, jämväl med viss komplettering), hädanefter skulle berättiga till inträde, under det att enligt Kungl. Maj:ts förslag studentexamen, kvalificerad i avseende å vissa naturvetenskapliga ämnen, såsom regel skulle utgöra inträdesvillkor. Utskottet anser, att ett bifall till motionärens sålunda gjorda yrkande skulle innebära ett försvagande av elevernas teoretiska underbyggnad, vilket utskottet icke kan finna tillrädligt, särskilt med tanke på att en av gymnastiska centralinstitutets viktigaste uppgifter är att utbilda lärare för det högre skolväsendet. Motionären har ej heller anfört något bärande sakskaäl för sin ståndpunkt. Utskottet anser sig därför böra avstyrka motionen, såvitt den skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag.

Vad beträffar den militära instruktörskursen anser utskottet det icke vara helt tillfredsställande, vare sig ur försvarsväsendets eller gymnastiska centralinstitutets synpunkt, att sammankoppla denna utbildning med gymnastiska centralinstitutets verksamhet. Då utskottet likväl funnit sig böra biträda det framlagda förslaget, har detta skett under förutsättning att anordningen får betraktas blott såsom ett provisorium.

I anledning av Kungl. Maj:ts förslag, att de kvinnliga lärarna vid gymnastiska centralinstitutet skulle placeras i lönegraden B 21, under det att de manliga lärarna (med undantag av de medicinskt utbildade) enligt samma förslag skulle tillhöra lönegraden B 24, har i motionen I: 320 yrkats, att riksdagen härutinnan måtte besluta sådan lönegradsplacering, att principen om lika lön i lika befattning för man och kvinna helt genomföres. Då utskottet anser, att ett bifall till detta yrkande skulle innebära ett föregripande av statsmakternas ställningstagande i en viktig principiell fråga, vilken varit föremål för 1928 års lönekommittés prövning och framdeles måste komma under riksdagens bedömande under omständigheter, som möjliggöra en mera överskådlig och allsidig behandling av detta spörsmaäl, finner sig utskottet böra avstyrka sistnämnda motion.

Sedan utskottet sålunda preciserat sin ståndpunkt till de i ärendet väckta motionerna, vill utskottet nu angiva de erinringar, som utskottet i övrigt ansett sig böra framställa mot Kungl. Maj:ts förslag.

Enligt detta förslag skall direktionen för gymnastiska centralinstitutet bestå av sex av Kungl. Maj:t för en tid av sex år förordnade ledamöter samt institutets rektor såsom självskriven ledamot. Av direktionens ledamöter skola två vara läkare, därav en ledamot av karolinska institutets lärarkollegium. Beträffande den andra läkarledamoten skulle Kungl. Maj:t vid sitt val hava fria händer. Vidare skola tre suppleanter finnas, av vilka en läkare.

Med hänsyn till det relativt stora antalet ordinarie ledamöter kan utskottet

för sin del icke finna erforderligt, att suppleanter tillsättas. Den ordinarie ledamot, som skulle utses bland karolinska institutets professorer, synes utskottet böra förordnas, efter det lärarkollegiet vid sistnämnda institut avgivit förslag i ämnet. Den andre ordinarie läkarledamoten torde böra utses efter förslag av direktionen för serafimerlasarettet. Sistberörda ändringar förefalla motiverade av det samarbete, som skulle förekomma mellan gymnastiska centralinstitutet, karolinska institutet och serafimerlasarettet.

Beträffande undervisnings- och timplaner synes det utskottet lämpligt, att desamma varje gång, innan de fastställas av direktionen för gymnastiska centralinstitutet, underställas karolinska institutets lärarkollegium respektive direktionen över serafimerlasarettet, i vad de röra sådana ämnen, i fråga om vilka samarbete förekommer mellan vederbörande institutioner, med skyldighet för förstnämnda direktion att taga skälig hänsyn till de erinringar, som från kollegiet respektive lasarettsdirektionen kunna framkomma.

Vad angår det för rektorsbefattningen föreslagna arvodet, 14,000 kronor, har utskottet icke kunnat undgå att finna, att nämnda arvode med hänsyn till gymnastiska centralinstitutets ställning samt omfattningen av de göromål, som komma att åvila rektor, måste betraktas såsom alltför rikligt tillmätt. Enligt utskottets uppfattning torde, även i betraktande av att rektor icke skulle innehava ordinarie anställning utan förordnas för viss tid, ett arvode å 12,000 kronor få anses utgöra skälig ersättning åt rektor.

Utskottet har vidare icke blivit övertygat om behovet av en särskild rektors ställföreträdare, varför Kungl. Maj:ts förslag i denna del avstyrkes. Härigenom bortfaller det för detta ändamål beräknade arvodet å 2,000 kronor. Vid tillfälligt förfall för rektor torde någon av lärarna lämpligen kunna åläggas att utan särskild gottgörelse fullgöra rektorsgöromålen.

Behovet av en förste expeditionsvaktbefattning kan utskottet icke finna ådagalagt, varför utskottet i denna del avstyrker Kungl. Maj:ts förslag. I anledning härav bör, då några skäl, så vitt nu kan bedömas, ej torde föreligga att minska de för expeditionsvaktgöromålen till buds stående arbetskrafterna, jämväl för budgetåret 1932/1933 för institutet upptagas ett belopp av 2,040 kronor till extra vaktmästarbiträde.

I fråga om den föreslagna kansliskrivartjänsten ansluter sig utskottet till statskontorets mening, enligt vilken kansliskrivaren bör åläggas att handha även räkenskapsföringen. Utskottet beräknar följaktligen i motsats mot Kungl. Maj:ts förslag intet särskilt belopp för kamrerargöromål.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att i institutets stat skulle, efter omorganisationens genomförande, upptagas ett anslag å 1,500 kronor till resestipendier åt lärare. Däremot har för nämnda ändamål icke begärts några medel för budgetåret 1932/1933. Vid nu angivna förhållande anser sig utskottet icke hava anledning att för närvarande taga ställning till frågan, huruvida i institutets stat framdeles bör upptagas ett anslag för ifrågasatt ändamål.

Såvitt utskottet icke i det föregående ifrågasatt ändringar i Kungl. Maj:ts

förslag, har utskottet funnit detsamma vara förtjänt att av riksdagen godtagas, självfallet dock med vissa ändringar i fråga om anslagsberäkningen, vilka ändringar föranledas av de utav utskottet förut framställda erinringarna ävensom med vissa ändringar i fråga om övergångsanordningarna, varom mera nedan.

Ändringarna i anslagsberäkningarna äro följande. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle, sedan gymnastiska centralinstitutets omorganisation fullständigt genomförts, i riksstaten upptagas för institutets räkning dels ett förslagsanslag å 152,000 kronor till avlöningar till ordinarie tjänstemän, dels ock ett anslag å 34,000 kronor till avlöningar till icke ordinarie befattningshavare. I överensstämmelse med vad utskottet förut anfört bör det förra anslaget minskas med 7,300 kronor (2,000 kronor minskning av rektors arvode + 2,000 kronor för rektors ställföreträdare + 3,300 kronor för en förste expeditionsvakt) till 144,700 kronor, vilket belopp torde kunna avrundas till 144,000 kronor. Det senare anslaget bör minskas med 1,800 kronor (för en kamrerare) till 32,200 kronor, vilket belopp torde kunna avrundas till 32,000 kronor. Ifrågavarande båda anslag skulle alltså enligt utskottets förslag sammanlagt komma att uppgå till 176,000 kronor eller 10,000 kronor lägre än Kungl. Maj:ts förslag.

Vad slutligen beträffar de av Kungl. Maj:t föreslagna övergångsanordningarna, måste även här vissa ändringar vidtagas i fråga om anslagsberäkningar m. m. med hänsyn till den ståndpunkt, utskottet i det föregående intagit.

Först må emellertid uppmärksammas det av Kungl. Maj:t framlagda, hittills ej vidrörda förslaget om personliga lönetillägg åt majoren A. G. Schmiterlöw och kaptenen N. E. Hellsten samt kontorsbiträdet Agda Johanna Linnéa Åkerberg, född Bondeson. Detta förslag innebär, att befattningshavare av staten tillerkännas kompensation för inkomstminskningar, som de tillfogas genom att de högre befattningar, å vilka de varit förordnade såsom vikarier före omorganisationen, genom denna indragas, eller, vad angår kontorsbiträdet Åkerberg, den bisyssla, hon innehaft, till följd av omorganisationen icke vidare kan av henne bestridas. Det förefaller utskottet, som om förslaget ur principiell synpunkt och med hänsyn till eventuella konsekvenser vore ägnat att framkalla synnerligen starka betänkligheter. I fråga om samtliga nämnda befattningshavare kunna förhållandena på intet sätt anses säregna, utan liknande omständigheter kunna tänkas vid andra organisatoriska omläggningar bliva icke alltför sällsynta. Utskottet finner sig med hänsyn härtill nödsakat att ställa sig avvisande till förslaget.

Det av Kungl. Maj:t för budgetåret 1932/1933 till avlöningar till ordinarie tjänstemän äskade beloppet å 83,500 kronor kan enligt utskottets förslag minskas med 7,300 kronor, avseende minskningen i rektorsarvodet samt arvodet till rektors ställföreträdare och avlöningen till den ifrågasatte förste expeditionsvakten. Härutöver kan emellertid ytterligare en minskning ske till följd av förslaget om anatomiundervisningens avlyftande från den lärare vid sjukgymnastikpolikliniken, som skulle vara poliklinikens föreståndare.

Denna befattning blir nu genom den av utskottet förordade förändringen icke behöfvig förrän från och med den 1 januari 1933, varför för denna befattning icke behöver beräknas lön med mer än hälften av 9,540 kronor eller 4,770 kronor. Sammanlagt kan alltså förenämnda belopp å 83,500 kronor minskas med 12,070 kronor eller i avrundat tal 12,000 kronor. Anslagsbeloppet till avlöningar till ordinarie tjänstemän skulle alltså för budgetåret 1932/1933 komma att utgöra 71,500 kronor.

Från anslaget till icke-ordinarie befattningshavare torde för budgetåret 1932/1933 böra utgå följande arvoden, med rätt för Kungl. Maj:t att närmare bestämma den slutliga fördelningen:

Arvode till sekreterare	kronor 1,550:—
» » bibliotekarie	» 600:—
» » lärare i anatomi (reducerad tjänstgöring)	» 3,825:—
» » lärare i fysiologi och hälsolära (reducerad tjänstgöring)	» 3,100:—
» » lärare i allmän patologi	» 1,000:—
» för undervisning i sjukdomslära m. m. (reducerad tjänstgöring)	» 1,000:—
» till lärare i röstbehandling	» 600:—
» » lärare i psykologi och pedagogik (reducerad tjänstgöring)	» 600:—
Tilläggsarvode åt instruktionsgymnaster vid serafimerlasaret (från och med den 1 april 1933)	» 1,250:—
Arvode till övningslärare vid läroverk	» 2,250:—
Arvode åt den, som förordnas att under tiden till och med mars 1933 uppehålla undervisningen i sjukgymnastikens teknik för manliga elever	» 1,650:—
	Kronor 17,425:—

Förenämnda två belopp å 71,500 kronor och 17,425 kronor utgöra tillhoppa 88,925 kronor. Om härtill lägges anslaget å 2,000 kronor till stipendier åt elever, kommer det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid institutet att för budgetåret 1932/1933 utgöra 90,925 kronor, innebärande en minskning av för ändamålet nu utgående belopp, 106,000 kronor, med 15,075 kronor.

Såsom förut framhållits, bör ett särskilt extra anslag å 2,040 kronor anvisas för budgetåret 1932/1933 till extra vaktmästarbiträde.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att riksdagen må,

A) avslå herr Paulis ovannämnda motion (I: 315),

B) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag under punkterna I—V och VII—XIV och herr Holmgrens ovannämnda motion (I: 321) samt med avslag å dels herr Thomsons ovan-

nämnda motion (II: 460), i vad den skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, dels ock fröken Hesselgrens ovannämnda motion (I: 320),

I. medgiva, att gymnastiska centralinstitutet må från och med budgetåret 1932/1933 omorganiseras i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet i det föregående tillstyrkt,

II. i anslutning härtill medgiva, att gymnastiska centralinstitutets kliniska och polikliniska undervisning i sjukgymnastik med fysikalisk behandling skall, i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av utskottet i det föregående angivits, samt i enlighet med de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t efter hörande av karolinska mediko-kirurgiska institutets lärarkollegium och direktionen över serafimerlasarettet kan finna gott föreskriva, anordnas vid serafimerlasarettet,

III. medgiva, att till bestridande av kostnaderna för uppförande och inredning vid serafimerlasarettet i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående angivits av en poliklinik för sjukgymnastik må, sedan direktionen över serafimerlasarettet avgivit närmare yttrande och förslag i ämnet samt efter närmare prövning av Kungl. Maj:t, upptagas ett lån å högst 200,000 kronor, att amorteras under tio år, mot säkerhet av inteckning i lasarettets fastighet nr 8 i kvarteret Pilträdet i Stockholms stad ävensom att nämnda fastighet må för ändamålet intecknas, utöver redan beviljade inteckningar å tillhoppa 3,800,000 kronor jämte ränta, för ett belopp av högst 200,000 kronor jämte ränta,

IV. medgiva, att för omhändertagande av den utbildning för försvarsväsendets behov av gymnastikinstruktörer, som hittills meddelats vid gymnastiska centralinstitutet, må, i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för försvarsdepartementet i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 26 februari 1932 tillstyrkt, från och med budgetåret 1932/1933 anordnas en militär instruktörskurs,

V. — med uteslutande ur staten för gymnastiska centralinstitutet av följande där nu upptagna ordinarie befattningar, nämligen 3 överlärare i lönegraden B 28, 4 lärare i lönegraden B 21, 2 lärarinnor i lönegraden B 18, 2 vaktmästare, tillika portvakter, i lönegraden B 5 och 1 kontorsbiträde i lönegraden B 4 — i nämnda stat uppföra

från och med ingången av budgetåret 1932/1933:

dels 1 rektor, arvode enligt 5 § i avlösningsreglementet å 12,000 kronor,

dels 2 lärare i lönegraden B 24,

dels 3 lärarinnor i lönegraden B 21,

dels 1 kansliskrivare i lönegraden B 11,

dels 2 expeditionsvakter, tillika portvakter, i lönegraden B 5,

dels ock 1 eldare, tillika gårdskarl, i lönegraden B 5,

från och med den 1 januari 1933:

1 lärare i sjukgymnastik, tillika poliklinikföreståndare, i lönegraden B 26,

från och med den 1 april 1933:

dels 1 lärare i sjukgymnastik, tillika biträdande poliklinikföreståndare, i lönegraden B 26,

dels ock 1 lärare i lönegraden B 24,

VI. vid bifall till vad under V hemställts minska den i det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid gymnastiska centralinstitutet ingående, såsom förslagsanslag betecknade anslagsposten: avlöningar till ordinarie tjänstemän, nu 82,300 kronor, med 10,800 kronor till 71,500 kronor ävensom föreskriva, att den vid nämnda anslagspost i staten fogade anmärkningen skall utgå,

samt förty minska nämnda ordinarie förslagsanslag med 10,800 kronor,

VII. ur det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid gymnastiska centralinstitutet utesluta den nu där upptagna anslagsposten till vikariatsersättningar å 1,300 kronor

samt förty minska nämnda ordinarie förslagsanslag med 1,300 kronor,

VIII. minska den i det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid gymnastiska centralinstitutet ingående anslagsposten avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., nu 20,400 kronor, med 2,975 kronor till 17,425 kronor,

samt förty minska nämnda ordinarie förslagsanslag med 2,975 kronor,

IX. vid bifall till vad under VI—VIII hemställts minska det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid gymnastiska centralinstitutet, nu 106,000 kronor, med 15,075 kronor till 90,925 kronor,

X. öka det ordinarie reservationsanslaget till materiel m. m. vid gymnastiska centralinstitutet, nu 13,000 kronor, med 500 kronor till 13,500 kronor,

XI. för bestridande av kostnaderna för uppehållande under budgetåret 1932/1933 av undervisningen vid de avdelningar av gymnastiska centralinstitutet, där nu gällande

undervisningsplaner under nämnda tid skola tillämpas, för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra anslag av 42,300 kronor att utgå med den fördelning och enligt de närmare bestämmelser, som av Kungl. Maj:ts meddelas,

XII. till bestridande av kostnader för undervisning i idrott för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra anslag av 2,200 kronor,

XIII. till anordnande vid gymnastiska centralinstitutet av kostnadsfria övningar i gymnastik för medlemmar av Stockholms förenade studentkårer för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra anslag av 1,000 kronor,

XIV. till extra vaktmästarbiträde vid gymnastiska centralinstitutet anvisa för budgetåret 1932/1933 ett extra anslag av 2,040 kronor,

C) avslå Kungl. Maj:ts under punkten VI framställda förslag i fråga om personliga lönetillägg till t. f. överlärarna A. G. Schmitterlöw och N. E. Hellsten samt kontorsbiträdet Agda Johanna Linnéa Åkerberg, född Bondeson.»

2) av herr *Pauli*, vilken ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till fröken Hesselgrens motion I: 320 om sådan lönegradsplacering av befattningshavarna vid gymnastiska centralinstitutet, att principen om lika lön i lika befattning för man och kvinna därvid helt genomföres.